

altera colludit, sed de hoc infra dicemus. Mendacium stat pariformiter in falsis allegationibus, per allegationes enim solum veras, concinnas, & sinceras informatur iudex, ejusque animus manu quasi ducitur ad cognoscendam juris veritatem: *l. juuices, & auth. jubemus cod. de judic. Argent. cons. 72. n. 1. vol. 1.* quod etiam habet locum allegando apud Tribunalia, & Principem, licet enim de isto dicatur habere jura in scrinio pectoris *ex l. omnium cod. de testament.* tamen facile potest labi in jure: *l. 3. in fin. & ibi glos. fin. ff. de suppellect. legat.* Immo omnium habere memoriam divinitatis notius est, quam humanitatis: *l. 2. §. si quis cod. de vet. jur. enucl.* sic etiam Papa nonnunquam in jure fallitur: *cap. preterea, & ibi glos. super verba tal. de confes.* licet enim Pontifex sit necessario Doctor autoritate, non ita præcise scientia; & semper opus est quod ipse, & Reges de jure doceantur à partibus, & facti veritate, & multo fortius iudices, unde descendit veritas, qua cum loqui, & disputare debent nostri Advocati.

6 Facit ad hoc; quia pæna falsi necessario est plectendus ille, qui solummodo correctas, antiquatas, & abrogatas leges in judicio allegat, ut optime suadet *Vigl. ad §. 1. Instit. de testament. ordin. n. 2.* Ne scilicet dum vetera pro novis citamus, ex falsis, & abrogatis constitutionibus imperitus iudex, vel nimis occupatus, & inadvertens sententiam ferat. Quanto ergo magis plectendi sunt, qui non leges, quæ quondam extiterunt, sed quæ numquam fuere, audaciter allegant, illisque mentiando incautos decipere tentant, ut argumentatur *Conr. Zabn. de mendac. lib. 2. cap. 6. n. 2.*

7 Hinc descendit, quod Advocati

allegantes verbis sesquipedalibus illos Authores, quorum scripta, vel absolute, vel non facile inveniuntur, & obvia sunt omnibus, de falsitate sint suspecti, ut dixit: *Tiber. Dec. in Apol. pro jurispru. contra Alciat. cap. 22. n. 136. & affirmavit Tabor. lib. 1. cap. 50. exiom. 1.* Hoc tamen dixerim ego aperte limitari in Curiis famosis, & insignibus Civitatibus, ubi omnes fere libri inveniuntur, sicut hac urbe Ulysiponis; quemcumque enim Authorem alleges, si non hic, illic invenies, sunt etenim publicæ Domus librorum in variis Cænobiis, & Advocati sunt, qui Bibliothecas habent ingentes.

8 Contentum tamen vellem Advocatum nostris legibus, & Lusitanis Authoribus, si in terminis quæstionis loquantur; frustra enim tunc recurrendum est ad peregrinos, salvo ostentandi casu: sed hæc scientia facilis est, & magis dependet à pecuniâ, quam ab ingenio. Certum est citari à multis Authores, quos neque intelligunt, & loquuntur de Poetis, Historicis, Philosophis, & Theologis, quasi omnes nossent, cum sint pauperis, & rudis Musæ; & ita ego agmen claudo.

9 Fugiant ergo Advocati à mendaciis, & falsis allegationibus, sicut docent veteres Jambli.

Nibil vanitate mentiendi turpius, Odere Divi, odere homines mendacium.

Et Diabolus est solus mendacii pater: *August. de civit. Dei lib. 14. cap. 13.* neque durabit mendacium, licet sit speciose, & subtiliter ornatum; difficillimum quippe mendacii canitiem inducere, & nullus mentiens diu latet. Hoc solum acquirit mendax lucrum, quod si vera dixerit, nemo credat, quia in uno falsus, præsumitur in omnibus: *l. cum indebit. 25. ff. de probat. Paris.*

Paris. conf. 90. n. 29. vol. 2. Ruin.
conf. 29. n. 6. vol. 1.

*Di talem à nostris animis aver-
tite pestem!*

10 Et jure merito Judex debet re-
pellere à judicio Advocatum men-
dacem, & cavillosum: l. 3. ff. de
his que in testament. delen. Put. de
Syndicat. in verbo Advocati causa-
rum. n. 14. Tiraqueb. de nobilitat.
cap. 19. n. 9. Rol. conf. 36. n. 51.
& seq. vol. 3. Petr. Gregor. in Syn-
tagm. jur. univ. 3. p. lib. 47. c. 5.
n. 29. & contra tales Advocatos
nimis invehitur Grat. discept. for.
tom. 1. c. 186. à n. 54. Thomas
Mer. p. 3. collat. 10. cap. 19. & fa-
cundia, quæ ad hoc conducit à Do-
ctoribus dicitur canina. Cum ergo
Advocati debeant esse veritatis so-
lius defensores: Postius obs. 82. n.
31. falsum recitantes tenentur fal-
si, ut probat idem Author, citat-
que Thomat. d. 50. n. 480.

11 Et Judex ex officio inquit contra
Advocatos cavillosos, & male se in
officio versantes: Marant. in Spe-
cul. judic. tit. & pervenitur n. 182.
Roman. in Singularit. 730. Avel. in
cap. 36. Prætor. glos. Abogados n.
3. bonustx. in l. quisquis cod. de pos-
tul. De his sane maiori proprietate
(studio enim sunt fontes) dici pos-
set, dicatque ex illis quisque.

*Deme mihi studium, vitæ quoque
crimina demes,*

*Hoc pretium vitæ, vigilatorum-
que laborum*

12 Audite, Advocati mendaces, il-
la elegantia verba Drexel. in Ræth.
c. 35. n. 3. Ubi contra mendacium
latè invehitur: illum legite quæso;
uti etenim moneta plumbea & si
magna, nullius est pretii: nummus
argenteus, & si parvus, pretio lon-
gè superat: sic homo verax vel uni-
cus ante stat centum, milleque men-
dacibus. Quàm autem hoc probro-
sum, & turpe, quòd monetam adul-
terinam non feramus in marsupio,

linguam autem falsiloquam tam fa-
cile toleramus in ore proprio, vos
videte!

Bene Poeta Claudianus sic de ve-
ritate cantavit.

*nullo live scere fuco,
Nunquam falsa loqui, nunquam
promissa morari,
Invisos odisse palam, non virus
in alto*

*Condere, non letam speciem præ-
tendere fraudi,
Sed certum, mentique parem com-
ponere vultum,
Occultè se vivere vetat, prodesse
remittit.*

Duo hoc præclara sunt data nos-
tris Advocatis, nempe dicere vera ¹³
in processu, & beneficia in paupe-
res lingua, calamoque conferre,
hæc enim maximè propria sunt re-
galis animi, virique probi: menda-
cium facit hominem Diabolum, ve-
ritas semiDeum. Neque tantus est
labor in Advocato vera, certa que
dicente, quia veritas non afficiat,
non quarit pigmenta, non concin-
nos, non indiget verborum admi-
niculis. Satis per se ornata, & nu-
da luculentior; ideo ornamentis
extrinsecus additis fucata corrup-
pitur. Mendacium e. contra specie
placet aliena, qua per se corrup-
tum vanescit, ac defluit, nisi aliun-
de ornatu quæsito circumlitum fue-
rit, atque politum.

Mendax Advocatus de uno pec- ¹⁴
cato in alium truditur. Hoc est men-
daci horrendum genus; quòd unum
alterum trahat sua catena, & ne
primum mendacium vacillet, substi-
tuitur secundum, ne secundum
ruat, additur tertium, ne tertium
concidat, confingitur quartum, &
ut isti suus stet color, aliud exco-
gitatur fædissimè. Ostende mihi men-
dacem Advocatum, & ego osten-
dam tibi furem; nam usque ad hæc
tempora non erravit vetus paræmia:
Si mendax: ergo fur. Magna etenim

fuit semper affinitas inter furtum, & mendacium; quocum scelus sceleris longo adjicitur, & sunt vitia fraternizantia. Unde propter mendacium potest quis subijci tormentis: *Marsil. singul. 103. circa fin. Zanger. de quest. & tortur. c. 2. n. 100.*

15 Mirum tamen mihi est, quod cum ista certa sint, & turpissimum semper omne genus horrendi mendacii, nihilominus Maiorem, & Joannem Passeratium de ejus laude publicè dixisse. Sed etiam Heinsius laudavit pediculum, Glaucus injustitiam, Lucianus vitam parasiticam, Calcagnius podicem, Erasmus stultitiam, Favorinus quartanam, Archippus umbram asini, Ziebhardus latrinam, Campanus podragam, Bruno Italus Diabolum: *Vide Wendelin. lib. 1. Phil. moral. cap. 31.*

SUMMARIUM CAPITIS X.

1 Turpissimum, horrendum, & abominabile prævaricationis crimen.

2 Demosthenes hoc crimine fuit diffamatus. Etiam doctissimus Oldradus. Hic præ dolore occubuit, ille arroganter crimen gloria assignavit.

3 Advocatus in tali casu notatur infamia.

4 Non possumus uni consulere, & pro altero patrocinari: Lex Lusitana de hoc.

5 Prævaricationis materia est vasta. Prævaricator à varicando est dictus: Prævaricationis verbum tripliciter sumitur, & ibi explicatur.

6 Prosequitur materia: Dicunt aliqui authores, quod Advocatus pandens secreta cause, non incurrat prævaricationis, sed falsitatis crimen; omnes tamen in

eo conveniunt, quod graviter puniri debeat: Iterum de prævaricationis loquimur verbo, & supradictis addimus.

7 De jure Regio, & prævaricationis, & falsitatis crimen malus incurrit Advocatus: Arceatur à munere advocandi, & relegatur in Brasiliam.

8 Recipiens pecunias à duabus partibus (in eodem processu) contrariis prævaricator est. Qui causam deserit inchoatam prævaricator est. Tullius hoc crimine damnatus.

9 In foro poli graviter ita peccant Advocati: Et late probatur.

10 Non solum mortaliter peccat revelans arcana, sed etiam ad damna tenetur. Nemo potest esse duobus insimul servire.

11 Quando Advocatus ex oblivione utrique consulit, pena prævaricationis non habet locum. Ignorantia presumitur: Memoria hominum fragilis est, maxime in Advocato, qui est multis negotiis implicitus.

12 Siquis ab Advocato petat consilium, & isto habito, suscipiat alium Patronum, an possit ille Advocatus contra eum cui dedit consilium advocare? Affirmativè hic resolvitur. Distinguitur infra, ut securius procedatur, & tu vide, ponderaque. Si Advocatus vidit instrumenta, & jura, neque cum matura deliberatione consulit, nec promisit patrocinium prestare, licet spem dederit, potest contra postea postulare, si pars non solvit, immo recusavit.

14 Quando aliquis me consulit, & contra eum de jure respondeo, possum patrocinari pro adversario, quidquid alii dicant se non facturos: Damnatur ambitio Advocatorum.

- 14 *Advocatus Petri in una causa potest esse contra illum in alia. Qui pro fisco in una causa patrocinatur, potest in altera esse contra fiscum; si tamen non sit generalis Advocatus fisci.*
- 15 *In novo articulo à primo non dependente potes advocare contra primum clientem: Ampliatio hujus rei.*
- 16 *Utrum Advocatus in prima instantia pro auctore, possit esse Advocatus pro Reo in causa appellationis? Aliqui affirmant, nos acriter negamus.*
- 17 *Idem: causa principalis, & appellationis est eadem.*
- 18 *Casus speciales, quibus post litem inchoatam, aut consilium datum, potest Advocatus ad aliam partem convolare, & primam deserere.*
- 19 *Utrum liceat Advocato aliquando secreta clientis pandere? Hic vide, notaque.*
- 20 *De eadem materia agitur: Si parti contrarie immineat grave damnum, videtur posse.*
- 21 *Si aamnum immineat Reipublice non teneri ad custodiendum secretum, affirmant DD. Clientes nolentes desistere in tali eventu, digni non sunt, quibus fides servetur.*
- 22 *Author dicta aliorum hic memorat, nihil ex proprio Marte resolvit: Advocatus non potest facere publicum delictum sua partis, etiam si testis vocetur. Jus nature postulat, ut non frangatur fides. Consule Theologos, Advocate, si casus occurrat.*

CAPUT X.

De Advocato prævaricatore, & Collusore. De penis istius criminis horrendi.

R Estat nunc dicere de prævaricationibus, & collusionibus

Advocatorum; qui miseros sic fallunt clientes, speque ludunt inani. Hoc sane est vilissimum Patronorum genus, divinis, humanisque legibus exolum, Jurisconsultorum nomine indignum. Vocavit eos Apuleius Vulturios Togatos; est enim ipsis mos horrendissimus (referens horresco) reos prodere, & sanguinolenta rapacitate partes excarnificare.

Demosthenes eloquentiæ Græcæ facile Princeps, ac Orator disertissimus turpissime hoc crimine est diffamatus, orta enim contentione contra Milesios legatos, quam defendendam ipse sulceperat, altera die, accepta plurima pecunia Milesiorum, tacuisse fertur, ut refert Gell. Noct. Attic lib. 11. cap. 9. Simili prævaricationis crimine notatus fuit insignis Oldradus, ut scripsit Casti. in l. 1. in fin. cod. de advocat. diversor. Judic. postea tamen præ nimio dolore, eo quod delictum fuisset detectum, mortuus fuit. Non sic ille Demosthenes, qui palam crimen gloriæ suæ affignavit, dicens plus accepisse ut taceret, quam ut verba daret, itaque casum nullo modo concealavit. Non desunt tamen multi, qui in tali facto non censent rigorosam collusionem.

Advocatus ergo, qui cum adversa parte colludit, vel eam, prodita causa, adjuvat, prævaricator est, immo ob hoc condemnatus gravi infamia notatur: l. 1. ff. de prævaricat. l. athlet. §. penult. & ibi Angel. & Paul. n. 3. ff. de his, qui notantur infam. Alciatus in l. prævaricatores 212. ff. de verborum significat. Speculat. in tit. de Advocato §. objicitur n. 13. Avend. de exeq. mandat. lib. 1. c. 2. n. 24. & 25. Bass. in tit. de prævaricat. n. 1. & 2. Peregrin. de jure fisci lib. 7. tit. 2. n. 9. Vitalin. in præct. crimin. tit. de collusionem n. 12. per

tx. in l. eleganter §. si dolus ff. de doc. Plot. in tract. de in litem jurand. §. 16. n. 5. & 6.

4 Non potest enim uni consulere, & pro altero patrocinari: *Cabed. p. 1. d. 214. n. 15.* & nos Lusitani de hoc habemus expressam *Ord. lib. 1. tit. 48. §. 13. ibi.*

E se algum Advogado, ou procurador tiver recebido de alguma parte dinheiro, ou outra coisa por advogar, ou procurar seu feito, e demanda, ou depois que for feito o procurador, e o aceitou, posto que ainda não tenha dinheiro recebido, tendo já sabido os segredos da causa, depois advogar, procurar, ou aconselhar, publico, ou secreto pela outra parte. E bem assim o que receber coisa alguma da parte contra quem procurar, além de ser havido por falso, será degradado para sempre para o Brasil, e nunca mais usará do officio.

5 Prævaricationis materia est vasta, neque omnia dicere animus est, contentus enim nostris angustiis sum. Sed notandum est, quod prævaricator à varicando dicitur est: *l. 1. ff. de prævaricat. varicari autem idem est, atque transgredi: Jodoc. in præct. crimin. tit. de crimine læsæ Mæst. c. 61. n. 37.* Unde prævaricationis verbum tripliciter sumitur apud DD. nempe generaliter, specialiter, & specialissime: *Menoch. de arbitr. cas. 323. n. 4.* & ita secundum istum authorem, quicumque à præscripto officii sui deflexerit, atque aberraverit, dici prævaricator generaliter, ac lato modo potest. Specialiter vero secundum *tx. in l. prævaricatores ff. de verb. signif.* prævaricator est, qui causam adversariis suis donat, & ex parte actoris in partem rei concedit. Vel qui in terminis legis nostræ diversam partem adjuvat prodita causa sui clientuli. Specialissime autem ille dicitur prævaricator, qui suborna-

tus, vera crimina abscondit, & fraudulentè occultat *ex tx. expresso in lege 1. §. Calumniari ff. ad Turpil, ibi Jurisconsultus Marcellus. Prævaricatorem eum esse ostendimus, qui colludit cum reo, & transitive munere accusandi diffingitur, eo quod proprias probationes dissimularet, falsas vero excusationes admitteret. Videndus Nat. conf. 537. n. 31. libr. 2.*

Et ex ista prævaricatione, atque ipsius etimologia non solum prævaricator dicitur accusator, qui ab accusatione desistit, sed etiam sub prævaricationis nomine continetur Advocatus, qui causam prodit, per *leg. 1. in fin. ff. de calumniatorib. junctâ regula legis 3. ff. de crimine Stillionatus: Farinac. tom. 1. de Inquisition. tit. 4. q. 4. num. 14.* Ubi etiam refert collusionem jam à nobis memoratorum Demosthenis, & Oldradi. Multi vero AA. affirmaverunt, quod Advocatus pandens secreta causæ non incurrat prævaricationis, sed falsi crimen: *Bartol. in l. 1. §. is qui ff. de fals. Bartol. in l. si quis aliquid ff. de pen. & melius in l. 1. ff. de prævaricator. Angel. de maleficis verbo falsario n. 8. vers. Quæro si Advocatus, Mont. regul. crimin. 15. n. 13.*

Sed utrumque sit, sive Advocatus dicatur comittere falsum, sive prævaricationem, sive utramque, dubium non est quod graviter puniri debet, & in hoc conveniunt omnes DD. gravissimum enim, & fædissimum est hoc crimen, & ob illud ipse Demosthenes quinquaginta talentis fuit damnatus, & in carcerem à populo ductus, ut testatur *Menoch. de Arbitrat. casu 323. n. 6.*

Nomen prævaricationis Labeo à varia certatione tractum ait, nam qui est prævaricator, ex utraque parte consistit, immo ex adversa. Alii qui prævaricatorem, ut supra, quasi

quasi vericatorem dicunt, id nomen ab aratoribus descendunt, qui incurvi arare debent, & tunc re-ctos ducunt sulcos. Qui vero recli arant, prævaricantur, distortos sulcos facientes non secus ac tortuosæ varices, nec recte officio suo fungentes. Hinc varicari est defle-ctere: unde *Plinius lib. 18. cap. 91.* sic ait: arator nisi incurvus præva-ricatur: Inde translatum hoc cri-men in forum.

7 De jure nostro regio superflua est hæc disputatio, nempe utrum sit prævaricatio, vel falsitas? Namque secundum Ordinationem a nobis allegatam utrumque crimen incur-rit Advocatus, prævaricationis nempe, & falsitatis, qui enim Jura Clientis sui parti adversæ re-velant, æquum est quod penæ falsi puniantur: *tx. in l. 1. §. is qui ff. de falsis Bologn. in Authentic. Hab. n. 313. C. ne filius pro patre, Latè Rolland. à Valle conc. 36. n. 23. & 24. volum. 3. Gracian. Forens. tom. 1. c. 100. n. 56. & 57.* Alias pæna prævaricationis Advocati, vel pro-curatoribus est extraordinaria, judi-cique optimo arbitraria: *l. 1. in fi-ne, & l. 1. ff. de prævaric. Felin. in rubric. de calumn. n. 3.* & jam dixi-mus infamia notari; irrogant enim falsitas, & prævaricatio istam infamiam, quod etiam velim intelligas de nostro speciali jure; ex eo quia notati hoc delicto secundum legem regiam memoratam postea arcean-tur à munere advocandi, neque ul-terius possint patrocinari, sed rele-gentur perpetuo in novum Orbem Brasiliam.

8 Nunc deveniendo ad casus specia-les, volo inferas Advocatum reci-pientem pecunias à duabus partibus oppositis, vel pro una, & altera advocantem, esse in terminis rigo-rosam prævaricatorem, justitiæque mucrone feriendum, *Portoles ad Molin. §. Advocat. n. 69. Sylv. verbo*

Advoc. n. 7. Aug. Barbos. de Offic. Episc. p. 3. allegat. 79. n. 26. Pereg. de jure Fisci, lib. 7. tit. 2. n. 9. Insu-per Advocatus, qui causam deserit inchoatam, in alteramque transit partem accipiendo Adversarii patro-cinium, crimen incurrit prævarica-tionis: *Medic. de leg. 3. p. 9. 20. n. 8. Speculat. in tit. de Advocat. §. Nunc tractemus n. 11.* Et hoc cri-mine damnatus fuit Tuccillius, eo quod Vicentinorum causam dele-ruiisset, ut scribit *Plinius Cecil. ad Valerian.*

9 Notabis hoc non solum esse prohi-bitum secundum leges Civiles, & quoad forum externum, sed etiam sic Advocatos graviter peccare in foro poli ex summa Rosella verbo Advocatus; ubi inquit non videre quomodo utrique parti Advocatus possit servire. *Summa Armil. eo-dem verbo n. 2. Sylvest. verbo Advoca-t. n. 7.* Et hoc probatur à ratione: nam si Advocatus sciat justitiam, vel injustitiam causæ, semper ex una parte tueretur scienter injustam cau-sam; atqui hoc non potest facere: non valet enim defendere injusti-tiam: ergo. Si autem nesciret justi-tiam, vel injustitiam causæ, tunc ex advocatione pro utraque parte oriretur scandalum, & detrimentum famæ. Perterquam quod videtur impossibile, quod viso examinato, evisceratoque processu habeat Pa-tronus bonam fidem respectu utri-usque causæ; cum etiam contraria allegans nullo modo sit audiendus *l. 1. C. de furt. l. transaction. C. de transact. l. Titia ff. de condit. & demonstr. cap. Imputari extra de fide instrument. & necessario debemus unum eligere. Osald. in l. cum pre-cum n. 5. c. de liber. caus. Carot. in singular. 77. & contrarietas semper est vitanda: *Surd. conc. 443. n. 34.* & hoc esset advocare pro ratione, & contra rationem; quia contrario-rum contraria est ratio; & contra-rius*

rius effectus: *l. final. ff. de edend. l. Qui accusaret. ff. de accusator. Everard. in Topicis legal. Loc. 75. Argel. de contradict. legit. q. 33. n. 79.* & cum contrariorum non possit esse eadem disciplina: *l. final. ff. de legat. 3. l. In fundo ff. de rei vindicat. sibi ipsi in tali casu Advocatus esset contrarius.*

10 Similiter si Advocatus arcana sui Clientis parti revelet, non solum mortaliter peccat, sed etiam ad damna tenetur: *Suar. da Paz in pract. annot. 5. n. 45. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. Advocatus n. 2. Emman. Rodrig. in summa tom. 1. cap. 3. n. 1. Soto de justit. & jur. lib. 5. q. 8. artic. 3. Lessius de just. & jur. lib. 2. cap. 31. n. 48. & 49.* & licet aliqui dicerent Advocatum aliquando tuta conscientia posse pro una, & altera parte advocare, ut tradit *Xam. de offic. judic. p. 2. q. 4. n. 15.* ubi illos refert, tamen cum ipso *Xam.* ab hac opinione libenter discedo; est enim absurda, imo si verum amamus, impossibile mihi videtur, quod pro ambabus partibus Advocatus patrocinetur, quin grave damnum utrique simul resultet, vel saltem disjunctivè uni, & alteri, neque unus bene poterit duobus Dominis servire eodem tempore, causa, processuque.

11 Nota tamen, quod quando Advocatus ex oblivione, & ignoranter utrique parti consuluit, tunc penam pravaricationis non habere locum, ut asserit *Avendan. de exequend. mandat. lib. 1. cap. 2. n. 25.* Imo ipsa ignorantia est presumenda, cum memoria hominum fragilis sit: *l. Hac consulti in. §. At cum human. c. qui testam. facere possunt, l. peregre ff. de acquirend. possession. ad quod multum conducit, quod Advocatus sit multis negotiis implicatus, unde recordari semper esset divinitatis, quæ longè à nobis est.*

12 Quæres? Utrum si quis accedat

ad advocatum, & referat ei substantiam negotii sui, ac consulat illum super eo, & habito illius concilio suscipiat postea patronum, neque redeat ad priorem consulentem, possit iste consultus contra eundem advocare, vel potius ex concilio dato prohibeatur? Speculator affirmat posse Advocatum in tali casu advocare, *in rubr. de Advoc. §. Nunc tractemus n. 11.* alioquin nulli esset dandum consilium; & quia sæpe ab aliquibus petitur consilium, non ut accipiatur, sed ut jam consultus erubescat postea alteri parti consilium præbere, sive pro illa patrocinari. Sed quia hæc materia gravis est: in illa enim tractatur de fama Advocati, quæ quidem fama est omnibus rebus anteponeunda; ut secure procedamus distinguendum malo. Si ergo Advocatus aliquem consuluit, & congruo accepto salario consilium præbuit, non poterit postea pro altera parte advocare, quia non debet contrariis partibus consulere eadem re: *Pereg. de jure Fisc. lib. 7. tit. 2. n. 11.* Si verò pars tentavit Advocatum petendo ab eo consilium, ut in illa causa advocare non posset, qui tamen aliorum postea opera usus est, non prohibetur tunc Advocatus patrocinari pro adversario; est enim malitiis obviandum: *l. In fund. ff. de reivindic. & nemini debet dolus patrocinari, cap. cum univers. de rer. permutat.* Dico ulterius: si Advocatus vidit instrumenta, & jura, neque cum matura deliberatione consuluit, nec promisit patrocinium præstare, licet spem dederit patrocinandi ei, qui postea renuit justum solvere salarium, potest hoc casu Advocatus pro adversa parte postulare; facile enim intelligitur conditio solvendi, & ipsa pars quæ non solvit, videtur esse in dolo, & aperta fraude: *Barbos. de offic. Episcop. p. 3. alleg. 79. n. 26.* Declarandum

dum tamen est hoc casu non posse Advocatum pandere secreta, & supponendum est non capisse advocare; quia si incaperit, jam pro alia parte patrocinare non potest: *Medic. de leg. p. 3. q. 20. n. 8.*

13 Ulterius colliges, quod quando aliquis me consulit, & contra eum de jure respondeo, sine dubio possum pro adversario patrocinari, quin dicar prævaricator: *Rayner. & Alber. in l. fin. ff. de postul.* Aliqui tamen dicunt ex consilio minime sine Judicis mandato facturos. Faciam tamen ego libenter; præcipue si quæstio sit tantum de jure, neque absolute causam prodit, qui apertè advocaturum se negavit. Et hæc doctrina bona est Advocato, ne ambitione duce adhæreat cuicumque causæ, in qua ejus consilium petatur, primumque sibi assumat virum occurrentem. Proh dolor! Quot ita faciunt sine discrimine, omnesque amplectuntur causas, sive iustas, sive iniustas, parati ad omne defendendum! O durissima ambitio! O scelus horrendum! Ubi est veritas? Ubi gravitas? Ubi antiquus honos muneris nostri?

14 Dico etiam, Advocatum Petri in una causa, posse contra Petrum in alia postulare; quod adeo est verum, ut quotidie hoc videamus usu receptum, neque datur aliqua ratio, sive instantia in contrarium. Immo hoc adeo generale est ut etiam qui pro fisco in una causa patrocinatur, potest contra fiscum in altera advocare, dummodo tamen non sit generalis Advocatus fisci, hoc est, in omnes causas electus certo stipendio: *lib. 2. & ibi omnes cod. de Advocat. fisc. Peregr. de jur. fisc. lib. 7. tit. 2. n. 9.*

15 Quæres: utrum sint casus aliqui, in quibus Advocato liceat clientem suum deserere. In novo articulo à primo non dependente poteris esse

Advocatus: *glos. in l. fin. & ibi Bald. ff. de postul. Avend. de exeq. mandat. lib. 1. cap. 2. n. 25. Portol. in Schol. ad Molin. 3. advocatus n. 77. Sylv. in summa verbo advocatus n. 7.* Immo in eadem causa, & articulo Advocatus, qui pro una parte consuluit, potest pro altera advocare ex novo fundamento consistente in factio, quod prior pars non detegit: *Castr. in l. fin. ff. de postul. n. 3. Joannes Andr. in addit. ad Speculat. rubr. de Advocato § nunc tractemus n. 11.*

Utrum Advocatus in prima instantia pro auctore, possit esse Advocatus pro reo causa appellationis? Dubitant Scriptores, & summopere inter se dissentiunt. Affirmativam tenuerunt aliqui dicendo esse causas diversas: alteri negativam, quibus subscribam, acerrimè contententes esse procul dubio eandem causam. Pro affirmativa stat *Accurt. in l. fin. ff. de postul. Speculat. in rubric. de advocato § nunc tractemus n. 12.* & subdit hoc sæpe fieri in Curia. *Sylvest. in summa verbo Advocatus n. 7.* qui tamen dicit cavendum ab scandalo pusillorum, quasi hoc sentiat doctos scandalizari non posse: *Medic. de leg. p. 3. q. 20. n. 8.* Ast Joannes Andreas hoc non intelligit honestum in *cap. fin. de testib. in 6.* licet fateatur de jure permis-

Tu tamen negativæ sententiæ firmiter adhære *cum Bald. in l. fin. ff. de postul. & ne velis esse tergiversator, primamque fidem irritam facere. Ita Suar. de Paz in pract. annot. 5. n. 47. Bajard. ad Clar. q. 62. n. 27. Barbos. de offic. Episcop. p. 3. alleg. 79. n. 27.* Et hoc insolubili fundamento; quia causa principalis, & appellationis dicitur eadem respectu rei de qua agitur: *Cancer. Var. resolut. p. 2. c. 14. n. 49. Alex. in l. ita demum n. 18. cod. de procurat.*

Unus est specialis casus, quo post

litem inchoatam, potest Advocatus ad aliam partem convolare, nimirum, si sit factus tutor pupilli, cujus parentem defendebat: valet enim pro pupillo in eadem causa patrocinari, patremque istius deferere; decidit ita *tx. in l. fin. & ibi Bartol. n. 1. § 2. ff. de postul. Speculat. in rubric. de advocatis §. nunc tractemus n. 11. Peregrin. de jure fisc. lib. 7. tit. 2. n. 9.*

19 An aliquando liceat Advocato secreta Clientis pandere? Est materia gravis, dubiumque ingens! *Bovadilla in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 5. n. 25.* asserit quod Advocatus detegens secreta clientis est infamis, falsarius, & prævaricator, excepto casu prodicionis, & hæresis, in quibus ex gravi doctrina *S. Thomæ in 4. dist. 21. & dist. 19. q. 2. art. 3. q. 1. ad 2. detegere potest: Sot. de justit. & jure lib. 5. q. 8. art. 3.* docet, quod si quis accusatori patrocinetur contra aliquem in causa capitali, quem, decurrente causa, evidenter noscit esse innocentem, tenetur causam prodere, ut eum à morte liberet. Quin etiam si causa esset de celeberrima fama, & honore alicujus, statuque; dummodo Advocatus certam habeat notitiam, id posse facere, & patefacere, cessante scandalo; & postquam monuit partem, ut desisteret, censet prædictus author; quem sequitur *Emmanuel Rodrigues in sum. tom. 1. cap. 3. conclus. 2. n. 2.*

20 Doctissimus *Anton. Lazar. canonic. qq. p. 1. sect. 2. q. 16.* multa congerit in materia, & est omnino videndus; sicut etiam *Antonius Genuens. in prax. Archiepiscop. c. 2. Navar. in cap. inter verba corol. 66. n. 799. l. 1. q. 3. & in Manual. cap. 25. n. 43.* & docent, quod Advocati, procuratores, & Medici, quibus in secreto aliquid commissum est, non tenentur denuntiare, nisi tractetur de præjudicio alicujus, &

alia via provideri non possit; ubi quod etiam in isto casu, solum præcisum est revelandum. Videndus *Michael Salon. in 22. q. q. 71. artic. 3. & ultim.* cujus hæc sunt verba ibi: *Censeo tamen, si parti contrarie immineat grave damnum in magna quantitate substantiæ, teneri similiter Advocatum ad revelandum iniquitatem suæ partis, ut liberetur adverjarius à tanto damno: quod si damnum, de quo agitur, non sit adeo grave, non licebit illi prodere secretum; quia præstat advocatum secreta sui clientis custodire, quam levia damna partis contrariæ curare.*

Moventur ea ratione; quia cliens 21 in tali casu monitus ab Advocato debet desistere, immo si grave Reipublicæ, vel tertio alicui damnum inferatur, dicunt non teneri ad custodiendum secretum: *Navar. in Man. c. 18. n. 52. Alex. in tract. de Advocat. & causidic. p. 1. q. 27.* Et dicunt in prædictis casibus mereri clientes, quod fides frangatur, & promissio improprie. Dico ego improprie, quia si Advocatus potest revelare, certe in tali casu non intelligitur proprie fides, & promissio, neque rigorose militat.

Hocque; quia à malo desistere 22 Cliens, vel pars quocumque non vult: *Decian. tract. crimin. tom. 2. lib. 7. cap. 17. n. 23. Delrio tom. 3. disquis. magic. lib. 6. c. 1. sec. 2. Sair. in clav. reg. lib. 12. cap. 14. n. 29. Corrad. in resp. cas. consc. p. 1. q. 339. Panormit. in c. dilect. de excess. Prælat. Menoch. de arbitr. cas. 355. n. 4. Farinac. tom. 1. prax. crim. q. 51. n. 115.* Ego dicta refero, & lectores ad memoratos Authores remitto; non enim est animus secundum dignitatem materiæ disputare: immo, fateor, me terret. Hoc tamen habe constantissimum; quod quando agitur ad solam delinquentis punitionem, & tu es istius Advocatus, nullo modo potes facere publicum

blicum delictum; neque eum per tuam confessionem tradere; etiam si testis voceris, siue præcipiat aliquis sub excommunicationis pæna; postulat enim jus naturæ quod non frangatur fides. *Sair in clav. reg. lib. 12. cap. 14. n. 29.*

SUMMARIUM CAPITIS XI.

1 Proponuntur argumenta apparentia, & intendunt probare, non esse peccatum defendere causas injustas.

2 Contrarium sequitur ut certum, & resolvitur esse peccatum defendere tales lites, & illiduntur summa claritate prædicta argumenta. Advocatus postquam cognoverit injustitiam cause, debet diligentiam facere, ut sua pars cum alia concordetur sine istius præjudicio; quod si non consequatur, vel ad cedendum inducat, à patrocínio abstineat. Advocato causam justam defendenti licet prudenter occultare ea, quibus posset impediri processus: non valet tamen falsitate, au dolo uti; neque illo casu revelare secreta.

3 Peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, quod Theologorum sententia confirmatur. Defendendo causam injustam est causa principalis damni. Explicatur, quæ ignorantia excuset Advocatum ab hoc onere. Magistrallyter dividitur ignorantia, ac explicantur divisionis membra. Reprobatur Almaynus, & vendicatur Divi Thomæ doctrina.

4 Advocatus ex ignorantia antecedenti defendens, culpam non committit, nec tenetur ad restitutionem. Defendens autem causam injustam ex ignorantia consequenti, peccat mortaliter,

ac ad restitutionem obligatur. Agitur de quodam documento Caietani utili bonis Advocatis. Quando Advocatus ex ignorantia concomitante tuetur, non facit peccatum, neque adstringitur ad restituendum.

5 Advocatis justitia commendatur, abi pulchra traduntur. Et quod lites non protrahant. Pulcherrimum dictum Ludovici 12. Galliarum Regis memoratur contra Advocatos morosos; ac processus in longum tempus inverecunde protelantes.

6 Tangitur origo istius mali, scilicet ambitio auri, & argenti: eleganter monentur, ut ab his fugiant occasionibus.

7 Referuntur verba aurea Divi Bernardi contra malos Advocatos; & profequitur intentum. Advocati debent in omnibus amare veritatem. Non est ista frangenda subtilitatibus.

8 Suadentur iterum Advocati ad bene operandum.

CAPUT XI.

Utrum Advocatus peccet, si injustam causam defendat? Ubi de ignorantia, & quando excusetur. Ubi etiam de avaritia Advocatorum.

Videtur primo non peccare, ad quod sic argumentari potest: Medici peritia ostenditur, si infirmitatem desperatam sanet: ergo etiam Advocatus laudabitur, si injustam causam defendere possit. Præterea: à quolibet peccato licet desistere: sed Advocatus punitur, si causam suam prodiderit: ergo Advocatus non peccat injustam causam defendendo, si eam defendendo susceperit. Ulterius. Maius videtur esse peccatum, si injustitia utatur ad justam causam defendendam, (puta producendo falsos testes, vel

allegando falsas leges) quam injustam causam defendendo; quia hoc est peccatum in forma, illud in materia: sed videtur posse uti Advocatum talibus astutiis, sicut militi licet ex insidiis pugnare: *Dolus, an virtus, quis in hoste requirat?* Ergo videtur, quod Advocatus non peccet, si injustam causam defendat.

2 Contrarium tamen est certum, & infallibile, ut dicitur 2. Paralip. 19. *Impio præbes auxilium, & ideo iram Domini merebaris*: sed Advocatus defendendo causam injustam, impio præbet auxilium: ergo peccando iram Domini meretur. Hoc summa cum ratione; illicitum est enim alicui cooperari ad malum faciendum, sive consulendo, sive adjuvando, sive qualitercumque consentiendo; quia consilians, & coadjuvans quodammodo est faciens. Et Apostolus dicit *ad Rom. 1.* quod digni sunt morte non solum qui faciunt peccatum, sed etiam qui consentiunt facientibus; unde jam diximus teneri in tali casu Advocatos ad restitutionem. Ad supradicta dicendum, Medicum accipientem in cura infirmitatem desperatam nulli facere injuriam, quam Advocatus semper facit contrario, cum causam defendit injustam. Et ideo non est similis ratio; quamvis enim laudabilis videatur (si ita est) quantum ad peritiam artis; tamen peccat quantum ad injustitiam voluntatis, qua abutitur arte ad malum. Ad secundum dicendum; quod si Advocatus in principio credidit causam esse justam, & postea in processu appareat, seu extrajudicialiter sciat esse injustam, licet non debeat, aut possit hoc prodere, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suæ causæ alteri parti revelet; potest tamen, & debet causam deserere; vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendam sine adversarii damno;

quod si consequi non possit bonis verbis, juret se non posse esse Advocatum, & Judex illic eum excuset per simplex juramentum, quod sufficit, & debet poni in actis, vel manifestari in audientia, occulta causa. Ad tertium dicendum, etiam hosti Duces debere fidem servare intactam; est enim juris gentium, & naturalis, ut dicit Tull. 1. de offic. & quod faciunt Duces, est prudenter occultando, non autem falsitatem fraudulenter faciendo: unde, & Advocato defendendi causam justam licet prudenter occultare ea, quibus impediri posset processus, non autem valet aliqua falsitate uti.

3 Confirmatur, quia certum est apud Theologos, quod consulens, jubens, aut consentiens peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, quando fuit causa injusta acceptionis, aut contrectationis: quanto ergo magis docti Advocati, patronus enim injustam causam defendens, respectu talis defensionis est ut causa principalis habendus; & ad damna tenetur: *Navarr. in Manual. c. 25. n. 28.* Restat explicare, quæ ignorantia sit sufficiens ad excusandum? Ad cujus explicationem est advertendum, quod ignorantia est triplex; concomitans scilicet, consequens, & antecedens. Ignorantia concomitans dicitur illa, quæ est de eo, quod agitur; ita tamen, quod etiam si sciretur, nihilominus ageretur. Ut quando v. g. putans quis occidere cervum, occidit inimicum, quem omnino vellet occidere, si scivisset. Et talis ignorantia non inducit ad volendum quod hoc fiat, sed accidit esse simul factum, & ignoratum. Ignorantia consequens dicitur illa, quæ est voluntaria. Et contingit, vel quando quis vult ignorare, ut excusationem habeat à peccato, vel quando potest, & debet scire, & non

non scit; quæ ignorantia alio modo dicitur supina. Sic enim non agere, & non velle, & non scire voluntaria sunt indirectè. Ignorantia antecedens dicitur illa, quæ est omnino involuntaria, sed causa volendi quod alias non vellet. Sicut cum quis ignorat aliquam actus circumstantiam, quam scire non tenebatur, & ex hoc aliquid facit, quod si sciret, non fecisset. Ut cum quis, diligentia adhibita, nesciens aliquem transire per viam, sagittam venator projicit, qua transeuntem interficit. Legi etiam quondam Almaynum affirmantem, ignorantiam, quæ à Divo Thoma dicitur consequens, non debere appellari consequentem, sed potius antecedentem; quia antecedit actum peccati, & est illius causa. Ut quando Petrus Vc. frangit jejunium ex ignorantia, quam si non haberet, illud non fregisset. Sed talis author loquitur imperite, & non bene arguit, quia quamvis talis ignorantia antecedit peccatum, & sit causa illius, adhuc tamen appellatur consequens; quia cum sit voluntaria directè, vel indirectè, ad ipsum actum voluntatis rectè consequi dicitur. Divisionem ignorantia in vencibilem, & invencibilem relinquo; quia omnis ignorantia vencibilis, quæ quodammodo est voluntaria, ad consequentem est referenda.

4 Hoc supposito dico: quoties Advocatus ex ignorantia antecedenti tuetur causam injustam, nec committit peccatum, nec tenetur ad restitutionem; talis enim ignorantia causat omnino involuntarium, sine quo nec culpa, nec obligatio restitutionis stare potest. Dico secundo: quoties Advocatus ex ignorantia consequenti tuetur causam injustam peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem; quia talis ignorantia est voluntaria, sive directè, ut quando quis vult ignorare,

sive indirectè, ut quando quis potest, & debet scire, & non scit. Verum est, quòd talis ignorantia secundum quid efficit involuntarium, in quatum præcedit actum voluntatis ad aliquid agendum, qui actus non esset, scientia præsentem. Cæterum hoc non sufficit tollere rationem peccati, quamvis illam minuat. Caietanus agens de ignorantia antecedenti omnino excusanti à culpa ponit utile, & notabile documentum, quod est consulendum timoratis conscientia Advocatorum. Dicit enim, quod si quis sit vir doctus, adhibeatque bonam, & sanam diligentiam ad sciendum quæ secundum suum statum scire tenetur, & habet firmum propositum non peccandi mortaliter, si forte ex oblivione, quam poterat vincere, commisit aliquid, quod videtur esse peccatum mortale, non est timendum de illo; & est referenda ea ignorantia ad antecedentem, & invencibilem, cum non sit in potestate nostra semper meminisse, vel habere ad manum usum scientia. Cæterum si quis sit negligens, nec adhibeat diligentiam ad sciendum ea, quæ secundum suum statum scire debet, quando ex oblivione aliquid contra legem committit, censendus est, quod peccavit mortaliter. De hoc enim intelligitur, & secundum hunc sensum illud Apocal. 3. *Utinam calidus esses, aut frigidus; sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Dico tertio: quando Advocatus ex ignorantia concomitante tuetur causam injustam, nec peccat mortaliter, nec tenetur ad restitutionem. Probat: quia talis ignorantia quamvis non causet involuntarium, efficit tamen non voluntarium: ergo hoc satis est, ut nec sit peccatum, nec ex illa nascatur obligatio restituendi. Corroboratur; quia nihil potest esse peccatum, & culpa, quod non sit voluntarium.

luntarium. Argues tamen: ille actus ex genere suo est malus, & non est mere involuntarius: ergo datur peccatum. Nego consequentiam; sufficit enim ad hoc ut non sit peccatum, quod sit non voluntarius; cum, ut diximus, & triviale est, non possit esse peccatum nisi voluntarium: est enim omne peccatum voluntarium.

Defendite ergo Advocati solum justas causas, nec aliter acquiratis pecunias, sic enim intelligo illud Ovidii.

Turpe reos empta miseros defendere lingua.

Quodd faciat magnas turpe Tribunal opes.

5 Agant causas Patroni optimi viri, & jure versati, qui nihil astute, nihil dolo committant, sed omnia comite veritate loquantur; sitque ipsis mendacium non impunitum, ut bene scripsit: *Patric. lib. 3. de ins. tit. reip.* Nihil enim in Republica tam incorruptum esse debet, quam judicium; quod quidem sapius lingua, quam pecunia corrumpitur. Unde disertè ille faciet, cujus os solum se inclinet ad justitiam. Et huc spectat non protrahere dolo malo ipsos processus; est enim tunc Advocatus causa multi damni, vel quia testes perire possunt, & deficere probationes, vel quia augentur sumptus, & stipendia, vel quia litigantes sunt rustici, & faciunt in urbe sedem litis causa, relicta sæpe uxore, parvisque filiis; quod summe dolendum, ac graviter ferendum est. De Ludovico 12. Galliarum Rege refertur, quod persæpe Lutetiæ, cum jus diceretur, intererat, Patronosque disertos non illibenter audiebat; eos tamen Sutoris artificium impudentes sibi vendicare aiebat; namque quod Sutoris est proprium, dentibus alutam producere, hoc Patronos in dilatandis prudentum responsis, & Cæsarum

legibus facere dicebat: *Ita Ferron. lib. 3. de gestis Gallorum.*

6 Causa istius mali in nostris Advocatis est auri, argentique nimia cupiditas; à quibus sane abstinere deberent; qua propter illos vocant plerique voraciores lupis, & *Petrus Gregor. in Syntagm. juris univers. 3. p. lib. 49. cap. 8. n. 11. eleganter tx. in l. si quis cod. de postulando ibi: videlicet, ut non ad turpe compendium, stipemque deformem hæc arripiatur occasio, sed laudis per eam augmenta querantur, nam si lucro, pecuniaque capiantur, vel uti abjecti, atque degeneres inter vilissimos numerabuntur.* Propter hanc avaritiam præsumuntur mali Advocati omnia mala excogitare. Ex vi istius defendunt injustas lites, protrahunt processus, vendunt causas, lædunt innocentes, pauperes torquent, & sunt pestis Reipublicæ, indignique rabulæ.

7 Bene de istis dixit melissus *D. Bernardus lib. 2. de considerat ad Eugenium. Miror quemadmodum possunt aures divine disputationes hujusmodi Advocatum, & pugnas verborum audire, corrige Deus pravum morem, præscinde linguas vaniloquas, & labia dolosa claude: hi sunt, qui docuerunt linguas suas loqui mendacium, disertis adversus justitiam, eruditi pro falsitate; sapientes sunt, ut faciant malum, eloquentes ut impugnent verum. Jerem. cap. 9. Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii.* In his ergo, quæ conscientiam remordent, boni Advocati; vel recusandum est scribere, vel pro veritate tantummodo scribendum est, ut de se fecisse docet bonus *Castr. cons. 121. lib. 1. Aymon cons. 201. n. 2. ad med. Gratian. discept. for. tom. cap. 540. n. 58.* veritas enim in omnibus rebus, & occasionibus principatum obtinet: *cap. queritur 2. q. 7.* & super omnia est amanda tamquam justitiæ mater,

mater, & clarissima comes; *l. cum ita legat. de condit. & demonstrat. Bald. in l. libert. ff. de Stat. homin. & non immutanda est propter subtilitatem DD. Alberic. in l. 1. cod. si ut se ab hered. abstin. nec cum ingenii subtilitate frangenda, aut laceranda est: c. cum ceteri de re judicat. in 6. Nevisan. in Sylv. nupt. lib. 5. rubr. quomodo judicandum in dub. n. 112. Advocatus noster debet esse verus in sermone, justus in iudicio, plenus in suis consiliis: *Afflict. lib. 1. Constit. Neapol. rubr. 81. n. 4. Barbof. de Offic. Episcop. p. 3. alleg. 79. 24.**

8 Proh dolor! Væ illis! Væ injustas causas defendentibus! Quanti, quotque in hoc multoties peccant? Quid vobis prodest? Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiat? Avari quid ulterius quæritis, quod postea conjuges oblitæ consumant, filii perdant, hæredes manducant; malè enim parta male dilabuntur. Sufficit vobis moderatio, parcite sumptibus, luxuique vano. Taceo de pluribus.

Si licet, & pateris, nomen, facinusque tacebo,

Et tua lætheis acta dabuntur aquis,

Fac modo te damnes, cupiasque eradere vitæ

Tempora, si possis, Tisiphoneæ tuæ.

SUMMARIUM CAPITIS XII.

1 Proponantur duo fortia argumenta pro parte affirmativa.

2 Factum narratur Galeacii Merdiolanensium Ducis contra malum Advocatum, qui lites protelabat. Tales ita facientes sunt Latrones, simulant veritatem, ac animas damnant. Peius est

meditari mendacium, quam loqui. Multa hic notabilia.

3 Non peccare Advocatum mortaliter in illo eventu resolvitur. Declaratur conclusio plurimis suppositionibus factis. Exempla proponuntur; & fit mentio de celebri questione Theologica.

4 Primo argumento in principio proposito respondetur: ut opus sit bonum, relatio sufficit præcedentis voluntatis ad optimum finem. Ut opus sit malum, non sufficit voluntas mala in communi præcedens.

5 Requiritur ergo particularis, & determinata directio in malum finem. Exemplum philosophicum proponitur, & explicatur materia nostræ questionis.

6 Secundo, ac ultimo argumento respondetur, & probationi factæ. Magistrallyter omne punctum explicatur, & securæ à contrariis iectibus conclusio stat.

CAPUT XII.

An Advocatus, qui firmiter statuit defendere apud se quamcumque causam injustam, ubicumque illam invenerit, si postmodum, adhibita sufficienti diligentia, putans se defendere causam justam, defendit injustam, teneatur hoc casu de injustitia, & obligetur ad restitutionem?

ET pro parte affirmativa poteris argumentare in hunc modum: Qui statuit apud se defendere causas injustas ubicumque illas (inveniet passim) invenerit, hac universali voluntate acceptasse censetur, & approbasse omnem actum, quo contingat causam injustam suscipere: ergo consequenter approbat illum, quo tuetur causam injustam, putans esse justam, atque sic peccat mortaliter, & obligatur ad resti-

restitutionem. Secundo sic argues non sine dolore: Postquam ille cognoscit se injustam causam defendisse, nec de illo contristatur, nec pœnitet, sed forsitan malus complacet in opere, autumatque secum rem accidisse juxta suum desiderium: ergo voluntarie id fecit: ergo peccavit mortaliter. Antecedens supponi potest, præsertim hic malis temporibus, in quibus progenies vitiosior est. Antecedens vero probabit *Philosophus lib. 3. & hic. c. 1.* ubi dicit, quod quando quis ex ignorantia aliquid facit, si adveniente scientia pœnitet facti, argumentum evidens est, quod fecit involuntarius, & quod ignorantia ipsa fuit sola causa volendi id, quod aliter ipse non vellet. Verum si accedente scientia, facti non tædet, aut sua jucunditate allicitur, & afficitur, evidens est signum non fecisse involuntarium, aut invisum. O quanti sæculo hoc viri infelices, turpesque Advocati de facto quidquid intrat, cavis manibus accipiunt, parati ad omne defendendum!

2 Galeacius Mediolanensium Dux, vafri admodum ingenii causidico, seque, quod etiam in manifesto, & liquido jure lites ferere, alereque possit jactitanti, ad se vocato dixit: *Debeo pistori centum aureos, quos solvere animus non est. Tu verò an tueri me jure potes, aut rem morari?* Promptum esse respondet malus Advocatus. Quem Dux ita dicentem in crucem agi, laqueoque suffocare fecit. Isti sunt grandes Latrones, & qui omnes defendunt causas injustas, ac ad hoc deliberati sunt, totoque animo parati, & de istis est nostra quæstio. Non considerant, quod veritatem simulando, & falso negando, suas animas damnant, & ita veritatem negantes ad inferna descendunt: *Damboud. in pract. civil cap. 154. num. 39.*

Peius est mendacium meditari, & aliis, Clientibus scilicet præcipere, quam loqui; nam loqui sæpe præcipationis est, meditari verò, & ex officio, studiosæ pravitatis est: *Gregor. lib. 18. moral. cap. 4.* sic eruditus Carpzou. in hos Advocatos ita paratos invehitur in *pract. crim. p. 3. q. 115. n. 97. & 98.* Ad quæstionem jam.

Illis supra non obstantibus, dices, quod adhuc Advocatus in illo casu non peccat mortaliter in tali defensione, nec tenetur ad restitutionem. Quod ut declaretur, supponendum est primo, quod homo ille non facit novum peccatum, quando injustam illam causam defendit, nec de hac re, quando advocacy incæpit, cogitavit; nec de illa habuit volitionem; sed tantum voluit defendere causam, quam sufficienti diligentia adhibita putavit esse justam. Secundo supponere debes, quod voluntas illa prava præcedens, qua statuit defendere quascumque causas injustas ubicumque illas invenisset, nec infecit, nec maculavit hanc actionem, qua putans se defendere causam justam, defendit injustam; cum subsequens defensio causæ injustæ, ut suppono, nec directe, nec indirecte fuerit voluntaria. Tertio etiam supponendum est, complacentiam illam, quæ subsequitur, quando cognoscit se injustam causam defendisse, si forte habet illam, esse peccatum injustitiæ; quia jam vult, & approbat injustitiam. Quamvis non sit levis dubitatio apud Theologos: utrum liceat complacere, & delectari in actibus, & eventibus ex ignorantia invencibili, ac inculpabili a peccato excusatis? Supponendum est 4. quod quamvis hæc complacentia sit mala, atque penitus improba, non tamen inde recte infertur patrociniū causæ injustæ, ex quo sequitur

sequitur, in casu posito malum esse, atque improbum; potest enim contingere, ut actus aliquis bonus sit, atque meritorius, ut videre v.g. est in eo, qui ex Principis obedientia venationi intendens, omni diligentia adhibita, putans interficere feram, interfecit inimicum, de quo postea lætatur. Complacentia enim ista peccatum est, & tamen ipsa interfectio peccatum non fuit, sed potius meritoria. His suppositis dicimus, quod Advocatus, qui adhibita sufficienti diligentia putans defendere causam justam, defendit injustam, quamvis habuerit voluntatem quascumque causas injustas ad se venientes defendendi, & quamvis quando cognoverit causam injustam defendisse, lætetur, adhuc in tali defensione non peccavit mortaliter; nec tenetur ad restitutionem; quia nec directe, neque indirecte fuit voluntaria; & sine voluntate, ut diximus, implicat peccatum. Sic etiam perfecte intelligitur, qualiter ignorantia concomitans excuset nostrum Advocatum tam à culpa defensionis causæ injustæ, quam ab obligatione restitutionis.

4 Ad primum argumentum ex adverso formatum respondetur bene; quod quamvis ille, qui malus statuit apud se defendere quascumque causas injustas, ea universali voluntate videatur acceptasse, & approbasse omnem actum, quo contingat causam injustam defendere, hæc tamen universalis acceptatio non est sufficiens vitare in particulari eam defensionem causæ injustæ, quam putans esse justam defendisti: Et hoc datur discrimen inter bona opera, & mala, quod ad hoc, ut opus sit bonum, sufficiens est relatio præcedentis voluntatis in communi ad optimum finem; cum tamen ad hoc ut opus quod ex natura sua est bonum,

sit malum, non satis sit voluntas mala in communi præcedens. Alioquin omnia opera infidelium essent peccata; quia generali voluntate se, & omnia sua in falsa Numina, quæ pro Deo colunt, retulerunt. Cujus tamen contrarium verum est.

5 Requiritur ergo particularis, & determinata directio in malum finem: Et ratio hujus differentie est, quod bonum opus, quia ex natura sua est referibile in bonum honestum, nisi per actualem volitionem, aut saltem per distinctam, in finem pravum non refertur; atque adeo nec efficitur malum, cum tamen ad hoc ut sit bonum, satis sit, quod suæ naturæ relinquatur. Sicut & in gravi aspiciamus; quod quia ex natura sua est propensum ad motum deorsum, ad hoc ut ita moveatur, sufficiens est communis influenza causarum universalium. Cum tamen ad hoc ut moveatur sursum, quod ejus naturæ repugnat, necessaria sit aliqua causa particularis, quæ illud impellat.

6 Ad secundum autem argumentum respondetur negando consequentiam. Et ad probationem dico verum esse, quod quando quis ex ignorantia aliquid facit, si accedente scientia, pœnitet facti, argumentum evidens est, quod fecit involuntarius, & quod ignorantia fuit causa volendi id, quod alioquin non vellet. Caterum si adveniente scientia, non pœnitet, sed afficitur jucunditate, signum evidens est, quod non fecit invitus, nec involuntarius, ut affirmat Aristoteles. Sed hoc etiam tali casu est verum, quod ignorantia illa non fuerit causa volendi, siquidem etiam si non adesset ignorantia, id ipsum vellet, & cuperet. Atque adeo est concedendum, quod qui operatur ex tali ignorantia operatur non voluntarius; nihil enim est volitum

litum quin præcognitum.

Et hoc satis est ad hoc, ut opus ex tali ignorantia factum nec sit, nec dicatur peccatum.

SUMMARIUM CAPITIS XIII.

- 1 Advocatus non debet esse verbosus: Quia talis, potest ab officio removeri: Dicitur sic, turbator auditorii, & per Judices valet excludi: Doctus debet conclusivè loqui, & pauca, ac solum utilia effundere: Brevitas locutionis gratiam parit, immensitas tedium.
- 2 Virtus in modicis consistit: Consulens debet respondere sine verborum multiloquio: Reprobantur Advocati vociferantes: Non qui maximè clamat, aut magis loquitur, sapientior est. Vide, & nota carmina hic.
- 3 Extensus sermo, clamorque iterum damnatur, & viriliter reprobatur. Rabule reprehenduntur acriter: Nimis altercando veritas quandoque confunditur: Modestia in omnibus Advocatis nostris est necessaria.
- 4 Ob extensionem Advocatorum, prius Romæ fuit constitutum, quod dicerent in scriptis: Veritas facilius invenitur studio Scripturæ.
- 5 Periculum superfluitatis etiam in scriptura relucet: Affectata multitudo est rejicienda, & quæ processum reddit frustratorium. Autoritas Patronorum deperditur per inutiles allegationes, & notatur suspicio avaritiæ; ac potest Judex hoc coercere.
- 6 Arbitrium tamen ad hoc valde iustum queritur, & sanum: Omnia fundamenta partis sunt proponenda; & in illis ponderandis non datur superfluitas. Lau-

dantur aliqui Advocati grandis nominis.

- 7 In omni genere scientiarum fuere, & sunt AA. qui per modum extensum disputant, cum alteri laconicè ferantur. Aliquando fit præcisa repetitio, & extensio.
- 8 Solùm docti docta intelligunt: Quæ quis non intelligit, superflua reputat.
Ad n. 9. 10. 11. & 12. vide, & lege.

CAPUT XIII.

Utrum Advocatus debeat esse verbosus? De longis allegationibus hic agitur, & qualiter coerceri debeat hac licentia, traditur.

Certe verbosus non debet esse Advocatus; nam quia talis potest ab officio removeri: l. ex ea parte, ubi glos. optima de postul. Suar. de Paz in prax. annot. 5. tit. de Advocat. n. 5. Talis enim dicitur turbator auditorii, & per Judices valet excludi: cap. in loc. 5. q. 4. l. 3. §. penult. ff. de his, quæ in test. del. auth. jubem cod. de judic. Avil. in cap. prat. cap. 36. glos. Abogados n. 5. Ratio est; quia Doctus debet conclusivè loqui, & pauca, & utilia effundere: glos. in cap. cum sit ars de ætat; & qualit; & brevitatis locutionis gratiam parit, molestiam adimit Judici, sinistramque fugat suspicionem; immensitas autem e conversò: cap. affinitatis 18. q. 2. prolixæque perorationes confusionem inducunt, tædiumque generant audientium, legentiumque animis: Proæmium Decretal. §. sane. Put. de Syndicat. verbo Judex n. 3. & verbo Advocati n. 1. 2. & 3. textus bonus in l. fin. cod. de precib. Imperat. offer. Bovadil. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 13. n. 65. Garc. de nobilit. glos. 35. n. 28.

2 Accedit,

2 Accedit, quod virtus in iudicis consistit, ut bene *Aretin. cons. 6.* ideo consulens debet respondere ad rem sine verborum multiloquio, sine truffis, & generalibus, quia fastidium, & quod magis est, multiloquium sæpe mendacium generat: *l. ampliolem §. in refutatoriis, & ibi glos. & DD. cod. de appellat.* Unde errant Advocati, qui vociferando, & multum dicendo clientibus suis sic existimant placere; eorumque admiratione explere animos: *cap. 1. 46. distinet. Speculat. in tit. de Advocat. §. nunc de exordiis. Platin. lib. 2. de optimo cive ad hoc alludit ibi: Quo enim quisque maxime clamat, sapienior in causa putatur. Loquantur Advocati concidenter, & in paucis, sic enim contrariis longi erunt.*

Esse tibi tanta cautus brevitate videris,

Hei mihi quàm multis sic quoque longus eris!

Taliter debemus dicere,

Quod nec Cecropia damnent Pandionis arces,

Nec sileant nostri, prætereantque senes.

3 Nihil certè geritur rectè, si cum clamore, extensoque sermone feraris: *l. 1. in fin. cod. de Stud. lib. 11. Barb. in cap. licet 3. de translat. Episcop.* & nimis altercando veritas confunditur, ut Author est *Petrarch. in Ep. 6.* Ideo aliquando (de ignavis vellem intelligas) Advocatos vocaverunt rabulas: *Cujac. observat. lib. 4. cap. 40.* hocque à radendis auribus, & quod illas raderent, offenderentque vehementer: unde *Cicero in Oratore* ait: *Quasi rabulae, qui sibi disertis non videntur, nisi omnia tumultu, & vociferatione concusserint.* Et *Quintilianus lib. 12. cap. 9.* super omnia perit illa, quæ plurimum Oratori, & authoritati, & fidei affert, modestia; si à viro bono in rabulam, latratoremque conver-

titur. Ex hoc credo, ut superius tradimus, sæpe Advocatos vocari canes curiarum, ut etiam refert *Guillel. de just. & injust. lib. 3. cap. 4. n. 10.* Sed boni poterunt similiter vocari canes, canes verò veritatis, & qui sua elegantia invidos mordent, ac interficiunt.

Invide quid laceras Nasonis carmina rapti?

Non solet ingeniis summa nocere dies.

Hæc tamen omnia maximè procedunt, quando merita causæ in audientis disceptantur, quod cum non fiat in nostro Lusitaniæ Regno, sed allegemus in scriptis, de Lusitanis videntur non posse intelligi. Immo ad redimendum tempus, quod quotidie inutiliter, & cum dispendio partium verbosi Advocati amittebant ad evitandasque impensas observatum fuit Romæ temporibus Sixti, & Pauli tertii, quod Advocati non vocaliter, sed in scriptis informarent; & hoc idem factum fuit temporibus Clementis Papæ, ut tradit *Nevisan. in Sylv. nuptial. in initio ex n. 2. Lucas de Penna in l. 1. cod. de professor.* Et sic nos Lyfii experimur, quod veritas facilius invenitur studio Scripturæ, quam verbali disputatione, quæ vix potest absque tumultu procedere.

Sed nihilominus etiam hoc periculum superfluitatis in scriptura aperte militat, unde & in Galliæ Parliamentis nimis Advocatorum allegationibus publice respondetur sæpe: *ad factum, ad factum. Curia novit jura.* Quod est intelligendum de affectata multitudine, inutiliter luxuriante accumulatione allegatorum; quæ non modo nauseam facit Judici acta perlegenti, sed etiam processum frustratorie protrahit: *Simon de Prat. in proem. tract. de ultim. volunt. interpret. numer. 22.* Ne dicam, quod existimationi Advocatorum, authoritatique per ejus-

modi inutilem allegatorum accumulationem, sinistra vel avaritiæ, & illiciti quæstus pro labore multiplici, vel etiam insipientiæ attrahatur suspicio: *Carpz. lib. 3. resp. 5. n. 26.* Quam quidem infructuosam, otiosamque prolixitatem potest Judex certa multa coercere; ut tradit *Carpz. d. loc. ex n. 27. cum seqq.* Et tales Advocati præsumuntur mali: *Rebuff. tom. 3. constit. Franc. tit. de reprob. test. art. 7. n. 2.*

6 Cuncta tamen hæc sunt intelligenda servatis servandis; multi enim Advocati peritissimi longis utuntur perorationibus; & sæpe hoc postulat materia, quæstioque ingens, & vasta, cujus pro una, aut altera parte sunt innumerabilia fundamenta, & poterit quis allegare omnia, nihilque relinquere intactum. Dicent sufficere principalia: ergo poteris multa omittere? Sed quis mihi doceat, utrum Judex forsitan pro relicto fundamento, & intacto, ad favorem meæ partis judicaret? Audivi ita docuisse sæpe magnum Senatorem Palatinum Emmanuelem Lopes de Oliveira; & fortassis hoc consilio vastas dabat allegationes Franciscus Trigueiro de Goes, quin ob illas fastidium intelligentibus daretur, sicut etiam sic plerasque vidi à Sapientissimo viro Francisco da Motta, e Veiga (qui certe est grandis Advocatus) constructas.

7 Quid mireris? In omni genere scientiarum videmus Authores longos, & loquaces, per milleque concludentes origines, nihil relinquentes intactum, omnia summa claritate disponendo. Alteri currunt obiter, & per transfennam, laconiceque disputant. Utrique sunt magni, & numerum possem referre infinitum in qualibet materia, præcipueque in nostra jurisprudentia. Ergo hoc non malum erit, sed aliquando necessarium pro dignitate materiæ occurrentis. Accedit,

quod licet pauca verba, ut ait proloquium Lusitanum, sint necessaria sapienti, ut intelligat, & informetur; non ita dici potest de insipiente, qui sæpe millies rebus ponderatis, deductis rebus ab origine, evisceratoque processu, non bene percipit. Loquere ergo ad hunc paucis verbis, altoque sermone, terminisque juridicis? Quid prodest brevitatis, dic mihi, si liber est?

Attamen si aliquando hoc accidit, quod raro fit, parum interest brevitatis, aut extensio; solum enim docti docta intelligunt verba, atque amant: Audi *Martial. lib. II.*

*Quo tu, quo, liber otiose, tendis,
Cultus sindone non quotidiana?
Nūquid Parthenium videre? Certe.
Vadas, & redeas involutus.
Libros non legit ille, sed libellos.
Nec Musis vacat, aut suis vacaret.
Ecquid te satis æstimas beatum
Contingunt tibi si manus minores?*

Ego cum in quadam causa ingenti sane, & maximæ ponderationis advocarem pro parte nobilissimi viri Melchioris de Torres de Almeyda Negraõ Veco Cyabra de Freitas, perorationem divisi in octo capita, & postea vidi juxta divisionis ripam quædam verba Præclarissimi Domini mei, ac Senatoris famosi qui sic Lusitano Sermone dicebat. *Nunca ouvi Sermaõ de tantos discursos, mas paciencia.* Hæc summo sale dicta sunt, ac Judicis cognoscuntur modesti, omniaque legentis, quod animi sapientis est, probique viri.

Alius tamen, qui jam ab hac vita discessit (& utinam cælo sit!) cum pro parte Misericordiæ Eborensis allegarem, post duo folia à me scripta, posuit hoc: *atéqui não cheguou a fouce à raiz*, hoc est, concludenter me non loqui, nec attingere punctum post multa dicta. Vidi tamen ego postea disertum suffragium, quo multa allegabat, & quam-

8

9

10

quamdam expressam Ordinationem; quæ omnia in illis duobus foliis à me erant dicta, & ante suam posita glosam. Multi celebres Advocati magistraliter loquentes, propter superfluitatem improbant alios; sed etiam aliquando superflue.

- 11 Alter Judex publice in audientiâ, me tamen non præsentem, de quadam mea allegatione vehementer risit, eo quod magnam judicavit. Gaudeo tamen me fuisse ipsi causam lætam talis lætitiæ; quia sane in publicam utilitatem debent Judices hac molestias à se rejicere; vehementerque hoc ego gavissus fui; licet miratus Judicem ridentem.

Cum te laudarem, tunc sum mentitus:

Ob unum hoc, scilicet hic risus debita pœnam mihi.

- 12 Verum tamen est (nunc contra aliquos loquor) quod non sunt longa illa, quibus nihil auferri potest: *Martial. lib. 2. Epig. 77. ibi.*

Cosconi, qui longa putas epigrammata nostra,

Utilis ungenais axibus esse potes.

Hac tu credideris longum ratione Colossum,

Et puerum Brutti dixeris esse brevem.

Disce quod ignoras: Marci, doctique Pedonis

Sæpe duplex unum pagina tractat opus.

Non sunt longa, quibus nihil est quod demere possis,

Sed tu, Cosconi, disticha longa facis.

Quisque suo feratur ingenio, prout materia postulaverit; & legi potest Plinius Junior in lib. 6. epistol. 2. ibi: *Quadam supervacua dicunt etiam, sed satius est & hoc dici, quam non necessaria.* Omne supervacuum pleno de pectore manat.

SUMMARIUM CAPITIS XIV.

- 1 *Non semper, & pro omnibus pauperibus cogimur postulare; sed servatis servandis.*
- 2 *Reprobantur avari, qui nihil faciunt, & solum alios reprehendere sciunt.*
- 3 *Argumentum intendens probare indistincte, & generaliter Patronos debere gratis patrocinari proponitur.*
- 4 *Alterum ad idem exponitur argumentum.*
- 5 *Aliud argumentum: Præcepta de operibus misericordie adimplendis sunt affirmativa.*
- 6 *Qui habet potestatem cibandi non semper tenetur cibare; & ita discurrendum respectu patrocinii. Homo sibi conjunctis necessitudine maxime cogitur curam impendere.*
- 7 *Advocatus tenetur operam misericordie impendere, quando aliquis cliens patitur tantam necessitatem, ut in promptu non appareat, quomodo ei aliter possit subveniri. Aliter non: Si tamen agat tali casu, laudabiliter agit. Responsio hic ad tria proposita argumenta: Charitas incipit à propria persona: Plerumque Advocatus non potest, nec tenetur ad patrocinandum.*
- 8 *Ut Advocatus obligetur ad patrocinandum, & defendendum in terminis questionis, ex parte dantis, & ex parte volentis recipere plura consideranda: Patrocinium est elemosina, & ut de ista, de illo discurrendum est.*
- 9 *Explicatur, cui necessitati debeat Advocatus occurrere. Necessitates ad tria genera reducuntur: Una est extrema, altera gravis, alia communis; & omne*

& omne optime explicatur, exemplisque firmatur.

- 10 Incommoda, quae stare possunt ex parte Advocati, & patrocinari prohibentia recensentur, & similiter ad altera tria genera reducuntur. Unum est gravissimum, aliud grave, aliud leve: exemplis fiunt nota.
- 11 In nulla necessitate tenetur Advocatus patrocinium ferre cum gravissimo sui incommodo: Opera charitatis non obligant cum tanto discrimine: In gravissimis necessitatibus pauperum obligamur, & in gravibus etiam cum nostro levi incommodo quod non attenditur, nec venit in considerationem; In necessitatibus autem communibus non obligamur cum gravi nostro nocumento.
- 12 In casu extremae necessitatis tenentur Advocati ex precepto charitatis pauperibus gratis patrocinari cum gravi incommodo, hoc est, data aliqua adhuc jaectura. Late propositio hoc probatur.
- 13 In communibus necessitatibus pauperum tenentur Advocati eis auxilium gratis prestare cum levi suo nocumento. Probatum aperte. Advocatus etiam debet quieti indulgere; & non potest aliter operari; & moderatio amanda est.
- 14 Advocati debent amare paupertatem, & defendere egenos. DD. referuntur ita asserentes.
- 15 Pauper non habet actionem civilem ad cogendum Advocatum; implorat tamen Praetoris officium nobile ad hoc: Judex Advocatum compellit recusantem, & propter hoc potest illum suspendere. Omnis civitas debet habere Advocatum miserabilium personarum. Misericordia in his amplissimis Civitatibus habet Advocatum, qui advocat

pro incarceratis. Qui libertate fruuntur etiam sunt in carcere quandoque paupertatis.

- 16 Advocatus timoratus non benefacit, si sperat pecunias à paupere viro.
- 17 Beatus Advocatus, qui amat, ac diligit pauperes illo indigentes. Praetor dat Advocatum petenti, & maxime pupillis, & viduis. Istorum negotia celeriter expedienda.
- 18 Qui non cogitur esse Advocatus (licet ita de omnibus) postquam assumpsit munus, compelli potest, ut patrocinium suscipiat. Plurimi DD. ita dicentes referuntur.
- 19 Causae excusantes proponuntur.
- 20 Laudatur pietas, & Misericordia. Pauperes etiam nihil dantes alunt Advocatos. Qui pro paupere patrocinium praestat, tuba canere nolit. Aliquando potest patefacere sine jaectantia, & ad exemplum aliorum: Advocatus debet lucere virtute magna. Rustici plerumque proficiunt, & ipsi pauperes; potentissimi vero aliquando nocent; & Ovidiano carmine delaratur.

CAPUT XIV.

Utrum Advocatus teneatur in foro conscientiae prestare patrocinium pauperum causis? Quando hoc verum sit affirmative, resolvitur. Tractatur late, & summa distinctione praesens materia. Postremo pietas, & Misericordia erga pauperes Advocatis commendatur; & quando Advocatus post susceptum officium excusetur ab Advocando pro aliquo, panditur.

NOsco ego plures homines avaros, inter quos unus semper mihi celeberrimus vir; passim grandissi-

grandissimo intonat ore, Advocatos pro pauperibus debere gratis patrocinari, hocque dicto contentus, quasi Oraculum Jurisprudentiæ miratur Patronorum aliquorum negligentiam, & in hac pietate repugnantiam. Ast cum ipse aliquando fuerit Judex, ac hodie bonis patrimonialibus sufficienter vivat, quin sit ei necessarium labore pecunias ad manducandum acquirere, miror ego magis de illo; poterat enim pauperibus aperire limen, & suo ingenio illorum causas defendere, non est enim omnino malus Jurisconsultus; & habet Bibliothecam sufficientem. Ibi certe legit *statutum Patavinum sub rubric. de causis miserabilium v. & ne Advocato, & statutum Verona lib. 2. cap. 101. sub rubrica de Advocatis compellendis.*

2 Pro hac resolutione indefinite stat magna cohors illorum, qui vident festucam in oculis fratrum, suis autem trabes non aspiciunt. Divites sunt, & omne, quod habent, vel tradunt thesauro simul cum corde, vel superfluitatibus, luxuique, ori que destinant, quin eleemosinam egenis dent. Nostrum autem laborem totaliter pauperibus debitum clamant, ac generose fatentur: cur ergo vos avari, turpesque homines, de vestro non indulgetis? Divitia vestra pauperrima consistit in nummis, nostra autem ingenio, & Minerva: nos erimus prodigi, & perditii, vos autem pecuniam adorabitis? Distincte ergo debetis procedere, & ego ad quæstionem pro absoluta primo sic argumentor; & interim.

3 Exodi 23. sic dicitur: *si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo:* sed non minus periculum imminet pauperi, si ejus causa contra justitiam, ac leges opprimatur; quam si ejus jumentum jaceat sub

onere: ergo Advocati tenentur præstare patrocinium causis pauperum.

Facit secundo illud Matthæi cap. 25. 30. *Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium:* ergo Advocatus non debet esse inutilis, alioquin hac Domini sententia condemnabitur, si suis talentis non velit lucrari, ad quod conducunt illa verba *D. Gregor. Homil. 9. Evang. prope fin. ibi. Habens intellectum curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam à misericordia non torpescat: habens artem, qua regitur, usum illius cum proximo partiatur: habens loquendi locum apud divitem, pro pauperibus intercedat. Talenti enim nomine cuilibet reputabitur quod vel minimum accepit.*

5 Ulterius argues sic: Præcepta de operibus misericordiæ adimplendis sunt affirmativa obligantia pro loco & tempore, quod est in dura, & maxima necessitate; atqui magna necessitas videtur esse, quando alicujus pauperis causa opprimitur: ergo à me Advocato subveniendus est, & ita videntur sequi DD. quos postea, & per discursum hujus valde necessarii capitis referemus. Utinam sit ad pauperum utilitatem, & ad maiorem Dei gloriam, quod præcipue intendimus!

6 Sed contra: non minor necessitas est indigentis cibo, quam egenis Advocato: atqui ille, qui habet potestatem cibandi non semper tenetur cibare: ergo neque Advocatus tenebitur semper pauperibus patrocinium præstare. Idem ergo dicendum est de nostro patrocinio, quod de aliis operibus misericordiæ; & cum omnibus prodesse impossibile sit, his potissime consulendum est, qui pro locorum, & temporum opportunitatibus constrictius mihi quasi quodam eventu, & fortuna junguntur; neque enim per mun-

mundum cogor quærere indigentes, quibus subveniam, sed sufficit quod paratus sim succurrere occurrentibus intra metas charitatis, quæ debet incipere à me ipso, Patre, uxore, præcipueque filiis charissimis, si forte tale onus sit tibi Advocato. Homo enim sibi conjunctis quacumque necessitudine maxime debet curam impendere, ut ex prima ad Timoth. 5. *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit.*

7 Quando ergo aliquis tantam necessitatem patitur, quod in promptu non appareat, quomodo ei possit aliter subveniri, in tali casu, Advocato, teneris operam misericordiæ impendere: si autem in promptu appareat, quomodo ei possit subveniri, vel per se ipsum, vel per aliam personam magis conjunctam, aut maiorem facultatem habentem, non teneris subvenire; quamvis si facias, & bene sine detrimento tuo possis, laudabiliter agas: unde Advocatus non tenetur semper causæ pauperum patrocinium præstare; sed solum concurrentibus certis prædictis conditionibus; & si ita non foret, & absolute resolveremus, oporteret me alia omnia negotia prætermittere, & solis indigentium causis juvandis intendere. Dico ergo ad argumenta posita; quod quando asinus jacet sub onere, non potest ei aliter subveniri, nisi à transeunte. Ad instantiam talenti, dico locum habere, servatis servandis. Ad tertium dico, quod non quælibet necessitas causat debitum subveniendi. Et ad omnia, quod semper charitas debet incipere à nobis: unde si egeamus, & actualiter hac die laboremus ad manducandum, sive ad tegendum corpus, sive ut solvamus inquilini tristes, quomodo talibus circumstantiis, & similibus poterimus pauperes juvare?

Præcepta dantur de actibus virtutum, & ad hoc ut patrocinium ab Advocato sit præstandum, & sit actus virtutis, necessarium est quod aliqua considerentur ex parte dantis, & altera ex parte volentis recipere; ex parte enim primi requiritur possibilitas, & commoditas ad patrocinandum; ex parte recipientis necessitas. Hujusmodi patrocinium eleemosina quædam est, ac opus misericordiæ: ergo idem dicendum est de illo, quod de eleemosina, & aliis operibus misericordiæ, juxta illud Joann. 1. cap. 3. *Non diligamus verbo, nec lingua, sed opere, & veritate:* ergo ut velimus, & operemur bonum, requiritur quod necessitati alicujus subveniamus, quod fit interdum per eleemosinam, interdum per patrocinium juxta uniuscujusque indigentiam, ac necessitatem: ergo idem de his omnibus est discurrendum.

9 Explicemus ergo, cuinam necessitati debeat Advocatus subvenire? quando pro pauperibus gratis debeat postulare? Necessitates jam ad tria genera reducimus. Primi generis est necessitas extrema, in qua intelligendus est aliquis esse, non quando jam agit extremam animam; tali enim tempore quis poterit auxiliari? Sed tunc proprie dicitur extrema necessitas, quando sunt in aliquo certa, & nota signa significantia illum brevi tempore periturum, nisi auxilium aliquod præbeatur. In secundo genere est necessitas gravis, quæ est valde vicina extremæ. *Mantua va misera nimium vicina Cremona!* Hæc est, cum aliquis versatur in magno, & certo periculo incendi in aliquem morbum gravissimum propter inopiam, vel aliam hujusmodi calamitatem. In tertio genere constituuntur ostiatim eleemosinam petentes. Ita ergo sunt necessitates indigentium Advocatis. Prima est extrema, non quidem, quan-

quando quis jam ducitur ad supplicium (nam in tali tempore vix potest dari auxilium, excepto aliquo Daniele) sed quando stat in carcere, imputaturque ei crimen, propter quod infallibiliter mors erit infligenda; nec habet unde sibi subveniat, nisi ex meo patrocinio gratis collato. Altera est gravis necessitas, quæ, ut jam dixi, est extremæ vicinæ; & est, quando aliquis versatur in magno, & certo periculo incurrendi gravissimum incommodum mortis, aut supplicii ex defectu patrocinii. Tertia est communis necessitas, qua laborant quicumque pauperes litigantes pro bonis, rebusque suis.

10 Incommoda autem, quæ stare possunt ex parte Advocati simili modo possunt ad tria genera reduci. Primum est gravissimum; quod contingit, quando aliquis probabiliter timet, quod si patrocinium præstat, vel mors, vel maioris partis bonorum jactura sequatur. Secundum est grave, quando Patronus timet gravem jacturam, vel amittendo quæ habet, vel acquirendo quæ acquirere poterat, si diviti, & habenti patrocinium præstaret. Tertium est leve, ut si timet tempus consumere, vel aliqualem molestiam accipere in cognitione causæ, & ipsius prosecutione.

11 His autem penitus constitutis, summa claritate procedentes; & ut certa ab incertis nostro calamo separemus, dico primo, certum esse, quod, in nulla necessitate tenetur Advocatus patrocinium ferre cum gravissimo sui incommodo; charitatis enim opera non obligant cum tanto discrimine. Dico secundo, quod in gravissimis pauperum necessitatibus, & in gravibus tenentur Advocati patrocinium ferre cum levi suo incommodo, hoc enim non attenditur, & charitas ipsa laborem postulat. Dico tertio, etiam

esse certum, quod in necessitatibus communibus non obligantur Advocati patrocinium ferre cum gravi suo nocumento. Itaque non teneatur nostrorum bonorum jacturam pati, ut pauperibus auxilium præbeamus; charitas enim bene ordinata, ut dixi, debet incipere à nobis.

Sed de duobus nimis dubitatur: 12
Primum: utrum in gravissimis pauperum necessitatibus teneantur Advocati cum gravi suo nocumento? Secundum: utrum in communibus necessitatibus pauperum, teneantur Advocati eis patrocinari cum levi incommodo ex parte dantis? Ad primum dico: In casu extremæ necessitatis tenentur Advocati ex præcepto charitatis pauperibus gratis patrocinari cum gravi suo incommodo, hoc est, cum aliqua suorum bonorum jactura. Probatur: ordo charitatis est in præcepto, ut tenet communis sententia Theologorum: atqui secundum istum ordinem vita spiritualis proximi anteponenda est vitæ corporali, & vita corporalis proximi anteponenda est reliquis bonis nostris: ergo in casu extremæ necessitatis vitæ tenebitur Advocatus cum aliqua bonorum jactura vitæ corporali pauperis patrocinari. Secundo: Quamvis verum sit, quod in eodem casu, & in æquali necessitate magis teneor subvenire propinquo, quam extraneo, tamen etiam est verum, quod in quocumque casu teneor subvenire propinquo, teneor subvenire extraneo, dummodo ambo simul non concurrant; sed sic est, quod si frater tuus, Advocate, in illa esset extrema necessitate, tenebaris ei patrocinium præstare cum bonorum tuorum jactura: ergo idem dico de extraneorum necessitate. Adde: Idem est judicium de patrocinio; atque de eleemoina, ut dixi jam; sed in casu extremæ necessitatis

cessitatis tenetur homo eleemosinam facere, etiam de necessariis ad statum: ergo similiter Advocatus in extrema necessitate tenebitur patrocinari cum aliquali bonorum suorum jactura. Minorem probat cum plurimis Theologis *Grat. for. cap. 176. n. 1.*

13 Secunda conclusio ita est. In communibus necessitatibus pauperum tenentur Advocati illis patrocinium, & auxilium gratis præstare cum levi suo nocumento. Ita cum plurimis resolvit *Perez leg. 1. tit. 19. lib. 2. Ordin. v. sexto dubitatur.* Et probatur: Homines tenentur facere eleemosinam de superfluis naturæ in communibus necessitatibus; sed eadem est ratio auxilii præstandi in necessitate ab Advocato: ergo etiam Advocatus in communibus necessitatibus cum levi suo nocumento tenebitur pauperibus patrocinium præstare. Maxime, cum in Advocato, tempus, quod sibi superest, & molestia, quæ accipitur in cognitione causæ; & ipsius prosecutione, habeat rationem superflui, ut dicit *Soto lib 5. de just. q. 8. art. 1.* Hoc tamen dictum debet cum debita moderatione accipi; Advocatus enim neque semper potest laborare, & quotidie debet indulgere somno, & quieti, ne aliter sit homicida sui ipsius, & si ita faceret semper, & pro semper laborando, cum vires non possent, certe peccaret. Non toto ergo corpore liquatur sudor, sed sit nobis respirandi potestas. Hæc dicta observent omnes.

14 Pro coronide istius quæstionis, moneo Advocatos, quod semper ament paupertatem, egenosque defendant, miserosque homines, contra quos acre testimonium insurgit, debent enim facere, & servatis traditis est communis opinio, de qua *Cov. lib. 3. Var. cap. 14. n. 1. Tiraquel. de nobilit. cap.*

29. n. 37. *Ana. Gail præct. obs. lib. 1. obs. 43. ex n. 15. ubi n. 18. & ibi tradit, ac exponit, qui dicantur pauperes? Suares de Paz in præct. annot. 5. n. 65. ubi limitat in locis, ubi sunt Advocati publici publico stipendio conducti ad patrocinium pauperum.*

Et hoc tantam vim habet, quod licet pauper non habeat actionem ad cogendum Advocatum, ut nempe pro se patrocinium suscipiat, potest tamen inplorare officium Judicis, qui Advocatum compellet, & recusantem suspendet arbitrio suo ab Advocationis officio juxta notata per *Menoch. de arb. judic. lib. 2. cas. 369. n. 4. Portol. ad Molin. in §. Advocatus n. 108.* Immo, ut scribit *Cerdan. in libro visita de la Carcel,* omnis Civitas debet habere Advocatum miserabilium personarum, ut bene tradit *idem cap. 6.* Hac urbe præclarissima datur Advocatus sanctæ Misericordiæ, qui hodie est Noutelius de Carvalho Brandaõ; & advocat pro incarceratis. Ast cum multi, qui libertate fruuntur, sint etiam in paupertatis carcere, ad istos levandos properare debemus; neque enim fenex sufficit omnibus, neque multi juvenes.

Si autem, Advocate, vis scire tuam obligationem in hoc, & quod non possis capere, neque sperare pecunias à paupere, lege *Narbon. ad l. reg. lib. 4. tit. 25. leg. 35. Tiraquel, ubi supra, & ibi citat. Albercium, & Jasonem. Filliucium e Societate Jesu moral. quest. tom 2. tractation. 40. cap. 10. n. 286. & 287. Soto supra lib. 5. de just. & jur. q. 8. artic. 1. Benincas. de privilegio paupertatis in 1. specie in judicio ex n. 9. ubi quod aliter Advocatus salvari non potest. Unus pro cunctis S. Thomas 2. 2. q. 71. articul. 1. atque etiam articul. 4. Et quod recusans, deponi debeas, probatur ex l. providendum §. 1. cod. de postul. & ibi Bald.*

Bald. Abbas in c. 1. de offic. judic. Gravari in annotat. ad praxim Vestrii lib. 4. cap. 4. n. 326. Mynsinger. centur. 3. observat. 32. tx. in l. 1. §. cura carnis ff. de offic. Praefect. urb. & l. moris §. 1. de pen.

17 Ideo Psalm. 40. sic dicitur: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum dominus.* Intelligite ergo, nostri advocati, & defendite, quælo, & legite *Lactant. lib. 6. cap. 12.* qui sic ait: *magnum justitiae opus est, pupillos, & viduas destitutos, & auxilio indigentes tueri, atque defendere.* Ideo Prætor debet dare petentibus Advocatos ex *Ulpian. lib. 2. de officio Proconsulis: Advocatos petentibus debet indulgere, primumque feminis, vel pupillis, si quis eis petat, vel si nemo sit, qui petat, ultro eis dare debet: eorum quoque negotia celeriter expedienda sunt.* Jam scitis, Advocati, quomodo viduas præsertim, & Orphanos debetis voce, calamoque defendere?

18 Et licet quis non cogatur esse Advocatus, attamen si assumpsit advocacy munus, compelli potest etiam per Judicem delegatum in his terminis, ut patrocinium suscipiat: *l. 1. §. ait Prætor, junctâ glos. in verbo non habebunt ff. de postul. l. providendum §. 1. l. quisquis cod. eod. c. 1. de offic. Judic. ubi glos. in verbo implorando: l. nec quicquam §. Advocatos, & §. fin. ff. de offic. Proconsul. de qua diximus: Gail præct. observat. lib. 1. obs. 43. n. 1. Avil. in c. 28. Prætor in glos. acogidos num. 1. Barbof. de offic. Episcop. p. 3. alleg. 79. n. 34. Zerol. in prax. episcopal. v. 1. verbo Advocatus n. 1. Aloys. de Leo in l. 5. n. 31. cod. de postuland. Gratian. discept. for. tom. 1. c. 56. n. 22. hocque ad instar hospitis, qui postquam incapit tenere hospitium, cogitur hospitari omnes viatores. En quando tenemur proximis servire,*

quin ullam speremus mercedem: *Sot. lib. 5. de just. & jur. q. 8. art. 1. Gail obs. 43. n. 14.*

Aliquas causas excusantes à memorata obligatione statuunt Doctores, loquentesque absolute, argumento *l. humanit. cod. de excusat. Tutor. l. non solum §. fin. ff. eod. l. si longius ff. de judic. l. muner. §. judicanai ff. de muner. & honor. cap. si pro debilitate, & ibi Felin. n. 4. in fin. de offic. Delegat. glos. in l. sancimus 1. in verbo arbitrium cod. de Advocat. diversor. judic. prædictus Gail præct. obs. lib. 1. obs. 43. n. 9. Grat. discept. for. tom. 1. c. 56. n. 32. Causa justa visa fuit Gratiano, si Doctor in publico Gymnasio profiteretur; tum quia isti publico muneri debet satisfacere, tum quia sic maius habet privilegium: facit *Val-la cons. 88. inter consilia Sylvani.* Alias, si tenetur exire in provinciam. Tu ponderando supradicta, & quæ à nobis distincto calamo dicta sunt, vere observa, sunt enim à bonis authoribus deducta, sanaque mente.*

Pietas ergo, & misericordia sum-
mopere à bonis Advocatis sunt amandæ; pauperes enim certe nos alunt, quando ipsi gratis servimus; Deus enim pro istis multa dabit munera. Cum tamen pro paupere patrocinium præstas, noli tuba canere ante te, dempto casu, si hoc facias, ut exemplum aliis præbeas Advocatis juxta illud: *Sic luceat lux vestra, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.*

Ego, ut verum fateat, volo pauperes, volo rusticos, hominesque viles hac mea domo.

Nam quamquam soli possunt prodesse potentes,

Non profit potius, si quis obesse potest.

Effugit hibernas demissa antenna procellas,

Lataque plus parvis vela timoris habent.

Adspicis ut summa cortex levis innatet unda,

Cum grave nexa simul retia mergat onus?

Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsum)

Sic cadit ut tacta surgere possit humo.

At miser Elpenor tecto delapsus ab alto,

Occurrit Regi debilis umbra suo.

ADDITIO HUIUS CAPITIS.

Continet sententias depromptas ex sacra Pagina, quas nostris offero Advocatis, ut pro pauperibus intercedant.

Eccles. cap. 4. Fili, eleemosinam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere: Animam esurientem ne desperaveris, & non exasperes pauperem in inopia sua: cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Rogationem contribuli ne abjicias, & non avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas oculos tuos.

Eccles. cap. 29. Qui facit misericordiam, feneratur proximo suo. Fenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum, & fideliter age cum illo; & in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

Adverto, Advocatos etiam cum incommodo debere dare consilia, ac ita eleemosinam; sic enim nimis à Deo amabuntur; & opus gratum facient adhuc in minimis; ad quod legant illud. Luca c. 21. ibi.

Vidit autem, & quamdam viduam pauperulam mittentem era minuta duo. Et dixit: vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus-

quam omnes misit. Nam omnes hi ex abundantia sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

Ultimo advertere vellem, nos specialiter ut doctos debere fugere à mendacio, ficiisque artibus, quibus hypocrita relucet. Sequamur veritatem in iudicio, & amemus iterum misericordiam: legite Matth. cap. 23. ibi.

Vae vobis Scribae, & Pharisei hypocrita: qui decimatis mentam, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Bene Proverb. c. 14. 31. Qui calumniatur egentem, exprobat factori ejus: honorat autem eum qui miseretur pauperis.

Matthæus c. 5. 42. Qui petit à te, da ei, & volenti mutuari à te ne avertaris.

O si ego, nostrique Advocati ita operaremur! Faciat Deus, ut sic!

SUMMARIUM CAPITIS XV.

- 1 Quondam vendere patrocinium inhonestum reputabatur apud Græcos. Plinius de hoc gloriabatur, & eloquentissimus Cicero: Qui negotia habebant, antequam agerent, se nihil Advocatis dedisse, vel promississe jurabant.
- 2 Lex Cynthia memoratur, quæ aliquid à nostris Advocatis recipi prohibebat: Claudius Cæsar sustulit hanc prohibitionem, atque Romanus Nero.
- 3 Reprobatur Xamar, & explicatur Suetonius: Nero constituit quod ex publico ærario recipe- rent Advocati.
- 4 Panditur primum argumentum inten-

- intendens probare adhuc hodie non posse Advocatos premia recipere, aut retributionem.*
- 5 *Ponitur secundum, & tertium argumentum.*
  - 6 *Contrarium est verum; possuntque Advocati suum vendere reatum, ac justum patrocinium, & licet Clerici sint.*
  - 7 *Late idem probatur: Advocatus à domo exiens debet habere sumptus à cliente pro alimentis, & vectura ultra mercedem, & dari debent antequam pedem moveat.*
  - 8 *Ad primum argumentum respondetur.*
  - 9 *Hic ad secundum, & ad tertium: Tu vero omnia diligenter nota.*
  - 10 *Instantia ultima argumenti ponitur, & dissolvitur: Tu autem iterum notabis.*
  - 11 *Dissolvitur, inquam, hoc numero, & vide late.*
  - 12 *Antufus Rannusius memoratur premiorum, & pecunie pro advocando Antesignanus.*

CAPUT XV.

Utrum Advocato liceat pro suo patrocinio pecuniam, donum accipere? Probatur Advocatum consequi salarium ex nudo pacto, & adhuc sine promissione. Noster Advocatus, e dono exiens ratione cause, debet habere sumptus à cliente, & pro vectura. Quis primus pro patrocinando pecuniam acciperet, declaratur.

- 1 **A** pud Athenienses aliosque Græcos fuit quondam inhonestum, & veluti sordidum Advocatos vendere suum patrocinium, ut ex Aristot. probat Tiraquel. de nobilitat. c. 29. n. 23. Hoc idem testatur Tacitus de Roman. l. 11. Ita ut nullus ob causam orandam pecuniam acciperet, donum ve aliquod. Quapro-

ter Plinius, quem citavimus c. 1. de hoc valde gloriabatur; eo quod leges antiquas secutus nonnumquam suas orationes, aut allegationes concessit esse venales. Tanta hoc prohibitione viguit, quod olim qui negotia habebant, prius jurabant, antequam agerent, nihil se Advocato dedisse, vel promississe, ut tradit Petrus Gregor. in Syntagm. jur. univ. 3. p. lib. 49. cap. 8. n. 6. & ob id Cicero legum observantissimus à nemine ex suo patrocinio pecuniam accepit, si credendum est Plutarcho, & huc spectat illud memoratum Ovidii carmen:

Turpe reos empta miseros defendere lingua,

Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Dabatur de hoc lex Cynthia, sive Cynsia, quam alii Titiam appellant, ut author est Tacitus lib. 11. & de his agit Quintilianus lib. 12. orator. instit. cap. 7. Bovadill. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 14. n. 68. Postea vero Claudius Cæsar hanc sustulit prohibitionem, & Romanus Nero Imperator antiquas leges abrogavit, ut litigatores pro patrocinis præstandis justam mercedem darent, teste Suetonio in ejus vita, cap. 17. quem citant Xamar q. 9. p. 2. de offic. judic. & Advoc. & alii.

Sed certe hic Author cum aliis aperte fallitur, neque vidit, aut legit Suetonium Romanæ historiæ, & Cæsarum peritissimum authorem; diversum enim constituit Nero, nempe quod publico ærario Roma Advocatis satisfaceret, ut videre est dicto cap. ibi.

Item ut litigatores pro patrocinis certam, justamque mercedem pro subselliis nullam omnino, darent, præbente ærario gratuita.

Potest tamen argumentari pro ista parte, & probari, quod Advocatus adhuc hodie non possit pecunias accipere, vel aliquod donum, & esto sic:

fic: opera Misericordiae non debent fieri intuitu humanae retributionis secundum illud *Luce 14. 12. cum facis prandium aut cenam noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne forte te & ipsi te invitent, & fiat tibi retributio, sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & caecos, & beatus eris; quia non habent retribuere tibi, retribuetur enim tibi in resurrectione justorum*: atqui praestare patrocinium procul dubio est opus misericordiae: ergo pro patrociniiis praestandis non potest Advocatus pecuniam accipere.

5 Secundo sic: quod est spirituale, non est rebus temporalibus commutandum; atqui praestare patrocinium procul dubio est opus intellectuale, & dare consilium petenti, quid opus misericordiae spirituale: ergo non potest Advocatus pecunias pro hoc accipere. Tertio sic: sicut ad iudicium concurrunt Advocatus, ita pariformiter persona Iudicis, & persona testis; sed neque iudex potest pecuniam accipere pro sententia ferenda, neque testis pro suo dando testimonio: ergo similiter Advocatus non potest praemium habere pro defendendo cliente.

6 Contrarium nihilominus est certum, & jure merito illae antiquae leges fuerunt abrogatae, convenientisque valde est, quod advocati suo labore acquirant, praemiumque à clientibus, quibus serviunt, consequantur, dignus est enim operarius mercede sua, & receptum est hodie, jure Civili, & Canonico, quod Advocati summa honestate mercedem accipiant: *l. si Credit. c. de pactis l. 1. §. In honorariis ff. de variis & extraord. cognit. cap. Non licet 11. q. 2. cap. Non sane 14. q. 5. cap. Roman. §. Nec etiam de for. cōpet. lib. 6. Soto de justit. & jur. lib. 5. q.*

8. art. 4. ubi late examinat, quem admodum nobis sit licitum pretio patrocinari. Hoc tantam vim habet, quod etiam Clericus Advocatus possit accipere pecuniam, *ex glos. in cap. 10. 15. q. 2. Panor. in c. 10. in fin. de postuland.* Immo ex nudo pacto possumus consequi nostrum salarium ex sententia glosae, & omnium antiquorum *in l. 1. cap. de suffragiis*; & ipsum salarium debetur quamvis non sit promissum, & in hoc casu à Iudice bono arbitrio taxari debet, habito respectu ad ea quae cap. sequenti demonstrabimus.

Ita asserunt *Nata cons. 376. n. 2. Benio de privil. juriscons. 3. p. priv. 73. Grat. Forens. tom. 2. c. 257. n. 6. & 7. Gutierrez. de juram. confirm. c. 67. Ceval. q. 228. n. 9.* ita ut Advocatus pro modico advocans contemptibilis habeatur: *Viva decis. 123. n. 1. Monter. decis. 14. n. 62. Barbof. de offic. Episc. p. 3. alleg. 79. n. 30. Grav. quem citat Barbof. in remis. ad Ord. lib. 1. tit. 48. §. 27. n. 7.* unde Advocatus domum exiens, debet habere sumptus à suo clientulo: *Camill. Borrell. cons. 21. n. 17. p. 1.* & ubi extra habitationis locum, vel civitatem proficiscitur in causa clientis, necesse est ultra salarium sibi praestentur expensae alimentorum, & vecturae secundum dignitatem, & ut ita dicam, currus, quo vadat: *Surd. de aliment. tit. 1. q. 68. n. 1. & tit. 4. q. 8. n. 6.* adeo ut hujusmodi expensae antequam de domo pedem moveat, sint solvendae, ut ex dictis *Surd. & Grav.* concludit *Barbof.* immediate, & antedecenter à nobis citatus.

Ad primum ergo argumentum 8 dicendum est, quod non semper homo, nosterque Advocatus potest misericorditer advocare, neque semper tenetur gratis facere, alioquin nulli liceret aliquam rem vendere, quia quamlibet rem potest homo

homo misericorditer impendere. Sed bene quando eam misericorditer impendit, non humanam, sed divinam remunerationem quærere debet. Similiter Advocatus, quando causæ pauperum misericorditer patrocinatur, non debet intendere remunerationem humanam, sed divinam: attamen ex hoc non sequitur teneri semper gratis patrocinari, neque inconueniens aliquod ex accipienda pecunia.

9 Ad secundum dicendum est, quod licet scientia juris sit quiddam spirituale, tamen usus ejus fit opere corporali, nempe scribendo, revolvendo libros, emitur papyrus, exit plerumque à domo Advocatus ad audientias. Præterea Advocatus multis sumptibus gradum consequitur, pluviis, itineribus, longe à Patria vivens, laboreque immenso. Nolo ego de his recordari, quando præmium taxo, si enim memini, quid mihi homines dabunt? Ad tertium dicendum, quod Judex, & testis communes sunt utrique parti, quia Judex tenetur justam sententiam dare, & testis tenetur verum testimonium dicere. Justitia autem, & veritas non declinant in unam partem magis, quam in aliam. Adde quod Judicibus de publico sunt stipendia laboris statuta, & testes etiam plerumque accipiunt laboris expensas non pro pretio testimonii, sed pro suo labore, cum sint pauperes, & non possint perdere diem; itaque in hoc casu leges hoc concedunt, ut quotidie practicatur, & apud omnes observatur. Ast Advocatus alteram partem tantum defendit, & licite potest, & debet pretium accipere à parte, quam adjuvat; nemo enim militat sine stipendio, ut dicitur 1. ad Corinth. 9. probatque expresse de nostro Advocato D. August. ep. 54. Quamvis ergo consilium, atque patrocinium, sicut & scientia juris sint res spiri-

tuales secundum se considerata; labor tamen in disceptando, in disputando, in libros revolvendo, & studendo, quæ ad juris consilium, & causæ patrocinium pertinent, non solum mentem, sed etiam corpus fatigant, & corporalia sunt: ergo saltem ratione istorum poterit Advocatus justum patrocinium, & jurisperitus suum consilium vendere.

Sed in ultimo argumento poterit 10 aliquis instare: Advocatus non potest licite præstare patrocinium, nisi justum; sicut judex non potest ferre sententiam nisi justam: ergo si ex ratione justitiæ prohibetur judici pecuniam accipere, ex eadem ratione prohiberi debet Advocatus. Et si ex hac parte Advocato non prohibetur, neque Judici; eo vel maxime; quia si ratio justitiæ facit communem personam judicis, & testis, ita pariformiter faciet personam Advocati, qui solum potest defendere partem justitiam habentem.

Facilis est solutio, & multiplici- 11 ter responderi posset. Proprius, & proximus finis judicis, atque testis in judicio, est justitia, atque veritas non hujus, aut alterius, sed simpliciter; quæ communia sunt utrique parti: at vero finis proprius, & proximus Advocati non est justitia, aut veritas simpliciter, sed illius partis, cujus est Advocatus. Cujus rei signum est, quod si inveniatur in processu suæ partis causam esse injustam, non poterit, nec debet illius secreta prodere, nec alteram, quamvis justam causam juvare, ad quod quidem teneretur, si finis illius proximus, & proprius esset justum simpliciter, & absolute quærere. Quia ergo tam judex, quam testis ad id, quod commune utrique parti est non positive, sed negative, hoc est, ad hoc ut in neutram partem declinet in judicio, assumi-

assumitur, sed ut id quod justum, & veritas fuerit in communi sive respectu actoris, sive rei, pronuntiet, & dicat; fit ut neutri illorum quidquid ab una parte accipere liceat. At vero Advocatus, quia ejus finis, & scopus est non justum simpliciter, sed justum clientis sui, cujus causam summis viribus protegit, ac defendendam suscepit, potest jure merito suam mercedem accipere ab ea parte, cujus est inclytus Patronus.

12 Antufus Rannusius fuit primus, qui pro patrocinando pecunias accepit, quem semper libenter ego sequar, & mihi hoc justissimum videtur; neque pro divitibus umquam ego sine premio laboravi, aut laborabo, neque aliquis ex illis hoc dicet; licet enim possem, minime vellem; melius enim tunc erat Advocato accipere, & dare pauperibus, ac ita moneo secundum vires.

SUMMARIUM CAPITIS XVI.

1 Regula ponuntur, ut justum salarium ab Advocatis taxetur, & late exemplificatur.

2 Questiones circa honorem, & auctoritatem sunt maioris ponderis, & maius premium in illis Advocato debetur: Si sit pauper cliens, illi parcendum: Qui non punit pro fama, crudelis est.

3 Religiones defendere, hoc est earum temporalia bona Advocatis est grande decus.

4 Ducum, Marchionum, & Comitum esse Advocatus aliquando honor sine utilitate. Reprobantur pacta Advocatorum cum procuratoribus: ut quis sit Advocatus illustrium potest uti mediis sine infamia: hanc vero incur-

rent, si petant, & querant, ut pro aliis intercedant. Vide quae late dicimus hoc numero, & nota.

5 Judices debent attendere, ne fraudentur salaria Advocatorum: ut pars novum constituat Procuratorem, sive Advocatum, istius requiritur consensus, & male faciunt Judices, ac non sine peccato, quando jubent scribere in processu novum nomen Patroni, antiquo inaudito.

6 Salaria quotannis danda, debentur Advocato, licet per integrum annum causa non dentur, & sufficit Advocatum esse paratum ad defendendum. Advocati monentur, ut sine premio non laborent: & si contra faciat quis pauper, potest committere culpam.

7 Explicatur, quid sit litis quota; & de illa agitur; & ejus prohibitione.

8 De eadem materia, & vide, & nota.

9 Ordinatio regia prohibet pactum de quota.

10 Lite finita valet pactum cum Advocato, & donatio remuneratoria.

11 Vide opinionem Cabedi. Donatio in tali casu non debet esse excessiva.

12 Nostra Lex Lusitana dat Advocatis honoraria tenuissima: Possumus recipere ultra summam legis; & nota.

13 Salarium nobis debetur etiam nulla precedente conventionem. Vide modum arbitrandi salaria.

14 Quod ultra summam à lege taxatam possumus recipere iterum probatur. Lex taxativa non observatur, & hic memoratur. Vide, & nota.

15 Lex, quae non recipitur, non obligat: Lex de salariis loquens ad computationem refertur. Advocati

vocati habent præmium secundum loci consuetudinem, & exemplificatur: Advocatus ex salario debet consulere senectuti.

16 Definitur salarium: salaria Judicum exigua sunt; & de hoc nimis dolendum est: Præmia augent artes.

17 Lusitani viri celebrantur.

18 Salarium petitur actione ex stipulatu, & jure actionis, & actione conducti: Quamvis præmium antea non constitutum solvi nihilominus debet: Salarium nostrum merces dicitur non solum pro labore, sed etiam pro honore.

19 Salaria summarie petuntur, & possumus trahere ad Curiam clientes, ut nobis solvant.

20 Respectu temporis, quo salarium solvendum est, observanda est loci consuetudo, & pactum Advocati: Vide.

21 Reprobantur recusantes solvere nostrum salarium, & illis offero hoc

Epigramma.

Solvere nulla tibi cura est: servare recuso:

Præmia nulla dabis, prædia nulla tene.

Defendit causas regina pecunia quando,

Forstan, ablata, sic quoque victus eris.

Victus abi, victum credam fallacibus Austris:

Invito numquam vel Palinurus ero.

CAPUT XVI.

De salariis Advocatorum, & an finita lite, possit eis fieri donatio remuneratoria. De quota litis, & ejus prohibitione. An ultra summam à lege taxatam possumus accipere? Quo tandem tempore salarium, sive honorarium solvendum sit?

DE salariis Advocatorum dicturus, suppono primo hac in re non posse constitui regulam certam, & determinatam, ex vi cujus præmium taxetur; ipsa enim scientia juris, & noster labor est talis valoris, ut de se sint res, quæ nullo pretio possunt digne æstimari, ut dixit Aragon. de injustit. Advocat. q. 71. art. 4. Ego, ut verum mentem meam proferam in hac materia, meumque usum; sic me expedio. In primis debet considerari persona, pro qua labor impenditur; si enim dives est, & ingentis patrimonii, summa cum ratione potest dare maius præmium, & æquale, ac correspondens allegationibus; sicut enim isti vivunt de suis redditibus, & caducis bonis, ita nos de nostra scientia; & æquum est à divitibus ali artes, & quod homines litterati ab ipsis præmia ad vivendum consequantur; neque hoc mirum esse debet, cum Advocati ipsa bona defendant, & usus fructus. Si vero est pauper, parca manu debemus esse contenti, & accipere moderate, immo in hoc casu, si homo præsertim est rusticus litigans, aut ignorans; & multum dederit, debemus statim ipsi reddere, nesciunt enim quid agant, & nos non ignoramus hoc. Similiter debet attendi quantitas, de qua est quæstio, aut quid litigans, si vice-rit, consequatur; si enim v. g. intentet reivendicare magna prædia,

aut maioratum, aut istis Reus manere; maiores sumptus patietur equidem; at si lis exigua fuerit, exiguo contenti simus, vel det dives, vel præbeat pauper. Debet tandem attendi labor processus, & quæstionis; & si ista fuerit de apicibus, maius nobis debetur salarium: nota tamen, quod si defendas pauperem in hoc casu, & in re modica, non attendes ad quæstionem, sed misero parce, miserisque accipe nummos, honore tuo tumidus, si bene quæstio à te ventiletur. Si causa sit modica, & quæstio excitetur difficilis ex alicujus partis contumacia, sunt enim homines contumaces, qui non attendunt, nisi ad victoriam, & cætera parvi pendunt, tunc poteris cavis accipere manibus quod dederint sponte; & justum fuerit. Ultimo potest Advocatus attendere ad suam famam, peritiam, & ingenium. Moneo tamen te in hoc casu esse humilem, licet tua fama volet tam ficti, pravi- que tenax, quam nuntia veri. Fama aliud, quo non monstrum deformius ullum. Si enim Advocati præmia consequantur secundum scientiam, quam habent in pectoris scrinio, recurrendum est ad Regum thesauros, & quisque volet esse Mydas:

*ait, effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum verta-
tur in aurum.*

2 Ego nunquam novi Advocatum, qui non putaret se esse Catonem, disertumque Messalam, aut Aulum Cascellium. Et redeundo ad supra dicta, cum ex regulis vulgaribus, ac DD. passim, & frequenter, quæstiones circa honorem, authoritatem, & similia contingentes, sint maioris ponderis, omnia enim famæ cedunt, & honori, potest Advocatus in istis maius assequi donum, si pro divite alleget, si vero pro paupere, laudet istius spiri-

tum, qui adhuc attendit ad honorem, cum sit paupertatis onere malo pressus; & modicum capiat; maior enim tunc datur necessitas ex parte miseri litigantis, qui enim pro fama non punit, crudelis est: *c. nolo 12. q. 1. cap. non sunt audiendi v. q. 3. Abbas. in cap. magnam n. 13. de vot. & vot. redempt.*

3 Si defendat Religiones pauperes in casibus præcis; vel minimo præmio, vel nihilo sit contentus; certam enim habet mercedem apud Jesum Christum, orantibus earum Patriarchis, & filiis cælo, terraque degentibus. Si divites, & ampla monasteria defendas, gratum impende laborem, fortunatumque; præmium enim suscipis, & magnam consequeris authoritatem tantis Patribus partibus. A quæstionibus vero particulariter emergentibus inter aliquos, & quæ rigoroze non spectant ad commune, si quæ sunt, liberet nos Dominus omnipotens.

4 Ducum, Marchionum, & Comitum esse Advocatum est magno nobis honori, sed non est eadem semper utilitas. Et tantus honos est, ut excuset ab infamia quadam, qua possunt notari omnes illi, qui petunt esse Advocati alicujus, & ad hoc utuntur procuratoribus, quibus cum pacta indigna quandoque privatim celebrant, & ipsis dant tertiam partem. Si enim Advocati excepto hoc pacto, utantur mediis ad hoc, ut sint dominorum illorum, ac egregiarum, & Excellentissimarum Dominarum Patroni, nulla oritur injuria, si credendum est ita distinguenti *Bovadil. Polit. lib. 3. cap. 14. n. 58. Fabr. in §. fin. instit. de except. Bald. in l. 2. ff. de senator.* Fugiant Advocati ab hoc, & sperent in Domino, quærendo primum regnū Dei, sic enim illis omnia adjicientur, & laus, gloria, & honor. Multi loquendo spernunt alios

lios magni nominis, sanæque doctrinæ, ut intrent in locum illorum; quod hoc sæculo valde viget. Nofco tamen, quod hodie ob temporum injuriam multi utuntur mediis licitis ad acquirendos clientulos; præsertim pauperes, & qui non habent Bibliothecas ingentes, & istis parcerem, hac enim urbe, quæ vere est orbis, pauperes solum cognoscuntur petentes, & cum sit sublatum usus in audientiis, impletæ enim sunt sedes procuratoribus, sublatus fuit consequenter maximum medium acquirendi clientes, & nomen. Videant Judices, an foret melius, quod Advocati periti, & boni nominis frequentarent audientias, & certe multus labor Prætoribus minueretur. Nec ideo tamen dico aliquos adhuc Advocatos bonos non frequentare audientias, sed quam pauci, & rari sint, quis non videt?

5 Judices debent attendere, ne fraudentur salaria advocatorum; & quia clientes multoties petunt per suas petitiones, quod scriba in actis ipsis novum scribat Patronum, aut mandatum acceptet, debet prius audiri advocatus; præsertim, ut planum fiat, si fuit consecutus præmium, & ne labor maneat inani. Qui vero aliter faciunt, & sine hoc nova mandata admittunt, peccant graviter; Advocatus enim præterquam quod per contestationem fecit litem suam, quod non est hujus loci, ignorat novam electionem, & Judex in tali casu tenetur. Melius facient scribæ si dent notitiam Patronis; aut informant ipsos; licet hoc non dico ex præcepto, sed ex urbanitate. Ubi tamen urbanitas?

6 Circa salaria quotannis danda Advocatis, dico deberi, licet per integrum annum causæ non dentur, vel non currant, hoc enim stare non potest ex parte Advocati, & sufficit esse paratum ad defenden-

dum: *glos. in l. fin. ff. mandat. l. 1. §. Divus, & §. penult. ff. de var. & extraordin. cognit. l. properand. §. honorar. cod. de judic.* Et notissimus Aufr. monet Advocatos, ne laborent, quin præmium sit certum, *ut in p. 1. styl. parlam. in princ.* immo Advocatus pauper, & indigens, si contrarium faciat, potest comittere culpam; quia non debet abuti substantia sua, & tenetur conservare authoritatem, senatum domus, parvosque lares. Ego odi divites avaros, & pro istis sine pecunia neque regulam dabo; pro pauperibus vero, Deus novit, quantum vires valeant, caputque hoc meum; gratis enim à Deo accepi, & gratis dabo, neque janua clausa est, aperta semper.

Et ut jam dicamus de litis quota, primo dandum est, quid hoc sit. Hoc ergo nomen *quotus* potest accipi dupliciter. Uno modo proprie, & sic importat numerum, atque ordinem, qua ratione interroganti de aliquo, quotus sit in brancho, recte respondemus, quod tertius, vel quartus. Et inde venit aliquotus. Vel dicatur sic pars quota, quæ aliquoties sumpta reddit suum totum præcise secundum Philosophum in prædicamentis, & *glos. in proæmio libri sexti. dec.* ut unum, duo, tria respectu senarii. Sexies enim unum sunt sex, & similiter duo, & bis tria: quatuor autem non sunt pars aliquota; quia si bis sumatur facit plus, idest octo. Alio modo accipitur quotus larga quadam significatione, qua ratione dicitur pars quota, quæ inferior est ad totum, sive aliquoties sumpta reddat ipsum totum præcise, sive non. Et sic duo dicitur aliquota pars quinque. Hoc ergo supposito, aliqui asserunt non esse licitum Advocato pacisci cum litigante de aliquota parte litis, si ly quota proprie accipiatur; bene tamen si accipiatur improprie, quod

est dicere; quod non est licitum pacisci cum advocato, de conferenda ei tertia, vel quarta parte quantitatis, pro qua litigatur, si victoriam reportet. Bene tamen de conferenda ei certa quantitate, quæ summæ, pro qua litigatur, aliquota pars non existat. Nec hujus sententiæ aliquam assignant rationem, nisi quod leges prohibent pactionem de quota, hoc est de medietate, aut tertia, aut duabus tertiis, ut constat *ex l. si quis cod. de postul. & ibi Bartol. l. litem cod. de proc. & l. sumpt. ff. de pact.* & tamen non prohibent pactionem cujuscunque alterius quantitatis, & leges intelligendæ sunt loqui in rigore.

8 Cæterum hæc sententia est nugatoria, & mihi valde ridicula; nam sic, si tota quantitas pro qua litigatur, esset centum, licitum esset pacisci de sexaginta, quia non est pars aliquota, & non de viginti, quod nullus concedet. Quare dicendum putarem, nulla ratione esse licitum Advocato pacisci de quota litis, ad hunc sensum, quod non est licitum ei pacisci de aliqua quantitate, quæ detur pro victoria, sive constituta prius ei debita mercede, & salario pro labore, sive secus. Id enim totum appellant legistæ quotam litis *in legibus supra citatis*. Et ubi loquuntur de quota, non curant de proportionibus, sed tantum de rei substantia. Quod & colligitur ex ratione finali talis prohibitionis, quæ est, ne scilicet per fas, aut nefas ad victoriam contentur Advocati, sicque fraudes, & technas, quibus vincant, excogitare compellantur. Est autem hoc intelligendum de certa quantitate promissa, non absolute, sed sub conditione, si vincat; seu pro victoria, quia tunc est eadem ratio prohibitionis, sicut & de quota litis. Nam si promissio facta fuerit absolute pro mercede sine respectu

ad victoriam, valida erit, ut constat *ex l. 1. in fin. ff. mandat.* Ex quo inferas, in una, & eadem causa, puta, quæ est centum aureorum, non esse licitum pacisci de uno aureo sub ratione quotæ, hoc est, quantitatis recipiendæ pro victoria; quia hic militat ratio prohibitionis. Licitum autem esse pacisci de sexaginta absolute sub ratione justæ mercedis, si ita circumstantiæ requirunt; quia jam hic non habet locum supradicta ratio prohibitionis. Et de hac re vide *Sylvestr. verbo Advocatus n. 12*

Lusitani Advocati habemus de hoc *Ord. reg. lib. 1. tit. 48. §. 11.* quæ talem prohibet quotam sub panis ibi contentis, & ad illam remitto lectorem; non enim præsumo hic omnia transcribere, & certum est à nemine ignorari; & cunctos ad unguem illam observare debere; nam etiam Advocati de quota paciscentes dicuntur crudeles deprædatores: *Boccac. in tract. de pact. p. 3. n. 29.* & tale pactum dicitur furtum, ut cum plurimis *Farinac. p. 7. cons. lib. 1. cons. 70.*

Contra ordinem tituli, quod paulo, aut nihil interest, diximus prius de quota, non enim illico memini de donatione remuneratoria, & scribimus ex tempore, quod calamus, viresque possunt, quanvis vereor hoc ipsum de se opus probet. Habemus ad hoc expressam decisionem Cabedi, ubi judicatum tradit affirmative, quia, lite finita, valet pactum cum Advocato: *tex. in l. unic. cod. de suffrag. 1. si credit. cod. de pact. Tiraquet. de nobilit. cap. 29. n. 27.*

Unum moneo, quod in hac decisione Cabed. quæ est 19. p. 1. videtur ipse approbare similem opinionem illi de quota, quam absouam esse diximus; & allegat *Ang. in l. sumptus ff. de pact. Joann. And. Azor. & alios n. 1.* Ast ego non recedo

cedo à dictis, & nostra lex contentum supponit Advocatum salario. Quisque tamen suum capiat iter. Debes autem advertere in casu donationis, ipsam non debere esse excessivam, ut dixit *Cabed. n. 9.* & quod donatio non est proprie contractus: *glos. in auth. sacram. pub. cod. si advers. vendit. de qua Molin. de primogen. lib. 2. c. 2. n. 61.* Et hæc dixisse sufficiat pro præsentia materia; maiora in aliis postea dicturi, dummodo tamen scias Cabedum non sequi expresse illam opinionem: aut si Advocatus de alia re paciscatur pro victoria, habemus idem periculum; & si non valet, quid de novo? Potius excludamus absolute talia pacta durante lite.

12 Post hæc tamen à me scripta, resolvi altius explicare præsentem materiam quoad salaria, de quibus primo locutus fui, neque curo de ordine loquendi, dummodo prodesse possim. Est ergo notandum, quod nostra lex præbet Advocatis honoraria tenuissima, & valde macillenta, de quo jam olim dixit *Caldas*, & dolendum esse notavit in *commentar. ad l. S. curat. verbo vel adversarii dolo n. 16.* ex quo fit ut à multis lites protelentur, neque taxatis quis vellet esse contentus, aut hodie pro tali præmio laborare; & inspecta temporum varietate non habet lex circa hoc observantiam, neque ullo modo habere possit, cum Advocatus necessario debeat vivere emolumentis suæ artis; & justum præmium auferri non potest. Adde, quod Advocatus bene potest, cessante coactionis causa, accipere oblatum ex causa donationis, quod bene conjici potest ex magnanimitate, vel affluentia divitiarum clientis, qui excessum cognoscens, & Advocatum vere, & ex intentione renuentem accipere, ad id tamen instanter cogat, vel semel datum recipere recusaverit,

quod frequenter in Principibus, Marchionibus, Comitibus, nobilibusque personis accidit, & in aliis valde opulentis, qui non solum semel datum, vel oblatum recipere renuunt, sed immo ex eo quod per Advocatos reddatur, quasi sua liberalitate, & magnanimitate posthabita, offenduntur. O plurimi existis ad me volent agmine facto; egeo enim illis, partibusque pinguis marsupii ad sublevandas non solum meas necessitates, sed multorum, & exercitus nimis grandis! Ita consuetudo, & praxis observat, ne his magnis (maximis mihi) personis quidquam ex mercede licet immoderate oblata, reddatur; & ita practicum testatur per regie Curie Matritensis magnos, & timoratos Advocatos peritissimus *Lagunez de fructibus p. 1. cap. 25. §. unic. n. 165.* Ego per nostros Lusitanos unanimiter, & nemine discrepante observatum magna semper voce clamabo, vel me appellent testem, vel ducem cohortis; dummodo intelligant me erga pauperes, & rusticos observantissimum in eo quod solam justam velim recipere mercedem.

Nota etiam, quod nobis pro defensione causarum Patronis electis, nulla salarii præcedente conventionione, justum tamen est solvendum ex aperto *tx. in l. 1. §. Advoc. ff. de var. & extraordin. cognit. ubi glos. singular. Bartolus, & DD. antiquiores: l. salarium cod. mandat. Alex. cons. 109. lib. 6. Socin. cons. 196. n. 1. vol. 2. Gratian. discept. for. cap. 257. n. 5. Magon. decis. Florent. 12. n. 4. Barbat. de divis. fruct. p. 2. cap. 11. ex n. 11. Flores de Men. var. q. lib. 1. 7. 8. §. 1. n. 17. & n. 46. cum seqq.* Ubi optime agit de Advocatorum salarii taxa, & quod arbitrio boni viri, vel Judicis relinquatur, considerata primum causa, & personarum qualitate, Advocati facundia, & excellentia, labore, quem subiit,

tubiit, nec non & consuetudine Patriæ, & fori, quæ quidem consuetudo apud nos Lusitanos favorabilis est, & non tenuis, sicut lex; ad quam in arbitrando non attenditur; per tolerantiam enim contrariam, & scientiam Principis in hac materia recessit ab aula. Immo ego jam defendi, & nuper, scribam aliquem, qui accipiebat maius salarium in certo eventu, & fuit absolutus ex vi consuetudinis unanimiter ab aliis servati: leges sunt antiquæ, & salarium illis temporibus magnum erat, hodie parvum, & ideo illo non possumus esse contenti.

14 Et ex supra deductis intelliges quæstionem, quam noster etiam excitavit Ægidius: utrum nempe ultra summam a lege taxatam possit noster Advocatus recipere tuta conscientia? *Lex est in lib. 1. tit. 92.* Et hac supposita nos posse jam diximus, immo ex ipsa lege affirmo non teneri ad restitutionem: Quia §. 16. sic disponit *ibi.*

Item os Contadores saibaõ das partes, quanto lhes levarãõ os procuradores, e se acharem que lhes levarãõ mais do que lhes por este regimento he taxado, e as partes lhes requererem que lhes faça tornar o que assim mais lhes levarãõ, o Contador lho fará tornar, sem por isso o procurador haver outra pena alguma.

Præterquam quod hoc nullatenus observetur, nec talis umquam fiat diligentia per tolerantiam ipsius Principis, & scientiam Curie, patet *ex lege* Advocatos non teneri ad restitutionem, nisi parte petente: ergo secundum legem iuste retinemus, cui similis est alia *eod. lib. 1. tit. 48. §. 11.* Nullam autem de hoc vidimus petitionem, neque salarium taxatur jam attentata lege à iudicibus; dudum etenim recessit ab aula. Probatul ulterius, nos pos-

se accipere ultra summam legis, quatenus illa supra dicitur Advocatos in tali receptione nullum incurere crimen, neque nulla pæna fore afficiendos, cujus rei, & dispositionis motivum iustum est: ergo si in exteriori foro non contraxi crimen propter legem taxativam, multo minus ex vi illius in interiori culpabor; non enim ita subest forum interius humanæ jurisdictioni.

Et etiam; quia lex, quæ non recipitur à populo, non obligat, nec vim legis habet: *Navar. cons. l. de constit. q. 5. n. 23. Cov. lib. 2. variar. c. 16. n. 6. v. quinto sunt:* atqui lex talis taxativa numquam fuit recepta ab Advocatis, ut ex usu contrario patet, & ex tolerantia: ergo de illa non est curandum. Denique: lex de salariis loquens ad computationem refertur; & magis videtur præscripta calculatoribus norma pro computo faciendo, juxta quem victus victori solvere debet expensas. Hoc omne late probat Ægidius in suo directorio c. 9. ubi videre poteris, & *ibi n. fin.* affirmat Advocatos posse accipere secundum consuetudinem loci, & attenta facundia, unde procul dubio his urbibus maius nobis debetur præmium, quam v. g. in Provincia Transtaganana, ubi pro minori pretio domus locantur, & res venduntur. Accedit, quod salaria antiqua illo tempore constituta forsan erant sufficientia, hodie minime, unde cum incompetencia evaserint, temporis progressu vel ideo variantur, ut bene probat *Molin. de justit. & jure tom. 1. disp. 8. v. unde Zachias de salar. q. 9. n. 5.* Et Advocatus, sicut cæteri, debet habere salarium, quod non solum sit sufficiens sustentationi, sed etiam acquirere quotannis aliquam summam, quam reponat in arca, ut venerabili consulat senectuti per rationem *legis hanc §. sexcenti cod. de Advocatis divers. judic.*

judic. Zachias de salario in proæmio n. 16. & plurima mala eveniunt, quando quis ex suo officio non habet mercedem labori proportionatam: *Zach. in d. proæmio n. 15.* nam ex non concessio proportionato salario ibit Advocatus ad insidias, vendet causas, acriter colludet, fumi- que venditor erit. Quommodo ergo salario à lege taxato quis hodie vivat?

16 Quæres: quid sit salarium? Sic defini- ri potest: *Remuneratio debita pro operis retributione. Zach. de sa- lar. 1. p. q. 1. n. 12.* unde omnis labor optat præmium: *cap. abundant. 7. q. 1. c. charitatem 2. q. 2.* & præmii spes solatium laboris est, quia homines naturali quodam instin- ctu præmia nimis amant: *Aristotel. 7. Politic* Ego, ut certum proferam, de Judicibus in hac ma- teria salariorum nimis doleo, quæ certe Princeps augere debebat. Et licet ob variata rerum pretia fuisset olim auctum salarium Dominis Senatoribus, non fuit respectu inferiorum Judicum, quod multis lachrimis dignum est; neque Do- mini Senatores habent hodie sala- rium competens secundum digni- tatem, magnumque laborem; & talia salaria de justitia augeri de- bent, ut late probat *Landim de sa- lario Judicum, & aliorum officia- lium q. 3. Guerreir. de munere Ju- dices orphan. tract. 2. de division. lib. 8. cap. 25.* Nec mirum est; quando omnes præmia sibi volunt; & regios invitent præmia mores, nec aliter facta illustria, facinora- que sperari certe possunt, ut insi- nuat carmen.

Magnus Alexander non tam ce- ler iret in hostes,

Ni premeret lauro texta coro- na caput.

Cessarent ludi Circenses, Olym- picus olim;

Munera ni scirent esse parata foro.

Ea tamen est Lusitanorum noi- trorum præstantia, quod adhuc si- ne salario condigno, in tela, bella- que ruant, & sic miramur milites strenuos.

Haud equidem pretio inductus, pulchroque juvenco venissem, nec dona moror.

O vere Maximi Senatores, Egre- gii Judices, stupendique milites, qui bonis patrimonialibus exhaustis, Patriæ, Regique fideliter vestrum præstatis obsequium! Quæ gens si- milis Lusitanis?

Quommodo autem salarium sit petendum, & dandum? Dico peti- actione ex stipulatu: *l. salarium juncta glos. ff. mandat. & jure actio- nis: tx. in l. 1. juncta glos. ff. de va- riis, & extraordin. cognit. Ord. lib. 4. tit. 29.* & ita usus observat; & quod petatur actione conducti: *l. sed addes in fin. cum leg. seq. ff. lo- cat. l. salarium cod. mandat. Rebus. in l. 3. ff. de offic. Assessor. in v. qua actione;* & quamvis pretium conti- tutum nobis non sit, solvi nihilomi- nus debet; quia nostrum officium est onerosum, & difficile; & sic intrat illa doctrina *Bæq. de decim. tutor. c. 2. n. 19. & cap. 20. num. 20. Flor. variar. quest. 8. §. 3. n. 2. Me- noch. conf. 218. n. 20. & conf. 570. n. 4.* maxime quia Advocatus est so- litus locare operas suas: *Britto de locat. 1. p. rubr. §. 4. n. 8. & 9.* & sala- rium, quod nostris Advocatis da- tur, etiam merces dicitur *ex l. 1. ff. de variis, & extraordin. cognit. l. qui operas in fin. ff. locat. l. sub specie cod. de postul. l. sancimus cod. de judic. & non tantum dicitur mer- ces pro labore, sed etiam pro hono- re, ut bene Bartol. in d. l. 1. ff. de variis, & extraordin. cognit. Addi- tionator ad Reynos. observat. 27. n. 1.*

De salariis Advocatorum plura dixit *Bovad. Polit. lib. 2. c. 14. num. 63. Gregor. Lop. in l. 14. tit. 6. p. 3. Gratian.*

Gratian. for. c. 57. n. 41. & c. 56.
 & summarie prædicta salaria à nobis
 petuntur, & summarie, de plano.
 que proceditur, ut optima ratione
 practicum vidi; ex eo quia habent
 privilegia alimentorum, sustentatio-
 nique nostræ destinata sunt; & sine
 illis vivere non possumus; neque
 enim venter minimam patitur dila-
 tionem: & possumus trahere ad
 Curiam clientes nolentes, & recu-
 santes solvere prædicta salaria, ex
*Ord. reg. lib. 1. tit. 14. §. 2. & lib. 3.
 tit. 5. §. 11. & tradit. Costa annotat.
 13. n. 18.*

20 Restat scire, quo tempore sala-
 rium solvendum sit? Et loci con-
 suetudinem observandam autuma-
 mus; hac enim Curia regulariter in
 fine anni solvitur; quando taxata
 est quantitas quotannis pro defen-
 sione causarum cujusdam: alii fini-
 tis tribus mensibus solvunt, & di-
 cunt vulgo *Quarteis*: alteri dimi-
 dium salarii transactis sex mensibus;
 unde pacta Advocati, & Clientis
 servari, bonasque conventiones ju-
 dicamus. Mihi præ cæteris nimis pla-
 cent illi, qui in principio dant; &
 sequor in hoc *glosam vere Magnam,*
*de qua Ægid. in suo directorio cap.
 9. n. 2. per tx. in l. 1. §. Divus ff. de
 variis, & extraordinariis cognit.
 ubi Bartol. n. 16. in fine: Videndus
 Cagnolus in l. diem functo n. 123. &
 seqq. ff. de offic. Assessor. ubi n. 130.*
 ubi hanc opinionem dicit commu-
 nem, & tenet *glos. in verbo salarium
 in l. venditor §. si constat ff. commun.
 præd. Speculat. & Joannes Andreas
 in tit. de salario §. sequitur v. sed
 quando solvetur: Alex. in l. diem
 functo ff. de offic. Asses. Plurimi. DD.
 in l. properandum §. illo procul dubio
 cod. de judic. Vide Cardoso. in verbo
 salarium n. 4. Quod vero summa-
 rie petatur, vide eundem Cardoso in
 praxi dicto verbo n. 1. ubi plures
 refert.*

21 Cave tamen, Advocate, à pessi-

mis hominibus vulgo *caloteiros*, &
 ne fidas eis; nos enim solent palce-
 re ipse inani; sicque ludunt pluri-
 mos, non me tamen; illos etenim
 vel ipso ex vultu cognoico; labo-
 remque ita perdere recuso, qualque
 causas maiori indigere Patrono li-
 benter clamo.

*Non tali auxilio, nec defensoribus
 istis Tempus eget.*

SUMMARIUM CAPITIS XVII.

- 1 De origine Bibliothecarum hic
 late: *Judei primi libros compa-
 ravere, & de aliis vide natio-
 nibus. Memoratur Pollio.*
- 2 Celebratur Paulus Æmilius,
 & Lucius Luculus, & Cesar Ju-
 lius: Etiam Panfilus Martyr:
plurima celebrantur Bibliothecæ.
- 3 Christus est liber vite: Mortis
imago volumen disertissimum.
- 4 Advocatus debet habere Ordi-
 nationes Regias. *Nostræ leges Lu-
 sitanæ sunt nobis jus commune;
 Ubi sunt leges Regni, cessant le-
 ges Imperiales; immo istas vin-
 cit Regni contraria consuetudo.*
- 5 Si casus, de quo disceptatur,
 non est determinatus à lege Lus-
 tana, & materia involvit cul-
 pam, debemus sequi sacros Cano-
 nes; ast si peccatum non includit,
 leges quærendæ Imperiales; sic
 utrasque debet noster habere Ad-
 vocatus; & Accursium, atque
 Bartolum juris lucernam. Me-
 moratur Joannes das Regras
 Doctor Lusitanus, & Senator
 famosus: D.D. Joannes Primus
 Portugalliæ Rex, atque Invi-
 etissimus Nonnius Alvares Perei-
 ra.
- 6 Sequimur Bartolum, si ejus opi-
 nio non sit reprobata. Celebran-
 tur aliqui Authores Lusitani de
 Jurisprudencia benemeriti.

7 *Laudantur Advocati ingentibus Bibliothecis decori: Concluditur optimos libros comparandos.*

7 *Non requiritur pratise immensa Bibliotheca ad advocandum. Vide, & nota.*

9 *Prosequitur intentum: In comparandis libris non numerus, sed usus est spectandus.*

10 *Laudatur Authoris Parens, & Patruus; quod tu attribuas pietati.*

11 *Nullus regulariter potest habere libros prohibitos: Debent presentari Sancte Inquisitioni.*

12 *Retinentes libros tales, subjiciuntur pluribus penis, de quibus hic.*

13 *Bonum est nostros Advocatos esse versatos in libris cujusvis materia.*

CAPUT XVII.

De Bibliotheca Advocatorum, & quales iisdem libri sint præcisi? Utrum conveniens sit Bibliothecam habere ingentem, ubi de libris prohibitis plurima traduntur. Et de origine Bibliothecarum.

1 **J**Udæi primo libros, & ingentes Bibliothecas habuere; primi enim scientias professi sunt, ac artibus usi, sicque diligenter scripta custodiebant, & plurima digna curiose servabant. Chaldæi libros Hebræorum flammis tradidere, & leges; quod Esdras omne postea reparavit, & ad viginti duo reduxit. Postquam Moyses scripsit, semper Hebræi libris depositis gavisi sunt, & testamentum vetus conditum amavere, aliosque libros, de quibus in isto fit mentio; libro enim Numer. cap. 21. fit memoria de libro bellorum Domini ibi: *Unde dicitur in libro bellorum domini, sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.* Judas etiam Apostolus citat

epistolam Enoch, & 2. Reg. fit mentio (de libro justorum Domini) cap. 1. Græcia etiam prior Bibliothecam publicam fecit, & Author fuit Pisistratus Athenarum Tyrannus, quam ipsi Athenienses postea largis sumptibus multiplicavere; donec Xerxes Rex potentissimus exercitu innumerabili equitum, peditumque, & infinitis agminibus totum Orbem laceffens, tandem ad Græcos accedit, & libros capiens, ad Persiam transtulit, ut legi apud *Aul. Gel. lib. 6.* Fuit etiam famosa priscis temporibus Bibliotheca Alexandria in Ægypto, quam fecit Rex Ptolomæus; & celeberrima testamento veteri per septuaginta Interpretes; & quia multitudinem librorum continebat. Eumenes autem civitate Pergami aliam in similitudinem illius tentavit. Habebant autem viros versatos in omni materia, & linguarum notitia, quorum quisque sibi tradita servabat, & dabat petentibus; ut Poeta Poetas, Philosophus Philosophos, Historicus Historicos, & sic de aliis jucunda distinctione. Sed dolor heu! Ad quid tanti sumptus? Ad quid Regum diligentia? Huc venit Augustus Cæsar Julius Italos agens in prælia, Pompeiumque petens, cognatasque acies; & pugnans contra gentem armis acerrimam Ptolomæi Cleopatrarum fratrem, flammis voracibus libros omnes perdidere milites indocti. De Aristotele dicunt aliqui, ipsum fuisse primum, qui libros comparavit, quod adhuc si ita est, de privato intelligendum, & supponendum est ad hoc juvari magno Alexandro. Novæ Bibliothecæ originem habuere, sive principium in Roma capite mundi, & prima fuit Asinii Pollionis viri doctissimi, ac Consularis, summa in gratia habiti apud Augustum, à quo impetravit Virgilio agros suos; quapropter gratus Maro divino carmine sæpe de ipso

ipso cecinit, ut Eclog. 3.

*Pollio amat nostram, quamvis sit
rustica, Musam,*

*Pollio & ipse facit nova carmina,
pascite taurum,*

*Jam cornu petat, & p. dibus qui
spargat arenam.*

*Qui te, Pollio amat, veniat quo
te quoque gaudet,*

*Mella fluant illi, ferat & rubus
asper amomum.*

2 Conitruxit etiam Bibliothecas Paulus Emilius, & Lucius Lucullus, devicto Ponto, & Cæsar Julius plurimas auxit, quas tandem rapuere incendia ob Romæ civiles discordias, tumultus, & alios casus; donec Domitianus Augustus Imperator eo modo, quo potuit, damna hæc reparavit, libros emens, & quærens. Inter Christianos primus, qui libros cumulavit, fuit Panfilus Martyr, cujus vitam scripsit Eusebius. Solebant antiqui in Bibliothecis ostendere imagines doctissimorum Heroum, qui ingeniis florere, quod his temporibus observat Venetum Republica clarissima, ejusque cives literis dediti, nec non & Sinenses populi. Hodie in toto terrarum Orbe sunt inclytæ Bibliothecæ, quas referre quis poterit? Rex noster invictissimus, & felicissimus D.D. Joannes V. Bibliotheca fruitur vastissima, & nulli secunda. Nec opus est de illa dicere, cum tanti Regis sit; cujus omnia opera, ædificia, & animi actiones, magnitudo, liberalitas, & ingenium omnium oculos, ac orbis invidiam alliciant. In Canobio sancti Domini est etiam publica Bibliotheca, hac Ulyssiponis urbe, & quæ est vastissima. Famofus Comes Ericeiræ sua lætatur vere magna, & venusta, & quæ per plures domus extenditur. Sed ad quid libri sunt Comiti Excellentissimo, si pectore, animoque scientias, & notiones feliciter includit, aperitque; ita ut quæ di-

vita beatos efficiunt, collecta teneat? Quid de aliis dicam? De Præclarissimis Dominis DD. Didaco, & Francico de Almeida, quorum unusquisque fere infinita habet volumina, doctissimi ambo, & jurisprudentia clarissimi. Nec te filebo, Joannes Alvares da Costa, Domine mihi colendissime, ac Senator famosus, qui quondam Romæ ingenii radiis floruit, & ipsis Lusitaniam quotidie auge. Tua est Bibliotheca ingens in domo, qua præbes publicam partibus audientiam. Plurimæ aliæ sunt, sed jam ad Advocatum.

3 Duo imprimis volumina Advocatis noto esse necessaria, & sine istis vivere bene non poterunt, nec causas defendere, aut licite acquirere. Primus est liber vitæ, Christus Dominus Advocatus in Cruce pendens, ut quotidie dulcia ligna, dulces clavos veneremur; caputque illud transfixum, teloque pectus ob nostram perfidiam, cogitationes turpes, & consilia non decora. Secundus tomus sit mortis imago, & dura hominibus conditio: *Statutum est hominibus semel mori*. Defuncti ergo calvariam habetote; quod omne, & iste rigor, & supradicta procedunt ex bono consilio; & certum est, quod sine Deo nil bonum homines exequi possint.

4 Ordinationes Regias debet habere Advocatus, ut præcipit legislator *Ord. lib. 1. tit. 48. §. 6.* & secundum eas debemus allegare, nec ab illis recedere sub pæna ibi contenta, & merito; quia nostræ leges sunt nobis jus commune: *Valasc. c. 103. tom. 1. n. 8. & per glos. verb. & incert. in c. 4. §. nos Romanor. de pac. const. Pallatius in principio rubric. col. 2. Abbas in c. cum nobis col. 2. de elect. & in rubr. de consuet. ad fin. Afflictis in prima const. Neap. q. 2.* ita ut ubi sunt leges Regni, cessant omnino leges Imperiales, ita dicente *Ord. in 3. tit. 64. in princ. immo illas*

illas vincit non tantum lex expressa; sed ipsa regni opposita consuetudo, aut stylus judicandi ex dicta lege.

5 Juret etiam prædicta, quod si illud, de quo disceptatur, non sit determinatum à legibus Regni, si sit materia involvens peccatum, sequamur sacros Canones, si non involvat, amemus tunc, & allegemus leges Imperiales: ergo debent Advocati habere leges Canonicas, & Imperiales. Et cum n̄ istarum defectu lex præcipiat sequi glos. Accursii legibus incorporatas, æquum est citemus Accursium; & post illum, ut disponit memorata lex, opinionem Bartoli, qui vere fuit lucerna juris; & Magister amplissimi Senatoris Joannis das Regras, qui floruit tempore Joannis primi Magistri de Aviz, postea Lusitaniæ Monarchæ potentissimi, & Iberorum terroris, quos cum suo Rege fugavit in magno prælio Aljubarrotæ; & fuit primus Dominus Septensis urbis. Hic Senator in gratiam Magistri Regem monuit, & hæc ordinatio est sui consilii, & mentis; qua cum etiam Patriam ab alieno jugo illo tempore liberavit; Joannes enim primus meo videri tribus vicit Castellam, scilicet suis animi dotibus, ense Nonnii, & consilio Joannis das Regras, à quo familiæ illustrissimæ, & Titulares hodie descendunt.

6 Hoc tamen, quod de Bartolo dictum manet, quem vel ideo debemus in nostris Bibliothecis habere, intelligitur secundum legem memoratam, si ejus opinio non sit reprobata à posterioribus, & de istis debemus specialiter eligere nostri Regni Authores; ut pote qui secundum leges Lusitanas, & nostras consuetudines ex maiori parte scripserunt. Leget Advocatus Barbofas, unos, & alteros insignes, Cald. egregium; Fragosum peritissimum, Pinheirum famosum de testamentis, & emphiteusi. Macedum decis. Phæbum,

Mend. à Castr. Ægidium. Peg. Cordeir. Reynos. Themud. Gamam, Cabedum, Valascum, Gabrielem Peireir. Almeidam, & alios Regnicolas; qui plurimi sunt, doctrinæ excellentis.

Advocatos nosco ingentibus Bibliothecis, ut est Dominicus de Sa, e Sylva, Franciscus da Motta, e Veiga, & peritissimus dominus meus Emmanuel Pinto da Sylva vir felicis ingenii, & plures alii. Multi verò paucis contenti Advocati munus exercuere feliciter, ut fuit Emmanuel Lucas da Sylva, infinitique alteri.

Quisquis habet nummos, secunda navigat aura,

Fortunamque suo temperat arbitrio.

Pulchre Ouveu.

Quis dives? Sapiens, quis pauper? Stultus, inersque.

Si sapio ergo, brevi tempore dives ero.

Quis sapiens? Dives, quis stultus? Pauper, inersque.

Ergo si dives non ero, stultus ero!

De iis, qui libros necessarios non habent locus est *Alexand. ad Bartol. in l. Grammatic. l. 2. in fin. cod. de professor. & Medic. lib. 10. Gemin. in c. qua ipsis 38. dist. cum Advocatus multis egeat libris, ut ex illis veriora eligat: Oldrad. conf. 84. sed non plurimi, optimi vero sunt comparandi, ut ex Luciano, Quintiliano, & Seneca tradit Grat. for. cap. 186. n. 90.*

Ego dico libros esse valde necessarios Advocatis, sed nec ideo nostra scientia postulat ingentes Bibliothecas, plurimi enim libri vel totaliter non sunt necessarii præcise, sicut iste meus, alii sunt ab aliis extracti; & multi magis inserviunt ad ornatum, famam, nomenque acquirendum, non solum apud rusticos, qui manent stupefacti, sed

quod magis miror, apud egregios, nobilesque viros in omni materia luxum amantes ob temporum infelicitatem, & injuriam. Quapropter Advocatus sapiens ut sex, dum tamen Bibliothecam ingentem habeat, valet plus, plusque acquirit quam alter sapiens ut viginti, qui tamen libris paucis lætatur: denique dixit Oüven.

Egregios cumulare libros curiosa supellex;

Ast unum utilius volvere sæpe librum.

Ut verum tamen fateamur, plurimis libros habentibus invideo sine peccato; & si mihi ampla essent patrimonia, Bibliothecæ magnæ destinarem. Sed nec ideo, quia non habeo, habentes timeo.

Stetimus tela aspera contra contulimusque manus.

9 David vicit Gigantem, non Saulis armis, de quibus usum non habebat, sed limpidissimis lapidibus ex torrente. Nosco Abulensem Pastorem famosum, vulgo Tostado; cujus inopia magna fuit, dum studeret, & libris propriis carens, attamen fuit futuris sæculis admirationi. Peto ego ab amicis, inimicis, & ab omnibus libros, quibus careo. Favet Cænobium S. Dominici; & vivunt per plures annos Illustrissimi DD. Didacus, & Franciscus de Almeida, qui ambo libenter quoscumque peto mihi tradunt, & mandant; sicut etiam fecit Magister meus colendissimus Dominicus de Sa, e Sylva, dum eram Scholasticus, & adhuc hodie si inter nos hac urbe non esset distantia immensa, licet sit conjunctio animorum. Hæc omnia fateor; si enim solvendo non sum, fateri debeo. Ast non satis est multos libros habere, cum in comparandis scientiæ instrumentis non numerus, sed usus spectandus sit, *Plut. de educ. liber. Grat. for. c. 186. n. fin.*

10 Cura mihi ideo semper fuit com-

parare libros meliores, & illos, qui ex professo de subjecta materia scripsere, ad quod favente Deo, Virgineque Matre, nullo tempore mihi defuit præcium, & necessarium, præter enim datum à Patre meo amantissimo Josepho Sylvio de Araujo.

Hei mihi non magnas quod habent mea carmina vires,

Nostraque sunt meritis ora minoratuis.

Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris,

Extinctum longis excidit omne malis.

Prime, locum claros Heroas inter haberes,

Prime, bonis animi conspicerere fui.

Patruus etiam meus dilectissimus nobilis vir Antonius Sylvius de Araujo multis, & copiosis nummis sæpe succurit. Faciat Deus, ut illius gratia dives vivam, sæculi enim divitias non ardeo, modico contentus.

Tempus est accedere ad libros prohibitos in studentium, & legentium gratiam; & quia omnes libri cujuscumque materiæ conducunt ad jurisprudentiam, quæ est divinarum, atque humanarum rerum notitia, justis, & injustis scientia, in omnibus debet esse versatus Advocatus eo modo, quo possit, & habere de rebus divinis, & profanis sufficientem notitiam. Primo ergo generalis est conclusio, neminem posse retinere libros prohibitos, nec eos legere, sed eos statim debet sanctæ Inquisitioni præsentare: *ix. est expressus in l. damnat. §. nec vero cod. de Heretic & tales libri comburendi sunt: Calderin. de Heret. rubr. de panis Heret. n. 11. in fin. Binsfeld. in comment. ad l. culp. cod. de malefic. & mathematic. in princ. late Campeg. in addit. ad Zanchin. in tract. de heret. cap. 24. Zech.*

Zech. in summa p. 1. tit. de fid. cap. 11. rubr. de hares. n. 13. ubi ponit plures casus, in quibus retinens, & legens libros damnatos hæreticorum non incurrit excommunicationem Bullæ Cænæ Domini.

12 Contra retinentes, occultantes, & non comburentes prædictos libros diversæ statutæ sunt pænæ, ut mortis, capitis deportationis, & abscissionis manus, ut bene declarat *Simanch. Catholic. instit. tit. 38. rubr. de libr. n. 26.* & est pæna confiscationis bonorum: *tx. in. l. damnat. in fin. cod. de hæretic.* Est etiam excommunicationis pæna ex Bulla Pii quarti, de qua *Pegn. post direct. Inquisit. inter literas Apostolicas fol. 168.* & incipit, Dominici gregis; & fuit edita anno 1568. de qua etiam mentionem facit *Decian. in tract. criminal. lib. 5. c. 46. n. 30.* Est etiam pæna deportationis, & abscissionis manus: *Simanch. Catholic. instit. tit. 38. rubric. de libris n. 26.*

13 Nolo tamen ulterius in hoc vagari; qui enim cupit ex professione de libris prohibitis prohibitionem cum omnibus ampliationibus, & limitationibus, potest legere doctum Farinacium *tom. de hæresi q. 180.* ubi bene præsentem materiam absolvit; & quando legi possunt declarat, præcedente licentia summi Pontificis. Demptis ergo talibus libris, omnes alios in tua Bibliotheca, Advocate, habere finam, libenterque sic laudabo, nullus enim liber est, in quo aliquod jucundum, & aliqua peculiaris sententia non inveniatur, & omnes Authores regulariter amandi, dat enim quisque quod habet; & stat suum cuique honos, nomenque. Si autem vis cognoscere nomina hæreticorum, qui præteritis sæculis extitere veluti canes horrendi, lege Josephum Mariam de Turre Ordinis Prædicatorum grande de-

cus in *instit. ad Verbi Dei scripti intelligentiam tom. 4.* ubi feliciter, & ingeniose: Odi profanum vulgus, & arceo.

SUMMARIUM CAPITIS XVIII.

- 1 Judicium proponitur illorum, qui absolute, & sine distinctionis federe stant firmi pro Advocatis antiquis, & despiciunt Juvenes: Falluntur in hoc Patroni antiqui.
- 2 Promittit Author in hoc capite dicere sine affectatione.
- 2 Sunt multi Advocati antiqui, qui sola fulgent senectute. Decisiones aliquas, & axiomata sine distinctione venerantes reprobandantur; puerique vocantur.
- 4 Fatui sunt qui ingenium probant ut vinum. Pulcherima de hoc authoritas Divi Hieronymi in medium adducitur: Horatii etiam carmina ad intentum referuntur; & quo Judice antiqui saepe sapius erravere: Qui ita intelligit, equo Jove facit.
- 5 Seneca Philosophus pro juvenibus stat: Senis Advocati amplitudo non debet terrere juvenem Advocatum. Virgilius memoratur, Ovidius, & Severus: Ponitur dictum Claudii Imperatoris.
- 6 Principes Ecclesiarum Apostoli supergressi sunt scientiæ apicem, & supra posteriores sunt. De alteris loquentes, in quacumque facultate, plurimi Juvenes de facto superarunt antiquos. Fit mentio Justini, Athanasii, Origenis, & Hippoliti.
- 7 Refertur authoritas Divi Hieronymi, nec non & Divi Augustini. Notabilis Divi Cypriani error exponitur in errantium aliquando solatium.

- 8 Locus Apocalypsis declaratur à Ruperto. Magisterium magnum Apostolorum fuit.
- 9 Laudantur sacra Religiones, quarum unaquaque semper, ac omni tempore floruit clarissimis viris, ac excellentis Doctrina juvenibus; quod etiam hodie notatur.
- 10 Pauli Burgensis sententia de hoc. Non dubitavit laborare post Lyrensis postillam.
- 11 Idem accidit in nostra Jurisprudencia. Si Juniores scribunt in sacra Theologia, quæ dignior est, cur non in materia juris? Semper fuere Advocati Juvenes præstantissimi.
- 12 Advocati antiqui magnitudo comparatur Poliphæmo. Juniores maiori memoria, ingenio, & capacitate possunt acquirere Juris scientiam minori tempore, ac ita fieri æquales, & sæpe maiores. Juris studium debet esse indefessum.
- 13 Advocati antiqui sunt vexati, ac omnibus causis satisfacere quasi non possunt: Juniores maiorem habent curiositatem. Damnatur extensio, & confusio.
- 14 Scientia non jacet in lecto, nimio acquiritur labore. Advocatus Junior, & sapiens melior est.
- 15 Advocati nihilominus Juniores debent vereri senes. Memoratur pugna Entelli, & Daretis. Entellus representat senem Advocatum, Dares autem juvenem.
- 16 Quandoque à senibus superantur Juvenes. Attamen si senes doctissimi Advocati sint, non est ignominia vinci. Diserta responsio Pori ad Alexandrum hic impingitur. Parum interest vincece Advocati armatum calamum, si Judex non vult. Carmina hic posita ad venustatem conducunt, ac ad rem alludunt.
- 17 Avaritia damnatur, & justitiæ contraria proponitur, inimica diligentia, rationis, & pietatis: Ex donis plurima mala insurgunt.
- 16 Plus habentis victoria est, & non plus juris habentis; si Judex, aut Advocatus contrarius malus est: Superari ratio à plus pecuniæ habente poterit ita, quod Deus avertat.
- 19 Æstimatio antiquitatis, & senectutis debet provenire à ratione. Pulchra hic Lactantii verba.
- 20 Tertulliani verba ad intentum nimis conducentia.
- 21 Prudentii prudentia verba, & elegantia carmina etiam ad rem.
- 22 Qui pro antiquorum parte accerrime stant, Advocatum juvenem vocant confusorem litium. Senes affirmant raro errare e iam sine revolutione librorum. Medicus novus homicida ab istis proponitur, novellus, Patronus confusor; & veluti venenum litium, ac causarum.
- 23 Memorantur authores, qui juvenes Advocatos defendunt accerrime. Dictum Catonis.
- 24 Senes deliri, tardi, obtusi. Conducit doctrina Divi Pauli, & Divi Chrysostomi. Mens dat senium hominibus ex Aristotele: temere senes negotia suscipiunt. Laudantur Juvenes, ubi multa utilia invenies. Diligentia est mater artium, negligentia noverca.
- 25 Senectus non est annorum numero computanda, debet amari cum delectu, & moderate. Verba hic Divi Bernardi. Soli senes docti, & boni laudandi, petendique Advocati. Vani sunt, qui ad annorum solum numerum attendunt, quin ulterius doctrinam querant.
- 26 In Dignitatibus, & honoribus antiquior præfertur: Quando vero juvenes sunt excellentiores, senibus

senibus procul dubio præferendi sunt; & late probatur. Ponam hic Epigramma valde ad rem conducens, & à me factum:

Epigramma.

Quid numeras annos? poteris maturior annis

Vivere; facta etenim sunt numeranda tibi.

Acta senem faciunt: vivit sapientia tecum,

O juvenis? Grandis diceris ecce senex!

CAPUT XVIII.

Quis sit quærendus, Advocatus antiquus, an Juvenis? Aliter: Melior anne umbra senis annis, & experientia versati?

I **U**sque ad raucedinem clamitant aliqui pro antiquitate Advocatorum, quos senes eligendos affirmant, juvenes abhorrendo penitus, quasi periculosum sit talibus Patronis litigare, quos vel quia imberbes, pinguis Minervæ esse ex abrupto judicant. Excitant hos clamores aliqui Patroni exercitio antiqui, qui vel sic suam conantur vendere senectutem, & canitiem. Juniores improbant veluti ignavos, & loquaces; & non satis prudentes iterum arguunt, à nobis quotidie nova emergere, antiqua pessundari dogmata, & leges, compescendam nostram nimiam licentiam, cum solos ipsos venerari nobis fas esset, vel eorum vestigia adorare.

Vive diu, nec tu divinam Æneida tenta,

Sed longe sequere, & vestigia semper adira.

2 Ego, ut verum fatear, suppono primo in hoc me non esse suspectum; licet enim juvenis sim, nec ideo contra senectutem absolute stabo. Et si contra illam decidam, quid mihi si Deus largiatur annos? Pro-

feram nunc quod postea non placeat? Dicam veritatem, neque enim umquam locutus ad libitum, sed secundum intellectuale placitum.

Nosco ego Advocatos antiquos, qui præter senectutem, albosque crines nihil ulterius possident. Isti generalibus pollent doctrinis, venerantur axiomata, quæ non distinguunt, & aliquibus decisionibus parati putant se ipsam Jurisprudenciam à radicibus eleganter callere, & fluvios exhaurire. Pueros ego vocarem.

Claudite jam pueri rivos, sat prata biberunt.

Isti senes impertinentes, & fatui probant ingenium, quasi vinum probare solent, ut advertit meus D. Hieronymus apolog. ad Ruffinum, contra quem ipsam scripsit, ut ibi.

Periculosum opus certe, & obtreclatorum latratibus patens, qui me asserunt in septuaginta Interpretum sigillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium, quasi vinum probantes.

Lege Horat. lib. 2. Epist. 2. ibi.

Si meliora dies, ut viva, poemata reddit,

Scire velim pretium chartis quotus arroget annus?

Scriptor ab hinc annis centum, qui decidit, inter

Perfectos, veteresque referri debet, an inter

Viles, atque novos?

Certum est antiquos etiam sæpe sæpius errare, ipso Horatio teste:

Si veteres ita miratur, laudatque Poetas,

Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat.

Si quedam nimis antiquè, si pleraque dure

Dicere credit eos, ignavè multa, fatetur:

Et sapit, & mecum facit, & Jove judicat æquo.

Seneca Philosophus aperte stat pro

pro junioribus in *Epist.* 33. & in *Epist.* 64. ait multum adhuc restare operis, nec ulli nato post mille secula præcludi occasionem aliquid adjiciendum, licet enim multa egerunt senes, qui ante nos fuerunt, atque agant, qui de præsentibus vivunt, certe omnia non peregerunt. Quid ergo prohibet juvenes Advocatos posse tradere allegationibus multa, quæ vel ipsi senes procuratores non tetigere? Ideo nos deterrere non debet senis amplitudo, advocatque antiqui superbus faustus; crescit enim in dies scientia, & inventis inventa non obstant. Æthnam Virgilius impleverat, sed hoc non obstitit, quominus ipsum postea tractaret Ovidius: nec uterque deteruit Severum. Aristotelem in philosophicis disciplinis facile principem non avertit ab scribendo Platonis amplitudo, immo potius quadam admirabili copia cæterorum studia restinxit. Et faciunt Claudii Imperatoris verba apud Tacitum *lib. 11. cap. 8. ibi. Patres conscripti, quæ nunc vetustissima credunt, nova fuere: plebei Magistratus post Patrios: latini post plebeios: cæterarum Italiae gentium post latinos: inveterascet hoc quoque, & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.*

6 Soli Ecclesiarum Principes, & Apostoli supergressi sunt scientiæ apicem, & nemini deinceps fuit datum scandere ut bene *Suar. de fide disp. 2. sect. 6. Valent. tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 7. Tanner. tom. 3. disp. 1. q. 1. dub. 7.* prætermisso itaque Christi Discipulatu, si de illis sermo textitur; qui post Apostolorum ætatem docere cæperunt, quales Justinus, Athanasius, Origenes, Hypolytus, & quæ secuta est per singulas generationes pulcherrima legio, de nemine autem speciatim judicantes, dum tamen de tota complectione loquamur, statuere possumus in non nullis veterum præstā-

tissimos superari à junioribus; de facto enim multa assecuti sunt nepotes omni commendatione dignissima, quæ priorum indagationi latuere.

Et facit ad hoc autoritas D. Hieron. qui adversus Joannis Hierosolimitani errores *Epist. ad Theophil.* sic ait: *Scio me aliter habere Apostolos, aliter reliquos Tractatores; illos semper vera dicere, istos in quibusdam ut homines errare.* Idem probat. D. Aug. *Epist. 111. ad Fortunatian. atque idem lib. 1. de Baptism. contra Donatistas tom. 7. cap. 18.* loquitur de celebri rebaptisandorum Cypriani errore, ut ibi. *Quod non recte fieri tanto viro, nimirum propterea Dominus non aperuit, ut ejus pia, & humilitas, & charitas salubriter Ecclesiæ patefceret, & non solum istius temporis Christianis, sed etiam posterioris ad medicinalem, ut ita dicam, notitiam signaretur.*

Rupertus ad verba illa *cap. 11. Apocal.* Et datus est mihi calamus similis virgæ, sic ait: *Calamus similis virgæ facultatem scribendi significat cum magisterii auctoritate, & sunt, vel fuerunt aliqui, quibus calamus datus est, sed non cum illa magisterii dignitate, ut de nullorum sententia, sive dictione liceat cuiquam Ecclesiastico dubitare; hoc namque magisterium tantummodo & Apostolorum est, & illis solum hæc virga data est.*

9 Unaquæque Religio sacra habuit omnibus ætatibus viros adeo eminentes, ut multos superarent antiquos. Juvenes etiam Religiosos nosco Philosophia, Theologiaque versatos senioribus non secundos. Quid ergo vetat existere juvenes Advocatos, qui possint vel aliquos antiquos docere? Plurimos ego hac tempestate nosco; me tamen omnibus secundum.

Paulus Burgensis prologo suarum additionum, propterea laboratum 10
asserit

asserit à se post Lyrensis portillam: Quia nullum opus humanum adeo perfectum est, quin ei superaddi aliquid posset, & de sola Scriptura divina scriptum est, ne addas quicquam verbis illius. Semper enim Junioribus aliquid restat ad dicendum, ut bene Chrysostomus homil. 21. in Genes; atque homil. 22. in Acta apostol. ibi. Abyssus questionum Scriptura est, quoniam questionum nullus erit finis: ecce enim si hanc solvero, acervos ostendam questionum.

11 Hæc, proportionem debitam, contingunt in nostra Jurisprudencia, cui semper à junioribus aliquid additum est, & semper fuerunt præstantissimi Judices, & Advocati, qui antiquos mortuos, senesque vivos superavere; & quæ supradicta sunt in exemplum, auctoritatemque magnam trahuntur; cum enim Juniores in maiori scientia, quæ procul dubio est Theologia, possint de novo dicere, quanto fortius nos in scientia Juris? Itaque non est semper recurrendum ad antiquitatem absolute, ac ad senis umbram aliquando vanam.

12 Fateor Advocatos antiquos esse multos excellentes, & insuperabiles Poliphemos; sed hoc non habent præcisè ex antiquitate, quod enim vetat juniores paucis annis comparare quæ illi sunt acquisiti, si forte maiori memoria, ingenio, & capacitate juvenes fruuntur, quibus addant maiorem laborem, indefessumque studium?

Multa tulit, fecitque puer, sudavit, & alfit.

Accedit, quod Advocati antiqui sunt multo labore vexati, & plurimis, ac infinitis causis gravati, & Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Centimanos illos voco Briareos, qui centum manibus causas accipiunt, & postea summis digitis quæstiones

tractantes, plura ommittunt, quæ ad rem conducunt. Juniores indefesse summa curiositate, ac diligentia materiam absolvunt. Scio quandoque ad non necessaria calammum extendere, & allegationes præsentare quasi volumina, quibus Judices graviter molestant, ac tempus terunt inutiliter. Quod tamen superabundat plerumque non nocet, & ex illa antiquorum brevitate oritur illud:

brevis esse laboro

obscurus fio.

Advocati antiqui multum somno indulgent ob annorum gravitatem, morbosque studio acquisitos, &

Non jacet in molli veneranda scientia lecto,

Sed tamen assiduo parta labore venit.

In hoc non potest regula constitui certa, sed ego certe meis causis Advocatum vellem juniorem sapientem, his enim magis cordi est famam, bonumque consequi nomen, ac vincere contrarios, clientulosque latos conservare bono nomine, bonisque avibus.

Memento tamen, nove Advocate, vereri senes; bos enim lassus fortius firmat pedem, & recordare illius Troiani Daretis, qui licet juvenis fortissimus.

Nec mora continuo vastis cum viribus effert

Ora Dares, magnoque virum se murmure tollit.

Solus qui Paridem solitus contendere contra,

Idemque ad tumulum, quo maximus occubat Hector.

Victorem Buten, immani corpore

(qui se Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat)

Perculit, & fulva moribundum extendit arena.

Attamen postea ab Entello sene superatus fuit.

Tum pudor incendit vires, &
 conscia virtus,
 Precipitemque Daren ardens agit
 equore toto,
 Nunc dextra ingeminans ictus,
 nunc ille sinistra.

Et postea.

Ast illum fidi aequales genua agra
 trahentem,
 Factantemque utroque caput,
 crassumque cruorem
 Ore eiectantem, mixtosque in
 sanguine dentes
 Ducunt ad naves, galeamque,
 ensesque vocati
 Accipiunt, palmam Entello tau-
 rumque relinquunt.

16 Sic nos quandoque a senibus, præ-
 tantisque doctrinæ Advocatis su-
 perati à campo litis discedimus
 inglorii: Numquam tamen me pu-
 det, si Æneæ alicujus magni dex-
 tra cadam, neque enim sic parum
 felix ero, secundus ipsi, ut Porus
 ille magnus Indorum Rex respon-
 dit triumphanti Alexandro; & non
 est nobis datum semper hostes ster-
 nere; & quamvis sternamus, Judex
 fortasse non credat; & si ita sit, so-
 lum gubernet Æneas, Tu ne velis
 esse Palinurus.

Jamque adeo scopulos Sirenum
 advecta subibat

Difficiles quondam, multorumque
 ossibus albos,

Tum rauca assiduo longe sale saxa
 sonabant.

Cum pater amisso fluitantem erra-
 re magistro

Sensit, & ipse ratem nocturnis
 rexit in undis,

Multa gemens, casuque animum
 concussus amici

O nimium calo, & pelago confise
 sereno,

Nudus in ignota Palinure jacebis
 arena!

Certe non fuit confusus Palinurus,
 ut superiora carmina ostendunt

Mene salis placidi vultum, flu-

et usque quietos

Ignorare jubes, mene huic confi-
 dere monstro?

Sed avaritia lethæo rore maden- 17
 tem ramum super utraque quassavit
 tempora, & vi stigia soporatum;
 quod enim non potest ratio, & pie-
 tas, consequitur donum elegans, &
 disertum præ cunctis hominibus.

Si te nulla movet tanta pietatis
 imago, 61407

At ramum hunc (aperit ramum
 qui veste latebat)

Agnoscat, tumida ex ira tum cor-
 da residunt.

Quis potest (poterunt omnes) 18
 intelligere, intelligat; sunt enim
 ubique multi boni, & multi mali;
 & qui pugnat ramis monstruosior
 est:

Trunca manum pinus regit, &
 vestigia firmat:

Lanigera comitantur oves, ea
 sola voluptas

Solamenque mali, de collo fistu-
 la pendet. 19

Antiquitatis ergo, ut ad dicta
 redeamus, & senectutis ea est ha-
 benda æstimatio, quæ à ratione pro-
 cedat, ut bene Lactant. lib. 2. Ins-
 tit. cap. 8. ibi. Nec quia nos illi tem-
 poribus antecesserunt, sapientia
 quoque antecesserunt, quæ si omni-
 bus equaliter datur, occupari ab
 antecedentibus non potest, quare
 cum sapere, idest veritatem quære-
 re omnibus sit innatum, sapientiam
 sibi adimunt, qui sine ullo judicio
 inventa maiorum probant, & ab
 aliis pecudum more ducuntur.

Optime etiam Tertullianus ad 02
 Ethnicos Apologet. cap. 4. ibi:
 Nonne & vos quotidie experimentis
 illuminantibus tenebras antiquita-
 tis totam illam veterem, & squallen-
 tem Sylvam legum novis principa-
 lium rescriptorum, & edictorum
 securibus truncatis, & ceditis? Quot
 ad huc vos repurganda leges latent,
 quas neque annorum numerus, ne-
 que

que conditorum dignitas commendat
sed equitas sola?

- 21 Hæc de nobis dicta sunt, sicut
etiam Prudentius *lib. 2. contra Sym-*
machum ibi.

Quid mihi tu ritus solitos, Roma-
ne Senator,

Obiectas, cum scita patrum, po-
pulique frequenter

Instabilis placiti sententia flexa
novavit?

Nunc etiam quoties solitis decede-
re prodest,

Præteritosque habitus culto dam-
nare recenti?

- 22 Nihilominus instant acerrime mul-
ti pro antiquitate, neque cedere
nobis sciunt: Advocatum juvenem
vocant confusorem litium, *ex glos.*
in l. cum ea cod. de transact. Nevi-
san. in Sylv. nuptial. lib. 5. n. 6. &
ibi addit (quod mihi mirum erit
æternum) quod senes etiam sine re-
volutione librorum raro errant: la-
te *Bolognet. in repet. auth. cod. ne*
filius pro patre Mer. p. 2. collat. 6.
cap. 17. de professor. Jurisperit. &
Medic. n. 9. Oliban. de act. p. 1. lib.
1. cap. 11. n. 31. & sic passim cla-
mitat. *Ne confidas in medico novo;*
quia est homicida, neque in Advoca-
to novello, quia est confusor litium.

- 23 Pro juvenibus autem respondet
Augustin. Morl. p. 1. empor. jur. tit.
de Legib. in princ. cap. Cevall. com-
mun. contra communes in præfat. à
n. 93. & facit illud memoratum Ca-
tonis.

Fac, tibi succurrat juvenis.

- 24 Interea tamen liceat deliris seni-
bus delirare, qui tardi quandoque
sunt ad percipiendum, memoria de-
ficiunt, & obtusum sensum habent,
ut eleganter vitia senectutis descri-
bens ostendit *D. Chrysostom. in E-*
pist. S. Pauli ad Titum homil. 4. Et
ut dicit *Aristotel. lib. 2. politicor-*
sicut corpus, sic etiam mens ho-
minibus suum dat senium, ideo te-
mere suscipiunt negotia, dirimunt,

& definiunt; & contra illos acriter
exclamat *Bovadil. in politic. tom. 1.*
lib. 1. cap. 7. n. 12. Juvenum autem
ingenia laborem, & diligentiam, ac
ut diximus, gloriæ cupiditatem ex-
optant: cautos ergo senes volo Ad-
vocatos, ne nos quandoque juve-
nes irritent, aut negligant; habemus
enim leges, & jura in promptu tam-
quam noviter ex studii fornace edu-
cti, argumento *c. liquido de conf.*
dist. 2. & qui tamquam nimix gloriæ
amantes fervemus nimia diligentia
in vincendo; cum ipsi antiqui sint
sæpe remissi: & diligentia est mater
omnium artium, negligentia autem
noverca est eruditionis: *cap. nihil*
83. dist. Neque, vos amplissimi se-
nes, raucique caudidici, cum homi-
ne, sed cum causa disputatis. Ne
vero solum nostris expectetis ab an-
nis.

Senectus ergo venerabilis est, non
diuturna, neque annorum numero
computata, amandaque est cum de-
lectu, & moderate, ut illustrat *D.*
Bernard. Epist. 253. ad Abbatem Ga-
rinum Alphensem; & facit *Moyfis*
Abbatis declaratio apud Cassianum
coll. 2. de discretionem cap. 13. ibi:
Divitia enim senum non sunt canitie
capitis, sed industria juventutis,
ac præteritorum laborum stipendiis
metienda: senectus enim venerabilis
est, non diuturna, neque numero an-
norum computata; & idcirco non om-
nium seniorum, quorum capita ca-
nities tegit, quosque vitæ longævi-
tas sola commendat nobis, sunt imi-
tanda vestigia, vel sectanda, seu tra-
ditiones, ac monita suscipienda, sed
eorum, quos laudabiliter vitam
suam, ac probatissime comperimus
in juventute signasse; nec præsump-
tionibus propriis, sed maiorum tra-
ditionibus institutos; sunt enim non-
nullis, qui in tempore suo, quem ab
adolescencia sua conceperunt, atque
ignavia senescentes auctoritatem sibi,
non maturitate morum, sed anno-

rum numerositate conquirunt.

26 Hinc est, quod licet in Dignitatibus, & honoribus antiquior præferatur, ut ex *l. fin. cod. de Tyronib. lib. 12. l. semper ff. de jur. immunit. c. 1. de maiorit. & obed. c. statum. 6. dist. 24. Boer. tit. de custod. clav. n. 53.* hoc limitatur, quando Juniores excedunt antiquiores: *Bartol. in auth. de Monach. §. ordinat. n. 4. ubi glos. verb. temp. & ibi colligit argumentum pro Doctoribus juvenibus, ut proferantur antiquioribus, quando juvenes sunt excellentiores; & sequitur Angelus Romanum allegans, & ex glos. in l. 1. cod. de annon. civil. lib. 11. Valenc. tom. 1. conf. 34. n. 57.* & senior dicitur, non tam ætate, quam sapientia, ut cum infinitis resolvit *Fabius de Annon. conf. 40. n. 20. & seq.* & ideo idoneus magis proferendus est, quam antiquior: *Ferret. conf. 240. n. 6. tom. 2. Bartol. in l. 2. §. si prius n. 6. ff. de vulgar. & pupill. substit. Abbas in c. Cleric. de judic. per l. honores princ. ff. de decurion. & in l. unicuique cod. de proxim. sacror. Scrin. lib. 12.* & hæc est conclusio, quam alta mente repostam tenebis.

SUMMARIUM CAPITIS XIX.

- 1 *Materia precedentiarum est maxima ponderationis: In audientibus postulare quasi recessit ab aula: Advocati per legem Lusitanam debent frequentare audientias.*
- 2 *Pauci Advocati convolant hodie ad audientias; Reprobatur audacia aliquorum Advocatorum, qui despiciunt illos, qui audientias frequentant. Honos audientiarum crescit Advocatis. Judices in audientibus debent distinguere Advocatos ab Advocatis, omnes tamen honorare. Multi Advocati*

ti poterant esse Judices, & nolunt.

- 3 *Boni Juvenes Advocati frequentant audientias. Laudatur Josephus Morenus Bravo. Lex Lusitana de precedentibus in ordine ad loquendum hic est posita.*
- 4 *Non comprehendit ista certos Advocatos, de quibus hic. Laudantur Noutelius de Carvalho Brandão, & Emmanuel de Tavora Correa. Lex generalis non attingit eos, qui sunt altioribus privilegiis induti. Advocati Domus supplicationis antiquiores prius loquuntur, licet ad audientias pervenerint post noviores, hocque ex vi Extravagantis, de qua hic.*
- 5 *Distinctio aliquorum Judicum forsitan volentes concordare legem, & Extravagantis dispositionem. Alius Prætor indistincte Advocatos antiquos prius audiebat. Stylus, aut consuetudo non potest prevalere contra legem. Inferior non potest disponere contra legem superioris. Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: Distinctio sæpe non est tuta; licet bonum sit distinguere frequenter.*
- 6 *Advocati Curiales debent loqui prius aliis, qui non sunt ex numero, licet isti antiquiores absolute in officio existant. Juvenis Curialis debet precedere senem non Curialem: Maior honos Advocatis Curialibus debetur. Doctor prius dignitatem Doctoratus adeptus præfertur primo Licentiato. Aliter si Licentiatus insignia pertendebat jam. Doctor in Academia præcedet in Audientibus Advocatos antiquiores, minime Curiales.*
- 7 *Fisci Advocatus præfertur inter alios. Eligi debet ex præstantioribus; & est Spectabilis. In Lusitania dantur duo Regii Procuratores*

ratores Senatores amplissimi; unus Regiæ Coronæ dicitur, alter Regalis patrimonii.

8 Doctores scribes de præcedentiis memorantur. Advocatus minor ordine, sed maior administratione in loco administrationis præfertur. Inter Advocatos ordo promotionis gradus observandus est.

9 Junior Advocatus secundum aliquos debet in consilio prius vovere. Sedere ad dexteram est magis honorificum. Advocati debent prius loqui, & postea Justitiæ sollicitator. Lex probans hoc exponitur, & ita iudicatum traditur.

10 Observari ita debet, & contrarium descendit ex corruptela. Processus debent publicari in audientis civilibus, & criminalibus, & ex contrario damna provenire possunt.

CAPUT XIX.

De præcedentiis Advocatorum.

1 **I**Nvitus sane de præcedentiis ago; non quia hæc materia sit inanis, (nosco enim esse summæ considerationis omnes causas, quæ ad honorem, decusque pertinent) sed quoniam omnis quæstio, sublato laudabili usu advocandi in audientis, per consequentiam recessit ab aula. Nostra Ord. lib. 3. tit. 19. §. 2. sic disponit.

E nas Casas da Supplicação, e do Porto hiraõ todos os Advogados dellas ordinariamente ás Audientias; e aos que a ellas não forem não se farão procuraçoens, nem se- raõ recebidos artigos, nem razões, nem petiçoens feitas por elles em feitos, nem em casos alguns, que nas ditas Relaçoes pendaõ.

2 Hæc Ordinatio hodie non habet observantiam, neque Advocati au-

dientias ullas frequentant; & rarus est, qui ad illas convolat, exceptis aliquibus, qui volunt acquirere clientes, & practicam audire. O si omnes eas frequentarent, solique Advocati in ipsis postularent! Quantus honos muneris! Quantum decus Judicibus, Patronis incrementum! Quanta partibus utilitas! Videant boni Judices; ad me enim non spectat hoc decidere; scio tamen legem esse justam, & bonam. Immo adeo crevit audacia multorum Advocatorum, quod alios tumidi despiciant, & paucos, qui legem observant; dicunt enim ideo tendere ad audientias, quia non habunt clientes, & tales Judices adeuntes appellant veluti mendicantes. Attamen Emmanuel Lucas da Sylva grandis nominis Advocatus usque fere ad ultimum spiritum in audientis eleganter postulavit. Hinc descendit consuetudo, quod fideles scribarum regulariter mane petunt, dantque processus, & non vespere; supponunt enim in audientis occupatos Advocatos; quæ quidem audientis fere vespertinæ sunt. Ego veneror observantiam Advocatorum audientias amantium, proque partibus in illis postulantium. De me testor illas non frequentare de præsentis, sed non sine dolore. Causa tamen mihi est; quia videbam aliquos Judices tumidos, & ut ita dicam insolentes, qui nostrum munus non venerabantur eo modo, quo deberent, immo utebantur aliquibus verbis non decoris, & verbo Lusitano *võssè* loquebantur quandoque, licet erga me non experirer. Quia tamen muneris mei decus perdere non vellem, neque injuriam sustinere graui factam, ne mihi quid tale accideret, prudenter recessi ante ictus. Judices debent distinguere Advocatos; totum auditorium cognoscere, attendere ad Patronorum scientiam,

icientiam, nobilitatem, præcipueque ad mores; & multi apud illos postulant, qui etiam super cathedram sedere poterant; & si non sedent, potest esse ob temporum injuriam, aut quia non omnes possunt esse iudices; aliquique advocandi munere sunt contenti.

- 3 Quia ergo adhuc hodie aliqui in audientiis apparent, & semper existent boni nominis Juvenes, qui illis dent operam; sicut dedit Josephus Morenus Bravo secundum meam (quæ aliquando optima esse solet) opinionem nulli Advocato secundus, & cui ego meam vitam, bonaque soli defendenda committerem, si forte indigerem, (excepto semper, quod ille doctus libenter finet, Magistro meo colendissimo Sa Sylva) patrimoniumve haberem; in aliquorum beneficium scribam aliquid de præcedentiis Advocatorum. Neque ego ire ad audientiam semper recusabo; si enim opus fuerit, libenter ibo, quidquid severi clament Catones, quos ego bene nosco, meque etiam.

Nostra ergo *Ordinatio d. tit. n. 1.* disponit ibi.

E os Advogados, que primeiro forem às Audiencias, fallarão primeiro, posto que os que depois delles forem sejaõ mais antigos, e estejaõ presentes.

- 4 Ad cujus legis intelligentiam notabis ipsam non comprehendere privilegiatos, veluti Advocatum Regium, confraternitatis Misericordiarum, (qui hodie est bonus senex Noutelius de Carvalho Brandaõ) ac Redemptionis Captivorum (qui est hodie Emmanuel de Tavora Correa vir decori nominis) lex enim generalis non attingit eos, qui sunt altioribus privilegiis induti: *l. unic. §. si quæ vero cod. de justin. cod. confirm. l. 3. cod. de silent. lib. 12. glos. in cap. unic. verbo consuetud. de Capel. Monach. Surd. d. 323. n. 6.*

noster Barbof. in suis remission. hic.) Ait Extravagans reperitur in libro Relationis, qua præcipitur, quod Advocati Domus Supplicationis antiquiores prius loquantur, & audiantur in auditoriis supremi senatus licet ad audientias pervenerint post noviores Patronos.

Aliqui Præsides Curiales causarum Civilium, ut refert *Cost. annot. 17. de Advocatis*, in hoc medium amplexi sunt antiquitus. Itaque secundum istos, qui perveniebat ad publicationem processuum in initio audientiæ prius loquebatur; licet Junior: at vero post publicationem antiquitati simpliciter deferebant audientes antiquiores Advocatos, quo stylo utebantur, excepto Ignatio Collasso de Britto, qui indistincte Advocatos antiquiores prius audiebat, observans Extravagantem; & pro hac parte judicatum tradit *Cost. ubi supra n. 35. & n. 33.* antea dederat rationem; quia stylus, aut consuetudo non potest prævalere contra legem; & quia, ut *n. 34.* exponit; inferior non valet quidquam disponere contra legem superioris: *Afflict. d. 283. Gam. d. 354. n. 1.* & ego adderem; quia ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, ut est tritum, vulgare, lippis, & tonsoribus notum: ergo male distinguebant Prætores; & dum fortasse accedere per distinctionem ad veritatem conabantur, magis erant remoti ab illa: neque semper distinctio est amica veritati, aliquando solet esse valde inimica, quod notent Iudices, & Advocati, & ita quæso.

Ego censeo Advocatos Curiales, & Domus supplicationis debere loqui prius aliis, qui non sunt ex dicto numero; licet ultimi sint antiquiores in officio: unde procul dubio Juvenis Curialis debet præcedere senes alioquin etiam Advocatos. Maior enim honos Curialibus certe debetur;

debetur; ac ita practicatur. Et quod Doctor prius dignitatem Doctoratus adeptus præferatur primo Licentiatto affirmative concludit *Treccia in tract. de subfeud. tit. quis sit Dux n. 41.* Sed si Doctor creatus fuit, dum Licentiatto pertendebat insignia, negative resolvit *Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 1. p. 45. Lupus in rubr. c. per vestras §. 38. de donat. inter vir, & vxor.* Quæres: utrum si in Universitate creatus Doctor, tendat ad audientias Advocatus, sit aliis præferendus, alioque indistincte præcedat? Minime dicerem, si cum clarissimis Curialibus sit controversia, quia Curialis, ex Domo, & ex numero præcedit audientiis Doctorem; cujus proprius locus est in Academia, qua Curialis non sedet, & cujus est hic locus. Aliter: Advocatus Curialis est Domo supplicationis; & non Doctor: cur ergo præcedet hospes? Erit ex urbanitate, si Curiales velint, non ex rigore justitiæ. Alios vero non Curiales Advocatos, sed solum formatos præcedet noster Doctor ob prærogativam Doctoratus; & ut præmium sua profusa pecunia consequatur, laboribusque.

7 Fisci tamen Advocatus præferatur inter cæteros: 1. 2. *in fin. cod. de Advocat. divers. judic. 1. jubemus, & l. restituenda §. 1. in verbo primatibus cod. eod. tit. Cassan. in Catalog. gloria mundi p. 7. consid. 33. & 39. Rebuff. in concordat. rubric. de elect. derog. in verbo Advocatum privil. 20.* Is eligitur, seu potius eligi debet ex præstantioribus, & specialia privilegia meretur: 1. *binos, & ibi Bald. cod. de Advocat. divers. judic. Peregrin. de jure fisci lib. 7. tit. 2. de Advocat. fiscalib. n. 12. & 15.* & spectabilis dicitur: 1. *in sacris 3. §. modum cod. de proxim. sacror. scrip. lib. 12. & in §. vetus in auth. de judic.* In Lusitania datur Procurator Regiæ

Coronæ, & Procurator patrimonii regii his urbibus, qui sunt Senatores amplissimi ab Advocatis distincti, & quorum vestigia nobis venerari licet. Habet etiam Rex noster invictissimos duos Advocatos, quos temporibus proximis elegit, & quibus largos dedit sumptus, quorum unus Josephus Correa Barreto vir egregius est, & alter doctissimus etiam.

8 Complures causas præcedentiarum scribit *Lara de annivers. lib. 1. cap. 24. à n. 18. Tiber. Decian. conj. 21. vol. 1. Menchac. controuv. illustr. in præfat. Castell. de tertiis cap. 41. à n. 37. Multa de præcedentiis DD. tractat Boer. in tract. magni Consilii à n. 88. Cassan. ubi jam eum allegavimus consid. 37. cit. quod Advocatus minor ordine, sed maior administratione in loco administrationis præfertur, certum est, & ita servatum tradit in famosis Curiis Civitatis Barcinonensis doctissimus *Xamar de offic. Advocat. p. 2. q. 2. n. 46. & n. 41.* tradit quod inter Advocatos ordo promotionis gradus observandus est: facit *l. 1. & ibi Bartol. cod. de consul. Ursil ad Afflict. d. 1. n. 18. & n. 13.**

9 An in consilio junior Advocatus debeat prius vovere, & reservare postea decisionem antiquioribus? Dicunt aliqui, & concludunt, ut videre est apud *Roman. sing. 82. Tirraquel. de jure primogenii in præfat. n. 114.* & dicunt Advocatum juvenem coram Judice prius debere loqui: *Afflict. d. decis. 1. & ibi Ursil num. 17.* Sed nostri loci non est hæc consuetudo: utinam nullibi ea sit, qua ambo juncti loquantur, & strepant clamoribus, actionibusque, & argumentis ridiculis; quos Judex bonus æternum non audiat, sed nimis increpet, vel rejiciat! Notabis etiam, quod sedere ad dexteram est magis honorificum: *Avendan. de exequend. mandat. cap. 16. n. 15.*

Nota-

Notabis ulterius me videre in Ordinatione clarissimi Pegas ab illo scriptum hoc, quod nostro Sermone profero, & prout erat. *O sollicitador da justiça estava em posse de falsar primeiro, que os Advogados, mas julgou-se o contrario em Aggravado de Petição em tres de Abril de 1682. pela Ordenação do livro 3. tit. 19. §. 13. sem embargo das certidoens de todos os Escrivaens.* Ordinatio vero, secundum quam bene iudicatum fuit, hæc est.

E acabados de ouvir os Procuradores, fará ler o rol dos presos, e accusados, se os houver.

10 Unde doleo, quod ita non observatur ex vi hujus clarissimæ legis, cum audientia Prætorum Curialium criminis sit prima sine controversia, & altioris Ordinis; & solum usque ad hæc tempora observatur, quod in illa solum loquantur nostri Advocati, neque audiuntur Solicitatores, licet ex numero. Publicantur processus, sed non vidi publicari in audientiis Civilium causarum contra expressam Ordinationem d. tit. 19 in. 3. §. 1. ibi.

E o fulgador publicará logo todos os feitos, que levar despachados, e não dirá que os ha por publicados.

§ Hæc tamen lex certe fervari deberet, & non levia possunt sequi incommoda ex contrario usu, quæ in medium adducere poteram, si foret hujus loci, qui Advocatorum præcedentiis est contentus.

SUMMARIUM CAPITIS XX.

1 Ordinatio Lusitana exponitur de Advocatis famosis.

2 Notabilitas hujus legis notatur.

3 Hæc lex plurimum honoris nostris tribuit Advocatis. Plura de illa.

4 Habet locum in aliis locis, & Civitatibus. In Curia rigoroſe propter solum factum practicari debet. Vide attente quæ hic dicuntur. Advocati suis allegationibus sunt levamen iudicantibus.

5 Licet à Judicibus inferioribus appelletur, semper equalitas Patronorum est necessaria in prima instantia. Clipeus post vulnera non inservit.

6 Quando Advocatus doctus ex dispositione istius legis convolat ad aliam partem, receptum à prima restituere debet. In Advocatis consistit utilitas partium; Patronisque egent omnes peritissimis. Judex optimus quandoque non sufficit ad supplendum; & Advocatus potest ei aliquid de jure advertere. Judices attente debent legere, & ponderare totas allegationes.

7 Denegare Advocatum est magnam partem defensionis tollere. Non concedere unum ex peritissimis mihi litiganti largum esset inconveniens. Pars aliqua non potest sibi assumere omnes doctissimos. Quandoque doctus doctissimum vincet. Ad superandum sufficit esse sapiens, licet non famosus.

8 Advocati debent incumbere studiis. Si non docti sunt, sed Doctorelli, à munere arceri poterunt. Privilegia Advocatis concessa non extenduntur ad Doctorellos. Plura hic videnda ad rem.

9 Examinandi de novo non sunt ad advocandum in auditoriis qui formati accedunt ex Collimbria. Bene vero, ut advocent in Domo Supplicationis. In Domo enim ista debent esse Patroni maioris scientiæ. Advocati non sint Saturnini, neque Pupillii stupidi. Utinam non sint Posthumi?

10 Author est etiam Doctorellus, & opti-

Et optime noscit hoc. Suadet alios ad studendum; & ita monet; ipseque parat.

- 11 In toto terrarum Orbe sunt Doctorelli: Ut priventur à munere est necessaria incapacitatis sententia. Non privantur proprie ex superveniente causa, sed ex innata cerebro.

CAPUT XX.

De Advocato famoso à parte petito; & casu à Lusitana lege figurato. De doctrina, qua fulgere debent Advocati. Agitur de Doctorellis. Queritur: utrum gaudeant Advocatorum privilegiis?

- 1 N Ostra Ordinatio lib. 3. tit. 20. §. 14. clarissimis verbis sic disponit, ibi.

Mandamos que se dous Procuradores mais avantajados forem na Corte, e huma parte tomar ambos, não lhe seja consentido, mas escolha hum delles, e deixe o outro a seu Adversario, se o quizer. O qual será constringido a procurar por elle, posto que da outra parte tenha sabido os segredos da causa, e recebido algum salario, e tornará à parte que o tinha tomado o dinheiro, que ja della tinha recebido. E isto se fará geralmente em todos os feitos de qualquer substancia, que sejaõ, para que as partes não percaõ seu direito por desigualdade dos Procuradores.

- 2 Notabilis est hæc Ordinatio, & antequam ad illius explanationem aggrediar, plura notare, & supponere animus est. In primis credo raro, aut nunquam habere, vel habuisse exercitium; Curia enim nostra omni tempore gravissimis pollet Advocatis, & impossibile mihi videtur, aliqua tempestate non existerent saltem tres, aut quatuor æqualibus ingenii viribus, quibus

sic usum non haberet, aut locum dispositio. Sed si ita est, ad quid lex, quæ semper supponit casum, in quo verificetur, aut saltem verificari possit; alioquin esset inanis, & superflua?

Suppono secundo hanc legem aperte plurimum nobis tribuere honoris, quod nullus, quem viderim usque ad hæc tempora notavit; manifeste enim probat nostri ministerii necessitatem, ac muneris præstantiam; supponit enim periclitari jura partium, si non concurrant paribus armis Patroni, veluti cum Turno Pallas alter viribus imparibus. Ulterius: Judices supplere debent, ut disponit *l. unic. cod. ut quæ desunt Advocatis partium*: ergo videtur in Curia non habere locum, ubi Judices famosi: & videbatur, quod melius disponere posset de Advocatis in aliis locis extra Curiam. Sed insinuationi respondeo pro Judicibus, causas plerumque periclitari propter factum, aut non allegatum, aut male; in quo Judex disertus supplere non valet.

Infero etiam ex prædicta lege, ipsam etiam habere posse locum in aliis locis, & Civitatibus; datur enim vel ipsa, vel adhuc maior ratio; immo extra Curiam videtur posse habere vim, & multoties exercitium, cum v. g. in Civitate non adeo populosa possint existere soli duo Advocati famosi, quibus omnis chorus assurgat. Deinde cum Judices in Villis occupent plerumque, & ordinario primum locum, magis indiget pars egregio Patrono, qui doceat de jure, & sit Judici levamen. In Curia manifeste hoc esse non potest; pollent etenim semper nostræ Civitates Judicibus facundis, Prætoribus egregiis. De Senatoribus autem est indubitabile, & dignissimus est Senatus Lusitanus, à quo totus Orbis documenta accipiat. Ergo in Curia debet Ordinatio præ-

eticari propter partium factum, in Villis propter factum, & propter jus; neque enim semel ex Conimbrica noviter adventi Scholastici, ad illas convolant Judices. Si in Curia Advocatus processus factum bene exponat, & fideliter repetat quod prius diserte, & mature allegavit, Domini Judices supplebunt. In aliis locis potest aliquando saltem respectu unius, aut alterius esse dubitatio. Fateor me violentum dicere in hac materia; sed quis credat Judices adeo sapientes, qui Patronorum doctrinis non egeant saltem ad minuendum laborem? Ego Deo multas gratias ago, eo quod advoco apud Senatores integerrimos, sapientissimosque Dominos. Si vero extra Curiam in Villa aliqua advocarem, ne dicam Civitate, magnum mihi esset tormentum. Propter suam misericordiam liberet me ab hoc Dominus Deus Omnipotens.

- 5 Sed cum ab illis Judicibus detur semper recursus, & appellatio; lique ultimo finem in Curia habeat, videtur non esse præcisum praticari in illis locis; postea enim Advocati Curiales, & Sapientissimi Patres emendabunt. Non recedo tamen à dictis; æqualitas enim semper debet observari.

Æquemus pugnas, Ericis tibi terga remitto.

Et non est tutum, clypeum sumere post vulnera, & ne etiam fastidiosus ad nos, incurialisque accedat processus, de quo vidi multoties conqueri bonos Judices.

- 6 Restituere jubet prædicta lex salarium; & summa ratione; cum enim tali casu desinat esse Advocatus, ad alterumque transeat, ab isto secundo debet sumptus accipere, neque potest retinere pecuniam primi. Unde si accipisset dona, pretium, & valorem illorum dandum existimo, si illa non extent, & sint res, quæ consumantur. In Advoca-

tis ergo consistit magna utilitas partium, Patronisque egent peritissimis secundum prædictam legem; ita ut si alius diserto fruatur Patrono, quem tu scientia similem non habeas, certe tua causa periclitetur. Quapropter imperite censent aliqui sufficere tibi Judicem optimum, qui non allegata suppleat; manifeste enim hoc est falsum, vel quia Judex factum supplere non potest, vel quia etiam de jure potest Advocatus aliquid advertere, quod fortasse judex alioquin peritissimus ignoret. Non omnia possumus omnes. Hinc etiam aperte deducitur, Judices debere legere omni conatu, & non parcendo labori, omnes allegationes, quas Advocatus edit in processu, quin aliquid prætermittat; & licet incipiat §. legere, & inutilem rem putet, videat quod est in medio, & quod est in fine; quia inter inutile poterit inveniri aliquod utile, & hoc certe, ut juris est satis tritum axioma, per illud inutile non vitiatur.

7 Si ergo denegare Advocatum absolute, est magnam partem defensionis tollere: 1. *Advocat. cod. de Advocat. divers. judic. Postius obs. 102. n. 10.* non concedere parti unum ex Advocatis peritissimis, & famosis, sed istos omnes alteri relinquere, esset manifestum inconveniens; cum etenim Advocato consistat defensio, optima vel ideo in docto defensio est invenianda, ex qua ratione nostra lex suam deducit originem. Hinc inferitur non posse aliquos sibi assumere sex, quinque, aut septem (plerumque faciunt; & vidi) Patronos in suis scriptis mandatis; & ideo si alia pars petat unum ex illis, ipsi proculdubio dandus est; quia una pars egregios omnes Patronos non potest simul sumptos habere. Cum tamen hæc urbs vastissimus orbis multis hodie fulgeat, & docti omnes appareant,

pareant, grandem sibi poterit quique eligere Catalogum, quin adversario deficient vires. Hac de causa nemo me petet æternum; sum enim minimus ex illis; qui strepanser inter olores. At notatum à te velim, quod si Advocatus tuus sit sufficienti scientia instructus, bene poterit superare illos eximios bellatores litium, de quibus supponit nostra Ordinatio: & illa fama, de qua loquitur ipsa Ordinatio, est bono iudice arbitraria; & aliquando solet esse mendax:

Tam fecti, pravique tenax, quam nuntia veri.

8 Sed quoniam hæc nunquam in disputationem accedunt, ut claudamus caput hoc, notandum est, quod Advocati debent esse imperitiã alieni, & bono jure versati. Debent incumbere studiis ut proficiant, & ob insufficientiam poterunt à munere arceri; ut bene tradit Gratian. for. cap. 186. n. 33. ita ut privilegia nostra ad ignaros Advocatos, quos melius vocarem Doctorellos, non extendantur: c. cleric. de judic. Roland. conf. 66. n. 40. lib. 2. Anchar. in c. 1. de parroch. Felin. in rubr. de Magistr. in fin. Menoch. de arbitrar. cas. 379. n. 12. Benn. de privileg. jurisc. p. 2. in princ. n. 2. Et licet approbati, ex superveniente causa dicunt DD. reprobari: Bald. in l. sed & si reprobat. 7. in princ. de excusat. Tutor. Et Nicolaus de Neap. in d. l. post le. Etur. Bartol. refert, quod Archiepiscopus Capuanus redeuntes DD. ad patriam iterum faciebat examinari, & inhabiles repertos reprobat; quod etiam notat Lenaud. de privileg. DD. p. 1. q. 9. n. 35. rom. 18. Mut. super consuetudin. Panormitan. cap. 68. n. 22. Alex. in l. centur. 5. n. 10. 20. & 21. de vulgar. & pupil. substitut. coler. de proces. executiv. p. 2. c. 3. n. 135.

9 Apud nos Lusitanos numquam

censebo denuo examinandos; quia per examen Universitatis illico formati, & graduati suis titulis poterunt advocare in auditoriis. In Domo autem Supplicationis ut advocent, debent esse de numero, neque in illo potest dispensare, nisi Rex; neque Rector justitiæ facultatem advocandi concedere, quin subeant examen, & approbentur per lectionem, & positis argumentis contrariis; & ita debet practicari, ne fiat præjudicium Advocatis Curialibus; & quia in Domo Supplicationis debent Advocati esse maioris qualitatis, & alti ingenii viri, & non possunt esse saturnini; qui fuit Doctorellus, ut in l. 1. ff. de Senator. notavit Ulpianus. Væ vobis, Pupillii itupidi! Hic citatus tamquam testis, respondit se nihil scire. Cui Tullius tunc: Putas an ne de jure te interrogari? Tales Pupillos non sine dolore agnosimus hodie. Hi si alicujus Advocati domum ingrediuntur, extemplo illis fermo est in ore. Quid agis, amice, laborasne? Libenter cunctis respondeo, & in via.

Occurris quocumque loco mihi, Posthume, clamas

Protinus, & prima hæc est tua vox, quid agis?

Hoc si me decies una conveneris hora

Dicis: habes, puto, tu, Posthume, nil quod agas.

Parcite tamen, Doctorelli mei, 10 quos sodales agnosco. Fateor me esse vobis parem, licet non vellem. Quid ergo? Demus operam studio, ad nonumque Gymnasium convolemus? Rudes sumus Latii sermonis, librosque non intelligimus. Væ nobis! Tardat traductio in patriam linguam: vereor tamen de hac jejunemus etiam. Quid juris in hoc casu? Ergo novis sumptibus est repetenda Academia, stellatuleque noster Monda? Videnda iterum

Collimbria ridens, Herculeaque manu fundata? Heu tempus perdidimus, antiquosque sumptus! Ah miseri patres, qui vestro sudore pecunias partas filiis dedistis! O verum dominium! Projecistis in mare. Quales vobis Jurisconsulti! Hi grandis ingenii viri, qui miseros fallunt Patres. Sed non dicas. Sunt fortes Compositores: ergo.

*Plena laboratis habeas cum scri-
nia libris.*

*Emittis quare, Sosibiane, ni-
hil?*

*Edent hæredes, inquis, mea car-
mina. Quando?*

*Tempus erat jam te, Sosibia-
ne, legi.*

11 Dum tamen isti tolerantur in toto Orbe (quia ubique docti, & ubique indocti) si dant operam Advocatorum muneri, dico ipsis competere privilegia; quia est necessaria incapacitatis sententia; & debent audiri, ut priventur dicto jure. Quod vero dicunt illi Authores privari posse ex superveniente causa post gradum acquisitum, dicere ego non ex superveniente, sed æternum concomitante causa; cerebroque veluti innata. Fugite partes à Doctorellis in omni parte mundi, Advocatos quærite, quos nostra memorat Ordinatio famosos; sed illos, quorum fama non habeat pennas Corvorum.

SUMMARIUM CAPITIS XXI.

- 1 *Judices non debent suis verbis nostros offendere Advocatos, neque sub involucris. Ordinationis verba ponuntur.*
- 2 *Ex ista lege deducitur honos Advocatis debitus: Judices debent esse affabiles, & benigni; aliquando graves, & severi non possunt injuriare litigantes, & mul-*

to minus Advocatos; specialiter illos, qui fulgent generis nobilitate; & morum gravitate. In propriis Advocatorum causis, dato casu equali, debent Judices favere Advocatis; & istos audire.

3 *Lusitani laudantur Senatores. Judices non possunt in processu offendere calamo venenato Advocatos. Nemo verebitur Judices, si isti Advocatos despiciant. Qui vult honorari debet honorare alios. Ab Advocatis dependet splendor audientiarum.*

4 *Judices debent in audientiis, & consistorio recipere nostros Advocatos, & reverentiam cum salutatione deferre. Advocati coram Judicibus sedem habent. Sedens dicitur magis honorari, quam stans.*

5 *Advocati sunt domini, & per verbum Lusitanum vòisè non vocantur. Sedes nobis competit de consuetudine. De jure Lusitano specialiter; & datur Ordinatio.*

6 *Judicibus sedem non debent Lusitani Advocati, habent enim ex legislatoris placito. Vide, & adde hic verbum legis memorata seu, quod denotat proprietatem.*

7 *Senatores Titularibus non cedunt, & ipsis debetur currus usus. Magistratus non debent esse terribiles. Benevolentia est regnorum fundamentum. Judices debent ponere custodiam labiis suis, & summa urbanitate loqui.*

8 *Injuria verbis fit, & talis dicitur provocans: Judices terrore officii plerumque fiunt superbi: Credunt se esse scientia Bartolos, & fortitudine Hectores metuedos. Vide plura hic in paucis verbis comprehensa ad rem.*

9 *Vide, & lege, & notabis. Judices novi increpantur aliqui sine experientia, & rejiciuntur superbi.*

- 10 Laudatur D. D. Emmanuel da Costa Bonicho Senator egregius Prætor Civilium causarum.
- 11 Ponderatur gravitas injuria nobilibus Advocatis facta; & pulchro sensu.
- 12 Prosequitur materia late, & venustatibus ornatur.
- 13 Judices injuriantes vocantur locuste. Non debent ferri rapidi, & tumidi in Advocatos. Isti debent illis obedire.
- 14 Judices superbi non sunt convenientes Reipublicæ, nec sustineri possunt; immo deponi debent, & quo magis altiori resident loco, vel ideo periculosi sunt humano statui. Patrono bono injuriato debet restitui honos: Hæc materia est arbitraria.

CAPUT XXI.

Panditur æstimatio Advocatis debita. Resolvitur ex lege, & Jure sedem in audientiis habere. Tractatur de injuriis Judicum contra illos verbis procedentium; Manifestatur acerbitas injuriæ.

1 **O**rdinatio lib. 3. tit. 19. §. 14. sic disponit.

E os sobreditos Fulgadores naõ digão palavras de escandalo, nem remoque aos Procuradores.

Et infra. E se os ditos officiaes, ou partes naõ forem diligentes em cumprir o que lhes por elles Fulgadores for mandado, ou lhe naõ tiverem o acatamento que devem, procedaõ contra elles, e os condemnem segundo neste regimento, e por nossas Ordenações o pòdem, e devem fazer, sem lhes por isso dizerem cousa, que traga injuria, ou escandalo. E fazendo o contrario, os officiaes, e pessoas sobreditas se poderãõ queixar, ou aggravar aos seus superiores, que nisso provejaõ, e lhes dem a satis-

façaõ que o caso requerer.

2 Ex hac Ordinatione aperte deducitur honos, quocum nostri Advocati à Judicibus, Prætoribusque, ac Senatoribus egregiis, in audientiis publicis recipi debent. Judices debent esse affabiles, & benigni, aliquando graves, & severi, aut non tantum veritati est tribuendum, ut valeant, seu ipsis sit potestas injuriare litigantes; multoque minus nostros graves Advocatos, & specialiter illos, qui præter prærogativam sui clari muneris, fulgent etiam generis generosi nobilitate, pollentque morum gravitate spectabiles: *Bovad. in polit. lib. 3. cap. 14. num. 60. & n. 62.* Tradit idem, quod in propriis Advocatorum causis, dato calu æquali, nobis faveant, summaque brevitate, quæ tamen non sit, ut esse solet, justitiæ noverca, sententiam proferant; ita ut prius audiant nos benigne de puncto loquentes; ut de veritate certi fiant; quod omne intelligendum est sine tertii injuria.

3 Nostros Senatores Lusitanos diu novimus, semperque amabimus, qui numquam sine causa in nostros Advocatos insurgunt, immo multoties summis laudibus ad sidera evehunt, sed tantum benemeritos, & doctos Patronos, qui scriptis advocant; neque calamo umquam injuriam nobis aureo faciunt senatores. Et si Judices facerent, militaret contra Judices supra posita Ordinatio: eadem enim est ratio; & Advocatus vel verbaliter loquatur, seu in scriptis, semper debet honorem consequi, non injurias, si vero male agit, condemnatur, aut suo officio privetur, sive interea deponatur, non ablata tamen justâ defensione. Judices inferiores verbis ambiguis in nostros tela vibrantes jam notavimus, conspeximusque non sine dolore; & certe ita facientes indigni sunt munere Judicis. Quis verbitur

rebitur illos, si ipsi Advocatos non colant, in quibus consistit honos, & splendor audientiarum?

- 4 Nota ergo, quod Judices debent in audientiis, & consistorio recipere nostros Advocatos, & reverentiam cum salutatione deferre. Tenet *Casjan. in Catalog. glor. mund. p. 7. conf. 3. §. 11. Gregor. in l. 7. tit. 6. part. 3. Stephan. Grat. discept. for. cap. 284. n. 15. cum seqq.* Et debent sedem coram Judicibus habere; sedens enim dicitur magis honorari, quam stans: *Azeved. ad Curiam Pisan. lib. 2. cap. 2. n. 2.* noster Barbol. ad prædictam Ordinationem eleganter tradit.

- 5 Si ergo tam digni sunt nostri Advocati, quomodo Judices ipsis facient injuriam? Abstinere à verbo *vòsse*, & dominos vocent; non sumus enim illorum vassali, & licet forent Advocati, semper domini vocari deberent; maxima enim sæculis omnibus distinctio illis data fuit etiam à terrarum Dominis, & Titularibus. Quoniam autem supra diximus sedem ipsis destinandam, quaeritur hic opportune, utrum sedes illis competat de jure? *Christophorus Bovadill. in sua Politic. lib. 3. c. 14. n. 60.* licet fateatur nostros Advocatos sedem habere, & ita servatum unanimiter, dicit tamen quod secundum jus stare deberent. Cum tamen ego non videam textum aperte probantem hoc, assentiri nolo; neque in toto corpore juris inveniri poterit. Quidquid tamen esset, de jure nostro Lusitano incontroversum est sedem nostris Advocatis competere; *Ord. lib. 3. tit. 19. §. 7. ibi.*

E os Procuradores terço seus assentos ordenados.

- 6 Quod ergo nobis dant leges, Judicibus non debemus; neque ab ipsis ulla est licentia petenda, neque sperandum, quod Judices jubent nos sedere. Unde si aliquis ingrediatur ad audientiam, cui venien-

ti omnis chorus Advocatorum de more solito assurgat, ex eo quod jam stat in cathedra, sedemus illi. co, dato brevi prius spatio, ut Judex sedeat; quod si ille facere nolit, faciamus nos libenter; quia etiam fessi senes quandoque sumus, & qui pedibus multi venimus, illi vero curribus; aliquando, antiquitatisque suis mulis, sicut de Francia Judicibus locutus est aureus Jacobus Societatis novus splendor in suo certe virgiliano Poemate, & si rite recordor, ait:

Oubi Francigenum veneranda modestia Patrum,

Quos aetate graves ad sacrum mulla senatum

Portabat.

Non per hoc tamen improbes currus usum sane Judicibus debitum, & eorum eximia gravitati, quo quidem plurima evitantur incommoda, & non perditur tempus, neque occurrunt partes equitantibus, neque pluvia viri grandes molestantur. Ulterius: Senatorum maxime Munus præstantia vel ipsis Titularibus non cedit: ergo omnis authoritas ipsis præcisa, & omnis pompa non invidenda.

Redeamus ad intentum, & ad mentem nostri capituli. Ponant ergo Judices custodiam labiis suis, sicut faciebat David. *Pone, Domine, custodiam ori meo.* Lingua data fuit hominibus ad loquendum graviter, & urbanitate, comitateque debita nobilibus, ita ut verba pacifica, & composita distinguantur ab injuriosis, & contumeliosis, & hanc moderationem, sanctumque morem præcipue observare debent illi, qui in judicio sunt super cathedram: Ideo dixit Apostolus. *Sermo vester semper sit in gratia sale conditus.* Attendat Judices ad dictum illud Democriti. *Amabilis esse eligas potius, quam terribilis.* Alio modo, sed eodem sensu explicavit Pithagoras, ut refert

refert alicubi *Stob. de Republic. Magistratus* (dicebat) non oportere tantum prudentes esse, verum etiam benignos. Immo secundum Plutarchum benevolentia dicitur etiam ipsorum regnorum fundamentum. Cur ergo intrent Judices injuriis claris, vel ambiguis.

Quene hæc tam barbara morem Permittit Patria?

8 Injuria plerumque verbis fit, & ita faciens dicitur provocans, & aggressor: *Florian. in l. sciam §. qui cum aliter n. 3. v. item contra illum ff. ad Leg. Aquil. Alvarot. conf. crim. divers. 74. n. 29. lib. 1. Paseth. conf. 202. n. 8. & n. 11.* Bene de Judicum injuria scripsere aliqui, qui dicunt, illos terrore officii fieri superbos, & sic munere abutentes putant solos se esse Hectores metuendos. Si ad scientiam aspicias, credunt se esse Bartolos, & Baldos. Mihi credant omnes: Potest esse Judex, & Judex ignorans, judicium enim scientiam non infundit. Non sunt Pori, neque Alexandri semper, aliquis poterit esse Drances; cui sit Mavors in lingua ventosa.

9 Cum hæc legerit aliquis, me loqui intelligat, non de viris eximiis, & modestis, quos semper nostra alma genuit Lusitania, florentque semper his urbibus; maiori enim ex parte sunt Judices experti; & Curiales, nobiles, urbani, affabiles, docti; & fateor me non adulationis causa loqui. Veritatem dico, non mentior. Illi vero, qui sine experientia extra urbes Ulisiponis ad cathedras attoniti convolant, sunt aliqui celeberrimi viri, qui suo honore tumidi munus horrent Advocati, ex Regum etenim familia sunt. O quam melius hac mea domo possem ego docere aliquos de multis substantialibus judiciis, cum tamen rudis Minervæ sim. Quid facient alteri docti Advocati? Isti

Domini, de quibus loquor, vocantur de *primeiro banco* nostro Lusitano idiomate, plures autem nosco famosos; & summa diligentia versatos; regula enim omnis habet suam exceptionem.

Ad hos ergo forsitan attendit 10 Lex, quia sunt parvæ experientiæ, & solum de istis poterit oriri injuria, non vero speratur de clarissimis Prætoribus Curialibus. Quis hoc tempore non laudet Dominum D. Emmanuelem da Costa Bonicho? Nempe scientia ipsius, prudentia, generisque eximii splendor decorum facit. De cæteris taceo, qui hodie Judices florent hac urbe, ne Catalogum edam ab opere parvo alienum.

Graviter ergo à viris ferenda est 11 injuria Advocatis, qui si graves, bonique sint, potius vellent sustinere bonorum jacturam, quam verborum injurias. Quibus non malis tentata Jobi constantia, quibus non lacerata damnis, cum amitteret pecora, filios, & ancillas, nec corpori parceretur in ulcera liquefcenti? In tantis calamitatum diluviis laudans benedicit. *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini benedictum.* Job. cap. 1. v. 3. veniunt ex proximis Regibus antiqui amici, & tunc maledixit diei suo: *Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo: dies illa vertatur in tenebras.* Cur ergo modo Job dolorem exprimit? Quid miseris hominibus suavius est, quam apud amicos ærumnas deponere pia querela? Quid melius, quam ipsos audire.

Attonitum qui me, memini, charissime, primus Ausus es alloquio sustinuisse tuo.

Ast considerate: Amici isti cum 12 ob scelerum causas puniri à Numine